

Företagsekonomiska Institutionen

**EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET**

MAGISTERUPPSATS

Januari 2002

SME och tillämpning av lätnadsreglering

- en studie av bioteknikföretaget CellaVision

Handledare

Claes Norberg

Michael Thorstensson

Författare

Madelene Arksund

Charlotte Bornudd

Maria Bredhammar

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** SME och tillämpning av lättnadsreglering
- en studie av bioteknikföretaget CellaVision
- Seminariedatum:** 2001-01-22
- Ämne/Kurs:** FEK 591, magisteruppsats inom redovisning, 10p,
Företagsekonomiska Institutionen, Ekonomihögskolan
vid Lunds Universitet
- Författare:** Madelene Arksund, Charlotte Bornudd och Maria
Bredhammar
- Handledare:** Claes Norberg & Michael Thorstensson
- Syfte:** Vårt syfte är att studera varför ett onoterat SME tillämpar en utökad extern rapportering då det finns användbar lättnadsreglering och normering anpassade för små och medelstora företag.
- Metod:** Vår uppsats är främst en empirisk studie där vi studerat CellaVision, ett ungt biotekniskt aktiebolag vars önskan är att inom en snar framtid börsnoteras samt dess tillämpning av lättnadsreglering i extern redovisning. För att få en mer allmän bild av SME och dess användning av lättnadsreglering har vi även intervjuat revisorer på KPMG samt Deloitte & Touche. Vår metod är av exploativ karaktär och även kvalitativ.
- Slutsatser:** Sammanfattningsvis har vi funnit följande drivkrafter som kan ha påverkat CellaVisions val av att inte tillämpa lättnadsreglering i sin externa rapportering; *Peter Åkerlunds bakgrund och erfarenhet, kvalitet, internationalisering, tillväxtbolag, aktiebolag och ledning och styrelse*. Vi ställer oss även frågan om det på lång sikt lönar sig att undvika tillämpning av lättnadsreglering och istället använda RRs rekommendationer från början. Därmed undviks de omstruktureringskostnader som tillkommer genom att övergå från BFN till RR i ett senare skede. Beträffande CellaVision anser vi, med bakgrund av den korta tidsperiod samt deras utsatta mål med snabb tillväxt och att tidigt komma ut på den internationella marknaden, att företagets kostnader vid val av extern redovisningsmetod på lång sikt inte överstigit den erhållna nyttan.
- Nyckelord:** Börsnotering, Intressent, Lättnadsreglering, Lag och norm samt SME

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen
BFL	Bokföringslagen
BFN	Bokföringsnämnden
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
RR	Redovisningsrådet
SME	Small & Middlesized Enterprises
ÅRL	Årsredovisningslagen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 PROBLEMATISERING	9

1.3 SYFTE	10
1.4 AVGRÄNSNINGAR	10
1.5 DISPOSITION	11
2 METOD	12
2.1 ÖVERGRIPANDE ANGREPPSSÄTT	12
2.1.1 Val av ansats	12
2.1.2 Kvantitativ och kvalitativ undersökningsmetod.....	13
2.1.3 Val av teori.....	14
2.2 PRAKTISKT ANGREPPSSÄTT.....	14
2.2.1 Val av uppsatsämne	14
2.2.2 Litteraturstudie	14
2.2.3 Analysmodell.....	16
2.3 KÄLLKRITIK.....	16
2.3.1 Litteratur.....	17
2.3.2 Data	17
2.3.3 Kritik av analysmodell.....	19
2.4 METODUTVÄRDERING.....	19
2.5 BEGREPP	20
3 TEORETISK REFERENSRAM.....	21
3.1 FÖRETAGSORGANISATIONEN	21
3.2 FÖRETAGENS INTRESSETER.....	23
3.3 INTRESSETER ENLIGT IASB OCH FASB.....	27
3.4 SAMMANFATTANDE KOMMENTAR	28
4 SMALL & MIDDLESIZED ENTERPRISES.....	30
4.1 DISKUSSION OM SMÅFÖRETAGSDEFINITION	30
4.2 EU-KOMMISSIONENS DEFINITION AV SME	33
4.3 SKILLNADEN MELLAN BFNS DEFINITION AV SME OCH EU-KOMMISSIONENS	34
5 LÄTTNADSREGLERING FÖR SME I LAGAR, NORMER & REKOMMENDATIONER.....	36
5.1 ÖVERGRIPANDE LAGSTIFTNING.....	36
5.2 LAGSTIFTNING	38
5.2.1 Bokföringslagen (1999:1078).....	38
5.2.2 Årsredovisningslagen (1995:1554).....	39
5.3 SJÄLVREGLERING VIA ORGANISATIONER	40
5.3.1 Redovisningsrådet.....	40
5.3.2 Bokföringsnämnden	41
5.3.3 Noteringsavtalet.....	42
5.4 LÄTTNADSREGLERING	43
5.4.1 Allmänt.....	43
5.4.2 Materiella anläggningstillgångar.....	44
5.4.3 Varulager.....	45
5.4.4 Inkomstskatt	47
5.4.5 Leasingavtal.....	48
5.4.6 Skillnader vad gäller kraven på delårsrapportering	48

5.4.7	<i>Informationsskyldigheten</i>	49
5.5	SVENSK LAGSTIFTNING I FÖRHÅLLANDE TILL EGS BOLAGSDIREKTIV	50
5.5.1	<i>Svensk lags anpassning till EG-rätten</i>	50
5.5.2	<i>Skillnad mellan svensk lagstiftning och 4:e EG direktivet</i>	52
6	EMPIRI	54
6.1	CELLAVISION	54
6.1.1	<i>Sammanställning av intervju med Peter Åkerlund</i>	55
6.1.2	<i>SME</i>	56
6.1.3	<i>Lättnadsreglering</i>	56
6.1.4	<i>Informationsskyldighet</i>	57
6.2	CELLAVISIONS INTRESSETER	58
6.3	KPMG OCH DELOITTE & TOUCHE	65
6.3.1	<i>SME</i>	65
6.3.2	<i>Lättnadsreglering</i>	65
6.3.3	<i>Informationsskyldighet</i>	66
6.3.4	<i>Intressenter</i>	67
6.3.5	<i>Sammanfattning</i>	67
7	ANALYS	69
7.1	SME	69
7.2	LÄTTNADSREGLERING OCH INFORMATIONSSKYLDIGHET	71
7.3	INTRESSETER	74
8	SLUTSATS	76
8.1	VARFÖR UTNYTTJAS INTE LÄTTNADSREGLERING?	76
8.2	FÖRSLAG TILL VIDARE STUDIER	78
9	KÄLLFÖRTECKNING	80

Bilaga 1 Intervjumanual: CellaVision

Bilaga 2 Intervjumanual: Revisorer

1 Inledning

I detta inledande kapitel ges en bakgrund till definitionen av SME och deras utveckling. Vidare förs en diskussion kring lätttnadsreglering, intressenter och börsnotering för att utröna vad det kan innebära för företag. Därefter följer problematiseringen som leder fram till uppsatsens syfte. Kapitlet avslutas med en disposition.

1.1 Bakgrund

Sverige är av tradition ett storföretagarland. För trettio år sedan pågick inga större diskussioner i samhället kring SME (Small & Middle-sized Enterprises), innovation och entreprenörskap¹. Sedan 1950 har den sysselsättningstillväxt som skett till stor del ägt rum inom den offentliga sektorn. Den ekonomiska krisen under 1991-93 som medförde en unikt stor arbetslöshet var bl.a. resultatet av låg produktions- och produktivitetstillväxt, allvarlig ekonomisk tillbakagång samt en lång period av stagnation i den privata sysselsättningen.²

Frågorna är många om hur tillbakagången kunde bli så stor. Den föga tilltalande förklaringen, som kan utgöra en av orsakerna till nedgången, är att den svenska välfärdsmodellen haft en hämmande inverkan på entreprenörskap och företagstillväxt för i första hand små och medelstora företag. En analys av skattepolitiken och andra ekonomisk-politiska åtgärder som varit en del av den svenska välfärdsmodellen påvisar faktorer som kan tänkas varit särskilt besvärande för just SME. Snedvridande ekonomisk politik kan orsaka felallokering av, eller en misshushållning med, kapital och arbetskraft. Den kan också bidra till ökade samhällsekonomiska kostnader med lägre samlade intäkter som följd. Exempel på sådana snedvridningar är ineffektiv fördelning av realkapitalet mellan branscher, att ineffektiva organisationsformer uppmuntras och att arbetstid felfördelas mellan branscher och/eller marknads- och hushållsproduktion. Den svenska skattepolitiken kan också på flera sätt missgynnat mindre, nyare och mer eller mindre kapitalintensiva företag.³

Om nu Sverige är storföretagsdominerat, vilket förefaller sannolikt och all sysselsättningstillväxt under i stort sett hela efterkrigstiden skett i den offentliga sektorn, väcks frågan om vilka åtgärder som vidtagits av politikerna under 1990-talet för att komma tillrätta med den avstannande tillväxten. Sett utifrån ett intressentmodellperspektiv⁴, där företaget, stat och kommun befinner sig i ett beroendeförhållande till varandra borde strävan vara att de nya jobben tillkommer dels i det privata näringslivet, dels i små och nya företag.

¹ Henrekson (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* s. 7

² Henrekson (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* s. 18

³ Henrekson (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* s. 16 ff

⁴ Bruzelius & Skäravad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 73

De kan därmed utgöra framtidens arbetsgivare.⁵ Vilken typ av incitamentspåverkan kan då locka kreativa entreprenörer att ta risker för att skapa nya tillverkande företag och att sedan se till att de växer? För att kunna studera detta närmare har vi fokuserat denna studie på aktiebolaget CellaVision, ett ungt högteknologiskt tillväxtföretag med sitt säte på Ideon i Lund.

Studier som bl.a. genomförts av NUTEK för att undersöka var nya arbetstillfällen skapas påvisar att den långsiktiga trenden mot ökad centralisering och större produktionsenheter inte längre är avgörande och dominerande för uppkomsten av nya arbeten. Det är istället småföretagen som relativt sett blivit allt mer betydelsefulla och bidrar med ett allt växande antal nya tillfällen.⁶ Tyngdpunkten har flyttas över från de stora företagen till de små samtidigt som samhällsstruktur och regelsystem är utformat efter storföretagens förutsättningar.⁷ Om nu problematiken dels har sitt ursprung i den svenska byråkratin och dels i det relativt komplicerade regelverk som möter småföretagaren på sin väg mot en marknadsetablering kanske ett annat redovisningsperspektiv kan bidra till en förenklad tillvaro för SME.

I och med 90-talets ökade intresse för småföretag har förståelsen ökat för att dessa, i motsats till de stora företagen, inte har de resurser eller den tid som krävs för att lära sig alla regler eller att avlämna extern rapportering.⁸ LO-ekonomen Lars-Olof Pettersson menar däremot att Sverige fortsatt kommer att vara beroende av de stora företag vad beträffar produktion och export såväl som sysselsättning. Många menar att skillnaderna mellan små och stora företag ibland har en tendens att förstöras och att det inte finns några skillnader dem emellan.⁹ Samma regler bör i huvudsak gälla för alla företag oavsett storlek.¹⁰

I vår studie förutsätter vi att det idag finns stora definitions- och mätproblem för SME. Distinktionen mellan små och stora företag upprätthålls inte alltid, trots att denna distinktion kan vara avgörande för utförda undersökningar och därmed också för undersökningarnas slutsatser.¹¹ Definitions- och mätproblematiken medför i sin tur ett svårt avgörande för SME vid användandet av de lättnadsregler och bidragssystem som finns inom Sverige och EU. Det stöd som SME kan erhålla, inte bara rent finansiellt utan också genom exempelvis olika typer av lättnadsreglering inom redovisningens informationsgivning kan därmed gynna småföretagsklimatet. Frågan är om det finns ett behov av lättnadsreglering i lag och norm för ett SME som är ett publikt tillväxtbolag? Svensk definition av SME följer EUs rekommendationer genom att kombinera olika kriterier. Därefter skiljer sig den svenska normgivningen som är strängare då alla uppställda kriterier måste vara uppfyllda samtidigt vilket inte är nödvändigt enligt EUs rekommendationer.

⁵ Henrekson (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* s. 9-10

⁶ Henrekson (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* s. 43

⁷ Johannisson & Lindmark (1996) *Företag, företagare, företagssamhet* s. 12

⁸ SOU 1997:186, s.8

⁹ Pettersson (1986) "Småföretagen i ett fackligt perspektiv" i *Småföretagen – Tendenser inför 90-talet* s. 53

¹⁰ Pettersson (1986) "Småföretagen i ett fackligt perspektiv" i *Småföretagen – Tendenser inför 90-talet* s. 49

¹¹ Henrekson (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* s. 22

Revisorer har idag erfarenhet av att SME i vissa fall använder sig av regler och normer inom redovisning som de egentligen inte behöver och ger därmed ut mer information än vad som krävs.¹²

Varför väljer företag denna tillämpning då en *cost/benefit* analys snarast pekar på att de borde göra tvärtom, dvs. lägga minsta möjliga resurser på redovisningshantering och därigenom uppnå största möjliga fördelar.

Behoven och nyttan av redovisningsinformation måste därför ställas mot kostnaderna för den redovisningsskyldige att ta fram och presentera uppgifterna¹³. BFN menar att det är användarnas behov av redovisningsinformation som skall styra kraven i de allmänna råden på redovisningens innehåll och utformning. De publika företagens redovisning studeras bl.a. av ägare, kapitalplacerare, kreditgivare, anställda, finansanalytiker, finansiella rådgivare och finansiella journalister. Noterade företag får inte lämna selektiv information annat än i särskilda fall. Mot detta skall ställas de icke noterade företagen som har en mer begränsad målgrupp för sin redovisning. Företagens intressenter har dessutom möjlighet att erhålla selektiv information. Alla rekommendationer och standards som utarbetas idag är användarorienterade. Frågan är om icke-noterade företag som inte har samma mängd intressenter istället borde ha mer fokus på den som levererar informationen istället för den som tar emot den?

Att låta ett företags aktier marknadsnoteras på Stockholms Fondbörs eller annan marknadsplats kan innebära såväl fördelar som nackdelar för företaget och ägaren. Den största fördelen med notering är att bolaget får tillgång till kapitalmarknaden. Men det finns även andra faktorer som kan vara av avgörande betydelse för ett bolags önskan att noteras, ägaren vill uppnå ägarspridning bland anställda, öka bolagets synlighet eller få en prislapp på sitt företag. En marknadsnotering ställer helt andra krav på ett bolags externa information, ledning och interna styrsystem av olika slag. Den externa informationsskyldigheten styrs framförallt av noteringsavtalet då företaget noteras på börsen. Grundregeln är att så fort något väsentligt inträffar som kan påverka aktiekursen skall det informeras till allmänheten genom pressen.

Även utan omedelbart behov av kapitalmarknaden kan en notering motiveras av önskan att företagets namn och produkter skall få ökad uppmärksamhet. En väsentlig förändring som sker vid notering av ett företag är att företagets intressenter delvis kan skifta men även öka och minska i betydelse. Med intressenter avser intressentmodellen alla de individer, grupper och organisationer, som i något avseende har en utbytesrelation med företaget.

Om det nu är på det sättet att samhällsstruktur och regelsystem främst är anpassade utifrån stora företag och att SME använder mer utvecklade redovisningsrekommendationer än nödvändigt, vad är det då som är de bidragande faktorerna till detta mönster? I denna uppsats skall vi med hjälp av vårt fallföretag CellaVision se närmare på företagets utnyttjande av lättnadsreglering inom redovisningsreglering och se vidare på vilka intressenter i ett företags omvärld som är och kan vara med att påverka CellaVisions externa rapportering.

¹² Intervjuer revisorer på Deloitte & Touche och KPMG, Stockholm

¹³ BFN, *Tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer och uttalanden* s. 3

1.2 Problematisering

När ett ungt/litet företag som CellaVision växer och allt eftersom förändrar sina redovisningsrutiner som använts från start, ökar betydelsen av att definiera vad som menas med småföretag och vilken definition som kan appliceras på företaget. Konsekvenserna av valet av definition kan vara av betydelse för vilken typ av redovisningsrekommendationer som skall komma att användas. Det som förvillar är att det finns en mängd olika definitioner och att skillnaderna dem emellan dessutom kan vara betydelsefulla för företaget. Orsaker som kan påverka företags val av extern redovisningen kan bl.a. vara en uttalad önskan att börsnoteras. Ett första problem är att söka identifiera vilket mått på storlek som skall användas vid benämning på företag som litet, medelstort eller stort. Skall gränsen bestämmas efter antal anställda, omsättning eller något annat? Skall ett mått användas eller skall flera mått kombineras?

Det är svårt att kartlägga var CellaVision befinner sig vad gäller förhållandet mellan SME som onoterat och SME som noterat. Vi frågar oss vilka konsekvenser detta får på deras val av externa redovisning och deras utnyttjande av lättnadsreglering i lag och norm.

Det finns SME som väljer att redovisa sin externa rapportering utöver vad som är nödvändigt enligt den lättnadsreglering och de minimikrav som finns. Huvudfrågan som väcks då är vad som driver företagen till detta agerande. De regelverk och rekommendationer som småföretag kan använda finns just för att förenkla och minska kostnaderna för den externa hanteringen av informationsgivning. En *cost/benefit* analys påvisar också att företag borde utnyttja denna möjlighet att uppnå maximal nytta till lägsta kostnad. Vilka faktorer i företagets omvärld inverkar, vad är det som företaget måste ta hänsyn till vid val av extern rapportering?

För ett företag vars mål är att börsnoteras, tillkommer genom noteringsavtalet en mängd nya informationsgivningskrav i form av ökad reglering av företagets redovisning. Granskning av företags verksamhet sker mer detaljerat av dess externa intressenter. De minimikrav för extern rapportering som onoterade småföretag kan använda skiljer sig avsevärt från börsbolagens minimikrav. Hur kommer det sig då att det finns onoterade småföretag som ändå väljer att *inte* utnyttja de lättnadsregler som finns i lag idag? Forskningen inom detta ämne är begränsad men diskussioner förs angående värdet av gemensamma regler. Det finns flera förespråkare för gemensamma regler som menar att samhället som helhet tjänar på att ha gemensam reglering även om individuella intressen blir lidande.¹⁴

Extern rapportering är avsedd för bland annat bolags ägare, ledning, anställda, investerare och leverantörer, det vill säga företags intressenter. Ytterligare ett problem är vilken effekt och påverkan de har på företag och dess informationsgivning. Kan det vara av betydelse att småföretagens intressenter inte huvudsakligen utgörs av kapitalmarknaden? Kan företags revisor utgöra en faktor vars intresse påverkar på vilket sätt företag tillhandahåller omvärlden verksamhetens resultat. Vilken är revisorns roll i detta sammanhang? Vilken eller vilka intressenter har störst påverkan på företag och intar de en oberoende objektiv roll?

¹⁴ van Breda et al (1992) *Accounting Theory* s. 113

Företags redovisningsinformation ligger ofta till grund för omgivningens beslut och det är därför betydelsefullt att informationen är så korrekt och utförlig som möjligt.

Problemfrågor

- Varför ger företag ut mer information än vad som är nödvändigt då en cost/benefit analys snarast påvisar att de borde handla annorlunda?
- Vilken form av gränsdragning skall användas för att definiera ett SME?
- Vilken roll och påverkan har företags intressenter på extern rapportering?

1.3 Syfte

Vårt *syfte* är att studera varför ett onoterat SME tillämpar en utökad extern rapportering då det finns användbar lättnadsreglering och normering anpassade för små och medelstora företag.

1.4 Avgränsningar

I uppsatsen avgränsar vi det empiriska kapitlet genom att endast studera fallföretaget **CellaVision**. För att även erhålla en mer allmän uppfattning kring rådande tendenser rörande den externa rapporteringen för SME har vi valt att belysa de intervjuade revisorernas uppfattning och agerande inom detta område.

Vi är medvetna om att det teoretiska ramverk som idag behandlar problematiken kring SME och deras val av redovisningsprincip är otillräcklig. Den befintliga lättnadsreglering utarbetad av BFN för SME är ännu inte heltäckande. Idag arbetar BFN med att ta fram ytterligare lättnadsreglering till RRs rekommendationer. Vi har valt att endast beröra de lättnadsregleringar i lag och norm som vårt fallföretag omfattas av.

I vår teoretiska ansats har vi valt att fokusera på intressentmodellen då det föreligger skillnader i vilka intressenter som tillkommer under företagets utvecklingsfaser på väg mot en eventuell börsnotering. Vi avgränsar oss till att bara behandla de intressenter som vi anser relevanta för vår frågeställning samt fallföretag. Vi kommer även att begränsa vår diskussion till de lagar och förordningar för SME som är av vikt för att kunna svara på vårt syfte, exempelvis har vi ej behandlat det 7:e bolagsdirektivet då det främst rör reglering för koncerner.

En begränsning har även skett i vår empiriska del där CellaVision begärt, i uppsatsens slutskede, att viss information rörande företaget stryks. Därmed kan en del information som varit intressant för vårt syfte inte publiceras.

1.5 Disposition

Uppsatsens fortsatta disposition redovisas i nedanstående tabell:

Kapitel 2 Metod	<i>Kapitlet beskriver vilka metoder som har använts för att samla in Litteratur och data inom ämnet. Vidare beskrivs den analysmodell som använts vid den empiriska undersökningen av revisorers och CellaVisions syn på SME, lättnadsreglering samt intressenter. Kritik mot använda källor diskuteras, varefter metoden utvärderas där alternativa tillvägagångssätt tas upp. Kapitlet avslutas med vanligt förekommande begrepp i uppsatsen.</i>
Kapitel 3 Teoretisk referensram	<i>Detta kapitel belyser företagsorganisationen, intressentmodellen samt olika intressenter inom redovisningsteorin. Därefter följer IASBs och FASBs syn på intressenter. Kapitlet avslutas med sammanfattande kommentarer.</i>
Kapitel 4 Small & Middlesized Enterprises	<i>Kapitlet inleds med en diskussion rörande definitionen för små och medelstora företag (SME). Fortsättningsvis görs en genomgång av svensk reglering på redovisningsområdet i form av lagstiftning och kompletterande normgivning samt en jämförelse med EU kommissionens definition av SME.</i>
Kapitel 5 Lättnadsreglering för SME i lagar, normer & rekommendationer	<i>Detta kapitel inleds med en beskrivning av svensk lagstiftning för extern rapportering, vilken följs av en beskrivning av redovisningsrådet, bokföringsnämnden samt noteringskravet. Vidare visar vi på lättnadsreglering i lag och norm för SME och icke börsnoterade bolag. Avslutningsvis diskuterar vi kring svensk lagstiftning i förhållande till EGs bolagsdirektiv.</i>
Kapitel 6 Empiri	<i>Detta kapitel inleds med en presentation av CellaVision. Vidare framställs det empiriska materialet från våra intervjuer med respondenter från CellaVision och revisionsbyråerna KPMG samt Deloitte & Touche med hjälp av den analysmodell vi har använt.</i>
Kapitel 7 Analys	<i>I detta kapitel görs en analys utifrån de frågeställningar som ställts i vår problematisering. Vi analyserar först definitionen av SME och sedan användning av lättnadsreglering och informationsgivning. Avslutningsvis görs en analys av företagens intressenter.</i>
Kapitel 8 Slutsatser	<i>Efter att ha analyserat insamlat material kommer nu våra slutsatser att presenteras. Utgångspunkten är att besvara de frågor som ställdes i problematiseringen. Kapitlet avslutas med förslag till fortsatta studier.</i>

2 Metod

Kapitlet beskriver vilka metoder som har använts för att samla in litteratur och data inom ämnet. Vidare beskrivs den analysmodell som använts vid den empiriska undersökningen av revisorers och CellaVisions syn på SME, lättnadsreglering samt intressenter. Kritik mot använda källor diskuteras, varefter metoden utvärderas där alternativa tillvägagångssätt tas upp. Kapitlet avslutas med vanligt förekommande begrepp i uppsatsen.

2.1 Övergripande angreppssätt

Det övergripande angreppssättet innebär ett sätt för forskaren att studera problemet samt utröna hur problemet skall angripas. Det kan uttryckas i olika termer som exempelvis perspektiv, modell och teori.¹⁵ Vi har valt att dela in det övergripande angreppssättet i tre underkapitel; val av ansats, kvantitativ och kvalitativ undersökningsmetod samt urvalsmetod.

2.1.1 Val av ansats

Det existerar olika syn på kopplingen mellan teori och empiri. En deduktiv ansats kan benämnas bevisföringens väg, vilken innebär, att utifrån generella principer dra slutsatser om enskilda händelser. Den induktiva metoden benämns i sin tur upptäckstens väg, utgångspunkten tas i stället från empirin med syfte att bygga upp teorier.¹⁶ Då vår uppsats är av *explorativ* karaktär, där vi ämnar studera varför ett företags externa rapportering är mer informationsgivande än vad lättnadsreglering och rådande normer anger, är vår uppsats främst av induktiv karaktär. I praktiken är det svårt att skilja mellan induktiva och deduktiva angreppssätt, då de är invävdade i varandra och sker samtidigt under hela processen, dvs. en abduktiv process.¹⁷ Vår studie grundar sig främst på empiri, på information från intervjuer samt från teori. Vi kommer, för att kunna finna lämpliga riktlinjer, utgå både från en empirisk studie i form av en fallstudie samt intervjuer med revisorer där vi även har en teoretisk referensram med fokus på redovisningens roll och syfte samt intressentmodellen. Vi gör därmed intressentmodellen dynamisk för att sedan kunna koppla den till fallföretaget CellaVision.

¹⁵ Wiedersheim-Paul et al (1991) *Att utreda forska och rapportera* s. 51

¹⁶ Andersen (1998) *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod* s. 29f

¹⁷ Andersen (1998) *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod* s. 30

2.1.2 Kvantitativ och kvalitativ undersökningsmetod

Det finns två övergripande undersökningsmetoder inom den samhällsvetenskapliga forskningen, den kvalitativa och den kvantitativa. Den kvantitativa metoden syftar till att fastställa en kvantitet dvs. mäta hur mycket som finns av något, genom exempelvis statistiska bearbetnings- och analysmetoder.¹⁸ Den kvalitativa metoden har som syfte att beskriva företeelsens kvaliteter, dvs. dess egenskaper. Metodens syfte är framförallt att upptäcka och förstå de kvaliteter som tillsammans karakteriserar företeelsen i fråga.¹⁹

Vår undersökningsmetod är att betrakta som kvalitativ då vårt mål är att finna faktorer som kan ligga till grund för vad som påverkar vårt fallföretags val av redovisningsmetod. Dessa faktorer är främst att betrakta som kvalitativa. Andra kvalitativa inslag är de intervjuer som genomförts med CellaVision samt med revisorer från KPMG och Deloitte & Touche. Syftet med dessa intervjuer är att få en insyn i vilka val CellaVision gjort beträffande sin externa informationsgivning till intressenter samt vilka råd revisorerna ger företag vid val av redovisningsmetod.

Den kvalitativa metod som vi använt oss av i samband med de gjorda intervjuerna är så kallade semistandardiserade intervjuer med låg grad av strukturering. Semistandardisering innebär att vi har bestämda frågor på förhand, som vi ställt till våra respondenter och frågorna har vid behov följts upp med följdfrågor.²⁰ Frågorna har i viss mån av naturliga skäl varierat mellan respondenterna och vi har på vissa områden fördjupat och utökat med frågor som upplevts väsentliga i sammanhanget. Den låga grad av strukturering betyder att intervjuerna i stor utsträckning varit vad litteraturen kallar fria intervjuer. Intervjuer ger respondenterna stort utrymme i sina svar och syftar till att fånga deras åsikter, värderingar och föreställningar i lika stor utsträckning som hårda fakta. Ostandardiserade intervjuer är lämpliga om syftet är att samla in så kallad mjuk data om mer kvalitativa förhållanden som exempelvis personers bedömning av en situation, åsikter osv. I kvalitativa undersökningar är därför ostandardiserade intervjuer vanliga.²¹

Det kan vara svårt att genomföra intervjuer med låg strukturingsgrad inom själva forskningsområdet. Risken att gå miste om värdefull information kan vara hög om intervjun styrs för mycket. Därmed kan insamlad information innehålla irrelevant information för uppsatsen ändamål.²² Vi är medvetna om detta och försökt att endast återge det som är av betydelse för uppsatsens syfte.

¹⁸ Eneroth (1989) *Hur mäter man "vackert"?* Grundbok i kvalitativ metod s. 7

¹⁹ Eneroth (1989) *Hur mäter man "vackert"?* Grundbok i kvalitativ metod s. 47

²⁰ Lundahl & Skärvad (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* s. 115-116

²¹ Lundahl & Skärvad (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* s. 115-117

²² Repstad (1999) *Närhet och distans, Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* s. 64f

2.1.3 Val av teori

Vår avsikt med den teoretiska referensramen är att beskriva intressentmodellen som i nuläget är att betrakta som statisk. Vi har även för avsikt att utröna vad som ligger bakom företags val av redovisningsprinciper. Syftet är att vi i ett senare skede i uppsatsen skall koppla intressentmodellen till vårt fallföretag för att kunna skapa ett mer dynamiskt perspektiv. Dynamiken gör att vi, på ett bättre sätt, skall kunna studera företagets beteende vid val av redovisningsprincip. Vårt teoretiska fokus ligger på intressentmodellen, då det är av betydelse att utröna vilka som är CellaVisions intressenter under dess olika utvecklingsfaser. Vi har även valt att beskriva de intressenter som anges i FASB och IASB samt belysa vad redovisningsteorin säger om intressenterna, i detta fall agentteorin och den socioekonomiska teorin. Intressentmodellen ses främst som en organisationsteori men kan även kopplas till redovisning då man, vid val av redovisningsprincip, har olika intressenter i åtanke. För att kunna genomföra denna studie förs även en diskussion runt definitions- och mätproblematiken beträffande SME. Avslutningsvis följer en beskrivning av de lagar, normer och rekommendationer som är relevanta för uppsatsens syfte. Syftet med denna beskrivning är inte att den skall ligga till grund för analysen utan att läsaren skall få en större insikt i den problematik som finns vid val av redovisningsprincip för mindre företag.

2.2 Praktiskt angreppssätt

Nedan redogörs för hur vi handgripligen har gått tillväga för att kunna finna svar på vårt syfte, vilket innebär att vi redogör för hur insamling av litteratur och data har gått till. För att få en överblick över vad som finns skrivet inom ämnet och som skulle vara av intresse för oss, påbörjade vi vårt arbete med att leta lämplig litteratur. Hur stort material som behövs samlas in beror dels på problemformulering, dels på hur mycket material som kan samlas in, innan mättnad uppstår.²³

2.2.1 Val av uppsatsämne

Vid val av uppsatsämne var vårt mål att fördjupa och bredda våra kunskaper inom extern redovisning samt koppla denna kunskap till empiri. Efter förslag från våra handledare valde vi att fokusera på SME och problematiken rörande val av redovisningsmetod för ett mindre företag. Då våra handledare redan hade kännedom om ett mindre, publikt, tillväxtföretag på Ideon som var på väg ut på börsen ansåg vi att företaget var en lämplig grund för en fallstudie.

2.2.2 Litteraturstudie

Den litteratur som finns skriven inom vårt ämnesområde är något knapphändig vilket innebar att vi i ett tidigt stadie försökte finna lämplig litteratur. Inledningsvis granskade vi tidigare uppsatser inom närliggande områden som bl.a. behandlade SME och börsnotering.

²³ Patel et al (1994) *Forskningsmetodikens grunder* s. 56

Sökning efter litteratur med koppling till vårt ämnesval inleddes med efterforskningar i LOVISA men även via internet. FASB, IASB, FAR, BFN och RR har alla hemsidor som varit oss till hjälp. Till stor hjälp har även våra handledare varit då det varit svårt att finna användbar litteratur.

Val av företag gjordes i samråd med våra handledare. CellaVision är ett ungt tillväxtföretag som är på väg att börsnoteras, vilket var en av anledningen till att vi valde företaget. Möjligheten att erhålla mer djupgående information om utvecklingen av företaget sedan start var också av stor betydelse. Med ett äldre företag som utgångspunkt hade det varit svårt att utan allt för mycket arbete kunna gå tillräckligt långt tillbaka i tiden för att finna grundarens intentioner för företaget. Valet av företag var därmed ingalunda slumpmässigt utan vår avsikt var att finna ett mindre företag med ambitioner att växa. Att företaget ligger på Ideon var också positivt då vi insåg att en djupfallsstudie skulle kräva mer än ett besök, närheten underlättade för vårt arbete. Då vi endast ämnar studera ett företag har vi inte möjligheten att dra några generella slutsatser, vilket inte heller är avsikten med vår studie. Den problematik vi behandlar är relativt utforskad och för att kunna dra generella slutsatser skulle det krävas en fallstudier av en mängd företag inom olika branscher.

För att kunna erhålla den information om företaget som vi ansåg essentiell bestämde vi oss för att dels studera CellaVisions årsredovisningar, dels att genomföra ett antal intervjuer. Vår första intervju var med Jonas Levmo, som är en av de två personer som arbetar på ekonomiavdelningen. Intervjun hade som syfte att få en mer övergripelig insyn rörande det ekonomiska arbetet i CellaVision. Andra intervjun genomfördes med Peter Åkerlund som är ekonomichef. Syftet var att få fram mer djupgående information angående företagets upplägg av verksamhetens externa rapportering. P. Åkerlund har i stort sett varit med från företagets start. Han har fritt fått utforma hanteringen av ekonomin i företaget. Intervjuerna med honom var betydelsefulla för att kunna studera CellaVision och dokumentera dess olika utvecklingsfaser. Den tredje och sista intervjun med både P. Åkerlund och J. Levmo fokuserades främst på att få mer information om företagets val av redovisningsmetod samt om företagets intressenter. Den utgjorde även en uppsamlingsintervju med frågor som vi ansåg inte besvarats tillräckligt tidigare.

Revisorerna

Till skillnad från den information som vi erhöll i samband med intervjuerna på CellaVision var avsikten med att intervjua revisorerna att få en mer *allmän* bild av vårt problem. För att få en klarare överblick över det rådande förhållande mellan RR och BFN ansåg vi det vara av vikt att tala med några revisorer som är specialister inom området. Vi var även intresserade av att få ta del av revisorernas bild av hur mindre företag agerar vid val av redovisningsprincip samt hur företag förbereds innan en börsnotering. Vid vårt val av revisionsbyråer hade vi för avsikt att komma i kontakt med någon från "the big five"²⁴. Efter att ha talat med representanter för kontoren i Malmö insåg vi att det endast var revisionsbyråerna i Stockholm som inriktade sig på och hade specialistkunskap om SME och börsnotering. Två intervjuer genomfördes, en med två representanter från KPMG och en med två representanter från Deloitte & Touche.

²⁴ Vedertaget begrepp som innefattar de fem största byråerna i Sverige; Andersen, D&T, E&Y, KPMG, Öhrlings PWC

Samtliga intervjuer bandades och transkriberades. Från början hade vi för avsikt att även intervjua Andersen i Malmö som är CellaVisions revisor, men de hade tyvärr ingen möjlighet att träffa oss. Valet av övriga revisionsbyråer skedde inte utifrån någon speciell mall mer än att de skulle ha en avdelning som arbetade med SME och förberedelser för börsnotering. Vi kom att intervjua de som vi fick respons ifrån först. Vi har även genomfört kortare telefonintervjuer med NUTEK och BFN. Syftet med dessa var att i begynnelsen av vår studie erhålla information om deras arbete samt problematiken kring SME.

2.2.3 Analysmodell

Som tidigare nämnts har vi främst en induktiv ansats men uppsatsen tenderar att få en abduktiv karaktär. Vår analys har sin utgångspunkt i den valda teorin samt intervjuerna med CellaVision och revisorerna från KPMG och Deloitte & Touche. Efter våra intervjuer kunde vi urskilja ett antal kärnområden som skulle komma att utgöra grunden, dels för upplägget på vår empiriska framställning, dels för upplägget på analysen. Vi har valt utforma dessa avsnitt på liknande sätt för att läsaren därmed på ett enklare sätt skall kunna följa våra resonemang. Avsnitten utgår därmed från våra kärnområden; SME, lättnadsreglering, informationsgivning samt intressenterna. I empirin är sammanställningen av revisorernas och CellaVisions svar sammanfattade i separata avsnitt från varandra för att läsaren skall få en klar bild av våra intervjuvar.

I analysen ämnar vi binda samman teorin med våra olika undersökningar samt att ställa revisorernas svar mot CellaVisions agerande i val av redovisningsprincip. Avsikten med vår analysmodell har varit att på ett enkelt och klart sätt framställa våra resultat i förhållande till teorin.

2.3 Källkritik

Syftet med källkritik är att avgöra om de använda källorna mäter det de utger sig för att mäta, dvs. om de har *validitet* samt om källan är väsentlig för frågeställningen, dvs. om den har *relevans*. Vidare skall det inte finnas några systematiska felvariationer i källan, informationen som samlats in och de resultat som presenteras skall vara pålitliga.²⁵ Vid bedömning av en källa finns;

1. *Samtidsperspektiv*, om en återgivning av det som har sagts, skett inom ett rimligt tidsperspektiv.
2. *Tendenskritik*, uppgiftslämnaren kan ha ett eget intresse i frågan och på så sätt påverka ordval, uttryck och fakta.
3. *Beroendekritik*, kontroll om olika källor är beroende av varandra, exempelvis när olika personer återger uppgifter som de hämtat från samma källa.²⁶

²⁵ Kvale (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*

²⁶ Wiedersheim-Paul et al (1991) *Att utreda forskna och rapportera* s. 153

2.3.1 Litteratur

Tendens- och beroendekritik kan riktas mot den litteratur och de artiklar vi använt oss av. Författarna kan ha en viss uppfattning i en fråga eller ett problem, vilket kan påverka bokens eller artikelns utformning eller slutsats. Många gånger är det svårt att utläsa vilka åsikter som är författarnas egna och vad som är fakta. Eftersom litteraturen ibland hänvisar till samma källa, kan det finnas beroendekritik mot dessa. Vi anser dock att det är naturligt förekommande vid ett arbete med flera olika källor som belyser ett och samma ämne.

De lagar och rekommendationer som vi använt oss av anser vi är fria från tendenskritik. Det är svårt att utröna om det råder någon form av egenintresse i en lag och skulle detta vara ett faktum anser vi inte att de påverkar vår analys.

I vår teoretiska referensram har vi använt både primär- och sekundärkällor. Många gånger startar man i sekundärkällor för att få en mer allmän inblick i problematiken för att sedan studera primärkällorna för att få mer djupgående insikt. I avsnitten rörande lagar, normer och rekommendationer har vi främst utgått från sekundära källor som är mer lättförståeliga för en lekman än vad lagtexten i sig är. Vi tror dock inte att detta påverkat våra resultat nämnvärt då de endast utgör ett underlag för förståelsen av problematiken kring mindre företags val av redovisningsmetod.

2.3.2 Data

Val av företag

Beträffande val av företag kan kritik riktas mot detta, då ett annorlunda val kan ha lett till ett annat resultat. Hade studien gjorts på flera företag hade vi kanske fått fram andra svar. Vårt val av företag gjordes utifrån ett antal närbelägna och mindre företag i Lund som befinner sig ungefär i samma utvecklingsfas. Man bör vara medveten om att CellaVision är relativt nystartat vilket kan medföra svårigheter att finna några större förändringar i deras arbetssätt beträffande redovisningen. Under företagets korta levnadstid har eventuella felaktigheter i hantering av räkenskaper och liknande inte hunnit befastas eller orsaka några större problem, som inte relativt enkelt kunnat lösas inom en kort tidsperiod. Bristen på historik gör analysen av företagets utveckling förhållandevis enkel men också tyvärr lite tunn. Kritik mot deras arbetssätt kan också vara svår att framföra när de fortfarande på vissa områden inte funnit fasta arbetsrutiner på ekonomiavdelningen.

Intervjuer

Ett vanligt problem med kvalitativa studier är svårigheter med att få tillgång till rätt personer inom organisationen och att få dessa människor att avsätta tid för en intervju²⁷. Syftet med en intervju i en kvalitativ fallstudie är att erhålla viss typ av information. Intervjun skall göra det möjligt för oss att inta en annan människas perspektiv.

²⁷ Lundahl & Skärvad (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* s. 117

Valet av intervju som metod skall ske när detta ger bättre information eller mer information till mindre kostnad än andra metoder.²⁸ Vi ansåg inte att vi genom exempelvis enkäter skulle erhålla den djupgående information som vi ansåg oss behöva för att kunna svara på uppsatsens syfte.

När det gäller vem inom respektive organisation och företag som intervjuats har vi fått förlita oss på att de inledande kontakterna per telefon med varje organ har lett oss till de mest lämpade personerna att genomföra intervjuerna med. Vi har försökt vara så tydliga som möjligt om intervjuområdet för att reducera risken att, från vårt perspektiv, fel personer intervjuas. Vi har inte stött på problem med att få intervjutid, vilket gjort att vi inte fått fördröjningar under uppsatsens gång. De personer vi varit i kontakt med har varit mycket tillmötesgående och visat en långtgående vilja att dela med sig av sina erfarenheter. Intervjuerna ligger till grund för den empiriska delen av vår uppsats. Vi har i denna del återgett respondenternas svar utan en alltför kritisk hållning. Detta ställer krav på läsaren som bör ha insikt i att informationen härstammar från respondenters personliga svar. Därmed garanteras inte att andra intervjuer med andra revisorer skulle ge liknande svar.

Inför våra intervjuer utgick vi ifrån ett tematiskt, strukturerat frågeformulär medan intervjuerna i sig blev öppna och mindre strukturerade, mycket p.g.a. att de olika ämnena var relaterade till varandra. Syftet med intervjuerna var inte att tvinga respondenterna till att anamma vår eller någon annans syn utan att komma åt intervjupersonernas erfarenhet, specialistkunskap och personliga åsikter. En mer öppen intervju tillåter även respondenterna att belysa viktiga aspekter kring ämnet som inte var medtagna i frågeformuläret.²⁹ En risk med att vi innan intervjuerna diskuterat uppsatsen och dess syfte med respondenterna är att de intervjuade kan ha färgats av vårt resonemang kring ämnet. Det var inte vår avsikt från början men då respondenterna efterfrågade information att tillhanda innan intervjuerna fann vi inget hinder att lämna ut uppgifterna. Vi tror inte att detta nämnvärt påverkat de intervjuades svar och därmed inte heller vår studies resultat.

Intervjuerna har genomförts på respondenternas arbetsplatser bl.a. ur trygghetssynpunkt och att vårt besök inte behövde ta mer tid i anspråk för dem än själva intervjun. En risk med att genomföra intervjuerna på respektive arbetsplats är att närheten till det egna arbetet kan vara distraherande. I den inledande telefonkontakten träffades en överenskommelse om ungefär hur mycket tid intervjun skulle ta i anspråk. Det gav respondenterna möjlighet att reservera tid för intervjun och intervjuerna kunde genomföras ostört från exempelvis inkommande telefonsamtal. Det visade sig även att merparten av respondenterna förberett en ostörd plats i form av ett konferensrum. Det är därför vår förhoppning att platsens påverkan på intervjurens resultat varit liten³⁰.

Valet av att använda bandspelare som hjälpmedel i dokumentation av intervjuerna var för oss själva ganska självklar. Till fördelarna hör att man kan skriva ut intervjun och läsa vad som sagts ordagrant och att man kan lyssna på intervjuerna upprepade gånger.

²⁸ Merriam (1994) *Fallstudien som forskningsmetod* s. 86 f

²⁹ Silverman (1993) *Interpreting Qualitative Data* s. 95

³⁰ Trost (1997) *Kvalitativa intervjuer* s. 41-42

En annan fördel med att använda bandspelare är att kunna släppa tanken på att anteckna och helt koncentrera sig på frågor och svar³¹. Det är även lättare att uppfatta icke-verbala budskap från respondenten om forskaren slipper anteckna.

Det kan finnas en risk att den intervjuade personen störs och känner sig hämmad av bandspelaren, men vi har inte vid någon av de inspelade intervjuerna upplevt att det påverkat respondenterna negativt³².

För att inte tappa det ”levande” förhållandet till vårt material påbörjade vi bearbetningen av intervjuerna ganska snart efter deras genomförande vilket vi tror minskat riskerna med att viss information glömts bort och att vissa områden inom ämnet inte minskat i aktualitet³³.

Under samtliga intervjuer har vi varit minst två uppsatsförfattare vilket vi anser ha varit positivt då vi efter intervjuerna kunnat diskutera eventuella frågetecken kring intervjusvaren. Samtliga av de bandade intervjuerna skrevs ut för att underlätta bearbetningen. Genom att vi under och direkt efter intervjuerna antecknade ett första intryck har vi eliminerat en del av risken att förbise underliggande budskap i tonfall, gester, mimik och tankepauser³⁴.

2.3.3 Kritik av analysmodell

Det kan dock finnas brister i den empiriska framställningen eftersom vi transkriberat och granskat en tredjedel av intervjuerna vardera. Bristerna kan bestå i att vi har tolkat intervjusvaren olika, vilket kan ha medfört brister i informationen. Vi anser dock att reliabiliteten är tillfredsställande då vi diskuterat de intervjusvar som var svåra att kategorisera. Sammanställningen har kontrollerats ett flertal gånger. En möjlighet finns att fler faktorer skulle kunna behandlas och diskuteras i analysen. Vi utgår från att vi funnit de mest relevanta för att kunna svara på uppsatsens syfte.

2.4 Metodutvärdering

Vid utvärdering av använd metod kan det konstateras att uppsatsen blivit mer omfattande om fler faktorer tagits i beaktande. För att öka både validitet och reliabilitet borde studien kanske ha omfattat fler än ett företag. Att företaget är ett aktiebolag och tillväxtföretag hemmahörande på Ideon har förmodligen också påverkat våra slutsatser. Vi anser dock att studiens omfattning och att det är en ny form av problematik gjorde att det endast var lämpligt med ett företag. Vi har, som tidigare nämnts, inga ambitioner att komma med några generella svar.

³¹ Trost (1997) *Kvalitativa intervjuer* s. 50

³² Repstad (1999) *Närhet och distans, Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap.* s. 70-71

³³ Patel et al (1994) *Forskningsmetodikens grunder, Att placera genomföra och rapportera en undersökning.* s. 101

³⁴ Trost (1997) *Kvalitativa intervjuer* s 51

Vi valde att kontakta två revisionsbyråer vilket vi i efterhand anser var tillräckligt. Vi fick möjlighet att tala med specialister inom området och vi tror därför inte att ytterligare intervjuer med andra revisionsbyråer hade påverkat vårt resultat nämntvärt.

2.5 Begrepp

I syfte att uppnå ett mer varierat språkbruk har vi valt att ge begreppen *företag* och *bolag* synonym betydelse. Vidare har främst i empirin *respondenter* använts i synonym betydelse med *revisorer* i avsnittet om revisorerna och i synonym betydelse med de *intervjuade på CellaVision* i avsnittet om CellaVision. I analys och slutsats har vi valt att använda begreppet *respondenter* med samma betydelse som *revisorerna* och de *intervjuade på CellaVision* men att vi här vid behov mer explicit förklarar vilka av respondenterna vi berör.

Intressenter och *SME* är också två återkommande begrepp som behandlas närmare i kapitel 3 och 4.

Extern rapportering, *redovisning*, *extern redovisning*, samt *informationsgivning* har i vår uppsats delgivits samma betydelse för att få ett mer varierat språkbruk.

3 Teoretisk referensram

Detta kapitel belyser företagsorganisationen, intressentmodellen samt olika intressenter inom redovisningsteorin. Därefter följer IASBs och FASBs syn på intressenter. Kapitlet avslutas med sammanfattande kommentarer.

3.1 Företagsorganisationen

Intressentmodellen utgår från idéer lanserade av Chester Barnard och Herbert Simon. Chester Barnard har främst fokuserat på studier som behandlar olika beteenden inom en organisation. Han menar att de viktigaste förutsättningarna för att en organisation skall bevara sin jämvikt är att skapa en *bidrags/belöningsbalans*.³⁵ Auktoritet anser han vara ett grundläggande begrepp inom organisationsläran. Med auktoritet avser Barnard då en underställd accepterar auktoritet och tillåter att sitt beteende vägleds av en överordnades beslut utan att självständigt undersöka beslutets förtjänster. Genom utövning av auktoritet eller andra former av inflytande är det möjligt att centralisera beslutsfunktionen så att en allmän verksamhetsplan kommer att styra alla organisationsmedlemmars aktivitet.³⁶ Barnard menar att de beslut som en individ fattar i egenskap av organisationsmedlem starkt skiljer sig från hans personliga beslut, dvs. när en anställd utför något inom ett företagssystem är detta en opersonlig handling trots att personer verkställer handlingen är handlingen inte personlig i en mening som har betydelse för en studie av företagssystem.³⁷

En organisation tar form genom att (1) personer kommunicerar med varandra, (2) är villiga att bidra med aktivitet, (3) arbetar för att nå ett gemensamt mål. De viktigaste elementen inom ett företag är därmed kommunikation, viljan att tjäna och ett gemensamt mål. En vital faktor för en organisation är viljan hos individerna att arbeta inom företaget, vilja kräver i sin tur en tro på att målet går att uppnå.³⁸

När individer, grupper och organisationer accepterar *medlemskap* i en organisation, direkt eller indirekt, bidrar detta till att deras personliga mål kan förverkligas, ekonomiska mål, såväl som andra. I anslutning till detta mottages *belöningar* från organisationen för de bidrag till organisationen som intressenterna ger. Tanken är att en organisation hålls samman, överlever och växer om summan av bidrag som organisationen skapar är tillräckligt stor för att ge intressenterna tillfredsställande belöningar. Intressenterna förväntas delta i organisationen så länge de belöningar som erhålls är lika stora eller större än de bidrag intressenten ombetts ge till organisationen. Desto mindre tillfredsställd en intressent är med de belöningar som erhålls av organisationen och desto större möjligheter intressenten har att få sina behov

³⁵ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 72

³⁶ Barnard (1938) *The Functions of the Executive* s. 177 ff

³⁷ Barnard (1938) *The Functions of the Executive* s. 77

³⁸ Barnard (1938) *The Functions of the Executive* s. 82

tillgodosedda av någon annan organisation avgör om intressenten kommer att lämna organisationen.

För att kunna uppnå jämvikt i en organisation måste alltså ledningen ständigt ompröva balansen mellan bidrag och belöningar och kontinuerligt omformulera organisationens mål, så att det stämmer överens med de krav som omgivningen och intressenterna ställer på organisationen.³⁹

Herbert Simon hade, i sin bok "Administrativt beteende", för avsikt att konstruera en uppsättning verktyg – en samling begrepp – och en vokabulär – lämplig för att beskriva organisationer och de sätt på vilket en administrativ organisation arbetar. Simon har främst fokuserat på offentlig administration men hans idéer är även tillämpbara på annan verksamhet.⁴⁰ En organisation, menar han, är en samling människor där en grups aktiviteter blir organiserade endast i den utsträckning gruppmedlemmarna accepterar att deras beslut och deras beteende påverkas av deras deltagande i organisationen. Kärnsynsättet i deras deltagande är den organiserade gruppen liknad vid ett system i balans som mottager bidrag i form av pengar och ansträngningar och utger belöningar som vederlag för dessa bidrag.⁴¹ Balansen i organisationen upprätthålls av en kontrollgrupp, vilket är den grupp som fastställer villkoren för alla övriga deltagare samt tar fram de grundläggande värdekriterierna för beslutsfattandet.⁴² Individer accepterar medlemskap i en organisation när deras aktivitet i organisationen direkt eller indirekt bidrar till förverkligandet av deras egna personliga mål. Bidragen är direkta när de mål som gäller för organisationen har ett omedelbart personligt värde för individen. Bidragen är indirekta när företaget erbjuder personliga belöningar i gengäld för de bidrag de ger till företaget i form av aktivitet. Ibland är de personliga belöningarna direkt relaterade till organisationens storlek och tillväxt exempelvis för aktieägare.⁴³

³⁹ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 72

⁴⁰ Simon (1971) *Administrativt beteende* s. 42

⁴¹ Simon (1971) *Administrativt beteende* s. 162 ff

⁴² Simon (1971) *Administrativt beteende* s. 171

⁴³ Simon (1971) *Administrativt beteende* s. 162 ff

3.2 Företagens intressenter

Med ett företags intressenter avses alla de individer, grupper och organisationer som i något avseende har en utbytesrelation med ett företag. Det innebär att intressenterna och företaget befinner sig i ett beroendeförhållande till varandra.⁴⁴

Ett företags intressenter utgörs av;

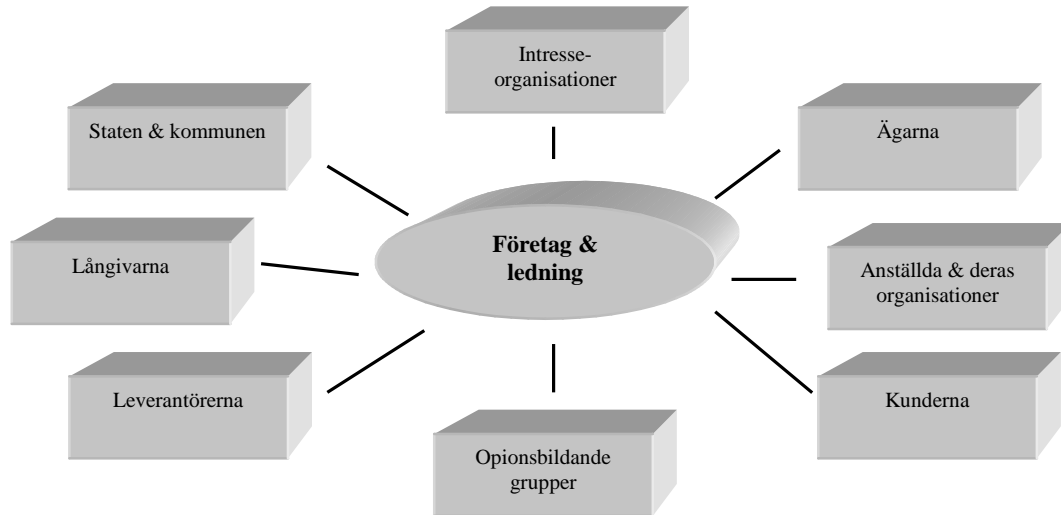

Fig. Intressentmodellen

Ägarnas bidrag till organisationen utgörs främst av kapital, dvs. satsningen och den risk som detta kan innebära. Deras främsta mål torde vara att företaget skall gå med vinst och därmed ge dem en rimlig avkastning på det satsade kapitalet. Med *intresseorganisationer* avses arbetsgivare- och branschorganisationer. Intresseorganisationerna förhandlar för och driver medlemmarnas dvs. de enskilda företagens intressen. De *anställda* bidrar med sitt arbete och kräver såväl ekonomiska som andra ersättningar för detta.⁴⁵ För många företag är *kunderna* de viktigaste intressenterna och för att kunna behålla sina kunder krävs det hela tiden att företag har förnyelseförmåga och förmåga att produktutveckla i rätt takt och på rätt sätt.⁴⁶ *Leverantörerna* förser företaget med varor och tjänster och bidrar på detta sätt till företagets verksamhet. En leverantör ställer krav på sin kund i form av god betalningsförmåga och stabilitet. *Långgivarna* är i sin tur intresserade av att företaget förblir stabilt och klarar av sina amorteringar. Långgivarna förser företaget med kapital och får i utbyte ränta på pengarna. *Staten och kommunen* bidrar till företaget genom samhällsservice av olika slag och kräver i utbyte att företaget betalar skatt för sina vinster. Den sista intressenten i modellen är *opinionsbildande grupper* som exempelvis miljörörelser.⁴⁷

⁴⁴ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 73

⁴⁵ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 75

⁴⁶ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 76

⁴⁷ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 76

Enligt Bruzelius och Skärvad har intressentmodellen utsatts för en del kritik så som att modellen är för statisk, ger en falsk beskrivning av verkligheten, förespråkar en harmonisk syn samt ger företagsledningen en alltför smickrande roll. Statisk är modellen i den mening att den endast visar företagets intressentstruktur vid en given tidpunkt.⁴⁸ Det råder även konflikter mellan de olika intressenterna som uppstår när deras olika krav och mål för medverkan ställs emot varandra. Exempelvis; höjd utdelning till aktieägarna konkurrerar med högre löner för de anställda, eller för att kunna uppfylla alla miljökrav kanske företaget tvingas lägga ner vilket hotar ägarna men även de anställda.⁴⁹

Inom redovisningsteori finns olika synsätt vad gäller företagets intressenter och man kan identifiera ett antal generella synsätt vad gäller redovisningens roll och syfte;

- Fokus på ekonomisk verklighet vid rapportering
- Fokus på användaren
- Fokus på leverantören⁵⁰

Första och andra synsättet är av normativ karaktär vilket är det vanligaste vid skapande av redovisningsrekommendationer idag. De leverantörsorienterade perspektivet härstammar istället från *positive theory* (se nedan).

Fokus på ekonomisk verklighet vid rapportering har dominerats av normativa idéer, dvs. vad god redovisning *bör* innebära. Tankegången inom detta synsätt är att, då redovisningen visar den ekonomiska verkligheten hos företaget klargör den tillräcklig information för alla potentiella intressenter.⁵¹

Ett *användarorienterat synsätt* fokuserar istället främst på mottagaren. Tanken är att den information som tas fram skall kunna användas när de ekonomiska besluten skall tas.⁵² FASB (se 3.3) har främst anammat detta synsätt vid framtagandet av nya standards. Enligt detta synsätt har ledningen inga incitament att delge information⁵³.

Det *leverantörsorienterade synsättet* fokuserar på den som levererar informationen och har sin utgångspunkt i *positive accounting theory*⁵⁴ och tankar kring förhållandet mellan *agenten* och *principalen*.

Positive accounting theory baseras kring vikten av kontraktskostnader och uppkom som en kontrast till de användar- och informationsorienterade synsätten som främst är fokuserade på relationen mellan redovisningssiffror och aktiemarknaden. Michael Jensen & William Meckling var bland de första att tolka företag som en rad kontrakt.

⁴⁸ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 78

⁴⁹ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 77

⁵⁰ Kelly-Newton (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* s. 14

⁵¹ Kelly-Newton (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* s. 14

⁵² Kelly-Newton (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* s. 15

⁵³ Kelly-Newton (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* s. 24

⁵⁴ Skall inte förknippas med positivistisk teori som i större utsträckning bygger kring fakta.

Effekten blir att företag betraktas som ett team vars medlemmar agerar utifrån egenintresse men inser att deras öden är beroende av teamets överlevnad i tävlan med andra team.⁵⁵ *Positive theory* fokuserar mindre på marknaden och mer på förutsäga och förklara bakomliggande val av redovisningsteori.⁵⁶

Inom *positive theory* utgår man från att de intressenter som medverkar vid skapandet av redovisningsstandards agerar utifrån egenintresse, dvs. då de tar beslut om redovisningsrapportering vill de veta hur beslutet påverkar deras välfärd, exempelvis inom beslutsfattande organisationer så som FASB.⁵⁷

I centrum står individens val som i sin tur bygger på dennes mål och hur dessa mål påverkar redovisningen.⁵⁸ Av speciellt intresse inom redovisning är *positive agency costs* då redovisning spelar en stor roll genom att minimera dessa. Tankegången i agentteorin är att individen maximerar sin egen förväntade nytta. Kärnfrågan är; Vilket är individens förväntade fördel av ett speciellt agerande? Ett agentförhållande definieras som ett kontrakt mellan två parter där en eller flera personer (principaler) engagerar en annan person (agent) att utföra diverse handlingar åt dennes räkning. Detta innebär att principalen kommer delegera en del beslutsfattande till agenten. Om båda parterna är nyttomaximerare finns det anledning att tro att agenten inte alltid kommer att agera utifrån principalens bästa intresse.⁵⁹ I ett företag är chefen agenten och aktieägarna är principaler. Agentkostnaden av förhållandet som uppstår på grund av den skillnad i intressen som existerar;

1. Principalens kontrollkostnad uppstår då han försöker kontrollera agentens beteende.
2. För agenten uppstår en tvingande kostnad då han försäkras sig om att principalens intressen inte blir skadade.
3. En resultatförlust belastar agenten och uppstår då en diskontering av företagets säkerheter uppkommer p.g.a. skillnaden mellan agentens och principalens handlande.⁶⁰

I förhållandet mellan agenten och principalen råder viss informationsasymmetrin dvs. en part har mer information än en annan. Företagsledningen har mer information om ett företags värde än utomstående investerare och andra intressenter. Företag som är undervärderade kan tänkas spendera extra pengar på att undergräva den hypotesen. Övervärderade företag tenderar istället att ge ut så lite information som möjligt rörande värdet på företaget.⁶¹ Den asymmetriska informationen kostar för mycket för den mindre vetande att skaffa sig vilket skapar två typer av problem på marknaden; (1) moral hazard (2) adverse selection. Moral hazard existerar när en av parterna i ett avtal har som mål, efter avtalet är skrivet, att agera på ett sätt som bringar fördelar till denne själv. Moral Hazard uppstår p.g.a. att det är alldeles för kostsamt för den underlägsna parten att övervaka den överlägsnes handlingar.

⁵⁵ Fama (1997) "Agency problems and the theory of the firm" i *The Economic nature of the firm* s. 302

⁵⁶ Watts & Zimmerman (1990) *Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective* s. 132

⁵⁷ Watts & Zimmerman (1986) *Positive accounting theory* s. 3

⁵⁸ Watts & Zimmerman (1990) *Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective* s. 150

⁵⁹ Jensen & Meckling (1997) "Theory of the Firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure" i *The Economic nature of the firm* s. 318

⁶⁰ Kelly-Newton (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* s.23

⁶¹ Watts & Zimmerman (1986) *Positive Accounting Theory* s. 165

Adverse selection innebär att folk tenderar att gå in i avtal där de innehar privat information som de kan använda till sin fördel och som kan vara en nackdel för den andra parten.⁶²

Som en del av de kontrollerande aktiviteterna kräver företags aktieägare (principaler) finansiell information. Om ledningen kan producera sådan information till en lägre kostnad än aktieägarna, kommer ledningen frivilligt att göra detta för att få kontroll över informationen och för att sänka agentkostnaderna. På grund av åtskillnader i överenskommelsen kommer redovisningsprocessen att skilja sig åt mellan olika företag. Agentteorin utvecklar sedan detta genom att peka på incitamenten inom marknaden för ledningen att delge finansiell information. Detta synsätt skiljer sig från det användarorienterade synsättet där fokus istället är på att delge information för beslutsfattande kring investeringar. Det leverantörorienterade synsättet fokuserar alltså på hur aktieägarna använder informationen för att kontrollera ledningens agerande.⁶³

Inom Positive Theory kan man peka på tre variabler som representerar VDs incitament vid val av redovisningsmetod; bonussystem, skuldkontrakt och den politiska processen. Bonussystemet och skuldkontrakten används p.g.a. av att de är observerbara. Teorin säger att företag som har någon form av bonussystem använder i större utsträckning redovisningsmetoder som höjer intäkterna för den rapporterade perioden, vilket i sin tur förmodligen höjer bonusen för ledningen. Teorin är dock inte helt glasklar eftersom alla bonussystem inte är baserade på intäkterna. Hypoteser kring skulder och eget kapital säger att om man har höga skulder och stort eget kapital väljer man gärna redovisningsmetoder som höjer intäkterna. Den politiska variabeln menar att större företag i större utsträckning än mindre i högre grad använder redovisningsmetoder som reducerar rapporterad vinst, då storleken spelar roll om företaget är av politisk vikt eller ej. Den politiska processen är i detta fall densamma som marknaden dvs. företag tenderar att försöka vara diskreta med information rörande vinst till båda.⁶⁴

Inget av ovanstående perspektiv tar i större utsträckning hänsyn till samhällliga aspekter vad gäller redovisningens syfte. Det borde därför, inom redovisningen finnas ett behov av att studera kopplingen mellan företagsverksamhet och samhälle för att definiera om företagets roll och uppgift från att vara rena ekonomiska institutioner till att vara socioekonomiska institutioner. Inom den socioekonomiska teorin menar man att ekonomiska paradigm kan modifieras till socioekonomiska paradigm. Ett socioekonomiskt paradigm har större potential att vara förklarande och förutseende än det nuvarande.⁶⁵ Ur ett socioekonomiskt perspektiv har inte positive theory tagit hänsyn till att människor i en företagsledning agerar i olika sociala relationer. Istället för inkludera kultur och samhälle analyseras marknaden som en autonom del. Därmed går många faktorer som påverkar och begränsar företaget och ledningen förlorade. En kombination av samhälllig och ekonomisk analys av ledningens beteende skulle öka förståelsen för urvalet av olika redovisningsmetoder.⁶⁶

⁶² Parkin et al (1997) *Economics* s. 425

⁶³ Kelly-Newton (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* s.24

⁶⁴ Watts & Zimmerman (1990) *Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective* s. 138 ff

⁶⁵ Mangos et al (1995) "A socio-economic paradigm for analysing managers' accounting choice behavior" i *Accounting, Auditing & Accountability* s. 38

⁶⁶ Mangos et al (1995) "A socio-economic paradigm for analysing managers' accounting choice behavior" i *Accounting, Auditing & Accountability* s. 40

Den socioekonomiska skolan menar att anledningen till konflikt för ledningen är att man både är en medlem i samhället samtidigt som man är en enskild individ. Frågan är om ledningen agerar egoistiskt eller har ett ansvarskännande för moral och samhälle. Vilka samhälleliga värderingar kommer att påverka deras beslut? Detta är väldigt individuellt och knyter an till den nytta som ledningen erhåller som resultat av sina beslut.⁶⁷ Nicholas C. Mangos & Neil R. Lewis pekar på vad de anser styr ledningens handlingar. Förutom de ekonomiska faktorerna menar de att ledningen begränsas av institutionella faktorer så som exempelvis normer för industrin samt av statliga regleringar.⁶⁸

3.3 Intressenter enligt IASB och FASB

IASB (International Accounting Standards Board) är en organisation som verkar en internationellt enhetlig redovisningspraxis. Syftet med finansiella rapporter är enligt IASB att tillhandahålla information om företagets finansiella ställning och resultat samt om förändringar i den ekonomiska ställningen. Informationen är sedan användbar för olika intressenter som underlag för beslut i ekonomiska frågor.⁶⁹ Det är väsentligt att den information som lämnas i finansiella rapporter är lättbegriplig för användarna. IASB förutsätter att användarna har en rimlig kunskap om affärsverksamhet, ekonomi och redovisning.⁷⁰

Till intressenterna räknar IASB de intressenter som tidigare nämnts, dvs. ägare, anställda, långgivare, kunder och leverantörer med flera.⁷¹ Dessa intressenter betecknar IASB som användare. Intressenterna använder de finansiella rapporterna för att tillgodose delar av sina skilda informationsbehov. Alla intressenters totala informationsbehov kan inte tillgodoses genom finansiella rapporter men enligt IASB är vissa behov gemensamma för dem alla. *Placerarna* tillför riskkapital till företaget och den information som är av vikt för dem anses också vara av vikt för övriga intressenter.⁷² Denna uppfattning har ifrågasatts då olika intressenter fattar olika beslut och är därmed i behov av olika typer av information. IASBs uppfattning ses som ett sätt att undvika de motsättningar som kan dyka upp mellan olika intressenter.⁷³

FASB (Financial Accounting Standards Board) består av representanter från bl.a. näringsliv, och revisorer i USA.⁷⁴ FASB har som huvudsyfte att ge ut rekommendationer för att förbättra redovisningsstandards för riktlinjer och utbildning av allmänheten. Däremot har behovet hos användaren av finansiella rapporter dominerat och inte behovet hos allmänheten. Målet med den finansiella rapporteringen är att delge användbar information för att kunna ta ekonomiska beslut.

⁶⁷ Mangos et al (1995) "A socio-economic paradigm for analysing managers' accounting choice behavior" i *Accounting, Auditing & Accountability* s. 38

⁶⁸ Mangos et al (1995) "A socio-economic paradigm for analysing managers' accounting choice behavior" i *Accounting, Auditing & Accountability* s. 42

⁶⁹ Redovisningsrådet (1995) *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter* s. 8

⁷⁰ Redovisningsrådet (1995) *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter* s. 11

⁷¹ Thomasson (2000) *Extern redovisning och finansiell analys* s. 5

⁷² Redovisningsrådet (1995) *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter* s. 7

⁷³ Thomasson (2000) *Extern redovisning och finansiell analys* s. 15

⁷⁴ Thomasson et al (2000) *Den nya affärsredovisningen* s. 102

Tanken är att den finansiella rapporteringen skall innefatta information som är av vikt för nuvarande och potentiella investerare samt kreditgivare.

3.4 Sammanfattande kommentar

I fokus för de olika teorierna står; individens roll, användarna och utbytesrelationen. Frågan är vilken roll och vilket syfte redovisningen har?

Individen enligt Barnard är en opersonlig handlingsutövare som accepterar medlemskap i en organisation och underställer sig en auktoritet. Inga handlingar utförs dock utan ersättning. I agentteorin väljer man istället att lyfta fram individen som en nyttomaximerare. Där handlar den inte endast om den ersättning individen erhåller utan den totala personliga vinningen och egennyttan.

I intressentmodellen kan man identifiera flera intressenter/användare. I modellen spelar ingen intressent en större eller mindre roll. Alla intressenter verkar existera samtidigt. Det mer användarorienterade synsättet inom redovisningsteorin fokuserar på den intressent som finner information för ekonomiska beslut av vikt. FASB och IASB har valt detta normativa synsätt vilket torde medföra att många viktiga användare utesluts. Med fokus på mottagaren utesluts helt företagets interna förhållanden som betonas i exempelvis positive theory och som lägger mindre fokus på marknaden och mer på att förutsäga och förklara bakomliggande val av redovisningsteori. Inom positive theory menar till och med att FASBs fokus inte bara är användaren av ekonomisk information utan att individerna inom FASB är nyttomaximerare och arbetar för beslut som främjar den personliga välfärden.

Detta mer leverantörorienterade synsätt fokuserar på den som levererar informationen och på hur aktieägarna använder informationen för att kontrollera ledningens agerande. Ur det användarorienterade synsättet som brukas av redovisningsorganisationerna verkar man istället vilja gynna mottagaren med information istället för att studera hur denne kan tänkas utnyttja denna tillgång.

I grund och botten behandlar många av teorierna hur en utbytesrelation med ett företag fungerar. Enligt Barnard förväntas intressenterna delta i organisationen. Utbytesrelationen ligger i att intressenterna förväntas delta i organisationen så länge ersättningen är tillfredsställande. Detta kräver att företagets verksamhet anpassar sig till sina intressenter. Skillnaden mellan de olika teorierna är vem som har övertaget i utbytesrelationen. Är det företaget och dess ledning eller aktieägarna eller någon annan av intressenterna? Fokus har som framtagits ovan många gånger hamnat på företag och ledning, aktieägare samt övriga placerare.

I den socioekonomiska teorin vill man istället lyfta fram vikten av samhället som en intressent. Företag ingår i ett samhälle som de påverkar men som även påverkar dem. I denna utbytesrelation är inte företaget en egoistisk aktör utan utgör en samhällsmedborgare som måste ta ansvar för t.ex. miljö. Detta ansvar kan åläggas p.g.a. påtryckningar från samhället men statliga regleringar tvingar även företag idag att ta mer hänsyn till samhälleliga faktorer och inkludera detta i sin redovisning.

Då ett företags intressenter inte alltid agerar för alla intressenters bästa uppstår konflikter. Konflikterna mellan de olika intressenterna uppstår när deras olika krav och mål för medverkan ställs emot varandra. Som nämnts tidigare är dagens redovisningsstandards normativa med fokus på placerarna. Detta kan medföra konflikter då placerarna inte efterfrågar samma information som t.ex. landsting eller som kunden. Företag kan välja att lyfta fram intäkter eller att reducera rapporterad vinst för att gynna sin ställning gentemot olika intressenter.

För att kunna studera ett företags val av redovisningsmetod behövs en teoretisk referensram som behandlar de faktorer som kan påverka och influera företag direkt eller indirekt när de väljer att använda olika rekommendationer och standards. Barnard och Simon hade för avsikt att konstruera verktyg och förklara beteenden för en organisation. Fokus för Simon har legat på offentlig information men då denna uppsats behandlar hur ett företags beteende och målsättning påverkar redovisningen är deras idéer även relevanta här. Alla ovan nämnda teorier har för avsikt att på ett eller annat sätt förklara och analysera redovisningens roll och syfte. Vår avsikt med denna referensram är att skapa ett underlag för vidare diskussion rörande vad som påverkat CellaVision i sina val och utröna vilka deras intressenter är och vilken roll de spelar för företagets externa rapportering.

4 Small & Middlesized Enterprises

Kapitlet inleds med en diskussion rörande definitionen för små och medelstora företag (SME).

Fortsättningsvis görs en genomgång av svensk reglering på redovisningsområdet i form av lagstiftning och kompletterande normgivning samt en jämförelse med EU kommissionens definition av SME.

4.1 Diskussion om småföretagsdefinition

Redan i ett tidigt skede av arbetet med uppsatsen uppkom frågan vad som egentligen kännetecknar små och medelstora företag (SME). Vilken definition av dessa företag som skulle komma att ligga till grund för våra studier och om det eventuellt hade någon betydelse för vårt fortsatta arbete samt undersökningen av vårt fallföretag CellaVision. Det visade sig dock att det inte finns någon enhetlig vedertagen definition av begreppet SME utan en mängd olika kriterier och gränsvärden som ligger till grund för begreppet, beroende på vilket rådgivande organs definition som beaktas. De kriterier som slutligen avgör och bestämmer vad som definierar små eller medelstora företag kan dock få stor betydelse och vara avgörande för vilka regelverk och redovisningsmetoder ett företag bör använda.

I bokföringslagen och årsredovisningslagen finns ingen specifik definition som hanterar innebörden av SME utan enbart vilka bestämmelser som finns där undantag kan göras för mindre företag. Ett kriterium som kan ligga till grund för en eventuell lättnad kan vara vilken juridisk form företaget anammats. Lagstiftningen gör även skillnad om företag är moderbolag i koncern eller inte samt om ett företags aktier är noterade eller onoterade. Finansiella kriterier som används är nettoomsättning och nettotillgångar samt flera olika anställningsgränser. En mer specifik definition av SME återfinns i stället i bokföringsnämndens (BFN) tillämpningsnormering och allmänna råd. Bortsett från juridisk form och finansiella kriterier används även antal anställda. Att definiera SME enbart utifrån antalet anställda kan uppfattas som paradoxalt. Enligt BFNs allmänna råd överstiger ett medelstort företags antal anställda ej 200 personer. Det skulle innebära att 99,8 procent av alla företag i Sverige skulle uppfattas som små eller medelstora.⁷⁵ Vägledningen i BFN innehåller också en hänvisning till svensk civil- och skattelagstiftning samt till den internationella förlagan av rekommendationen (IAS). Därutöver har även Redovisningsrådets bearbetade och omstrukturerade texter tagits in i fulltext. RRs skrivningar innehåller inga skillnader i sak utan är snarast avsedda till att förbättra läsförståelsen samt komplettera med praktiska exempel. RR har dock av naturliga skäl inte utarbetat någon egen definition av SME då storlek på företaget inte har någon betydelse för den som väljer att tillämpa RRs rekommendationer. Den enda gång det har någon betydelse är i samband med notering och vilken lista som bolaget skall placeras på.

⁷⁵ Lundström et al (1998) *Svensk småföretagspolitik* s. 25

För att finna en definition som skulle kunna appliceras på vårt fallföretag CellaVision och vilka eventuella lättnadsregler som det skulle kunna använda, skall den centrala författningen på redovisningsområdet användas som utgångspunkt. Det är bokföringslagen (1999:1078) med stöd av årsredovisningslagen. BFL har karaktären av ramlag och skall tillämpas av i stort sett alla näringsidkare oavsett verksamhetens form eller art.⁷⁶ Som nämndes tidigare finns dock ingen mer uttalad definition av SME i dessa lagar, istället måste BFNs allmänna råd tillämpas.

Svensk lagstiftnings definition av SME

BFNAR är tillämpliga vid avgörande huruvida dessa råd eller RR skall tillämpas
Vid BFNs tillämpningsnormering av RR avses med icke-noterade företag:

Små företag, som också benämns *10:24 företag*, är näringsdrivande icke-noterade företag, i vilka:

- a) antalet anställda under de senast två räkenskapsåren i medeltal uppgått till högst tio,

och

- b) tillgångarnas nettovärde enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret uppgår till högst 24 miljoner kronor.

Medelstora företag är näringsdrivande icke-noterade företag, i vilka antalet:

- a) anställda under de senaste två räkenskapsåren i medeltal överstiger tio,

eller

- b) tillgångarnas nettovärde enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret överstiger 24 miljoner kronor

och

- c) nettovärdet av tillgångarna i företaget enligt balansräkningarna för de två senaste räkenskapsåren inte överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1000 gånger det prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde under den sista månaden av respektive räkenskapsår,
- d) antalet anställda hos företaget under de två senaste räkenskapsåren i medeltal inte överstigit 200.

Stora företag är näringsdrivande icke-noterade företag i vilka;

- a) nettovärdet av tillgångarna i företaget enligt balansräkningarna för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1000 gånger det prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde under den sista månaden av respektive räkenskapsår,
- b) antalet anställda hos företaget har under de två senaste räkenskapsåren i medeltal överstigit 200.

⁷⁶ Lagrådets Uttalande (LU) 4 (1995/96) s. 4

1. I fråga om små moderföretags *koncernredovisning* gäller gränsvärdena antalet anställda hos koncernföretagen respektive nettovärdet av koncernföretagens tillgångar. Medelstora och stora moderföretag skall i stället utgå från nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt koncernbalansräkningen.
2. I fråga om moderföretag bestäms kategoritillhörigheten i punkt 2 normalt hänsyn till koncernens kategoritillhörighet enligt punkt 3.
3. I avvaktan på normer från BFN innebär *god redovisningssed* för icke-noterade företag att vägledning kan hämtas från RRs normer.
4. BFNAR *skall* tillämpas på räkenskapsår som påbörjas den 1 januari 2001 eller senare men *får* tillämpas på tidigare räkenskapsår.

4.2 EU-kommissionens definition av SME

Intressant är att jämföra den svenska definitionen med den rekommendation som EU-kommissionen utfärdade i april 1996. Rekommendationen tillkom då genomförandet av ett integrerat program om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning inom EU för små och medelstora företag genomfördes. Programmet krävde att ett sammanhängande, synligt och effektivt ramverk för dessa företag utvecklades. Även före genomförandet av det integrerade programmet hade olika områden inom gemenskapens politik, de små och medelstora företagen som målgrupp, men varje åtgärd använde olika kriterier för att definiera dem.⁷⁷ En grupp intressenter inom EU som också var i stort behov av riktlinjer för SME var Europeiska investeringsbanken (EIB) och Europeiska investeringsfonden (EIF). I de diskussioner som EU-kommissionen förde förespråkades särskilt att fyra kriterier skulle användas: antalet anställda, omsättning, balansomslutning och oberoende. Samtidigt föreslogs också att en tröskel på 50 och 250 anställda för små respektive medelstora företag skulle införas.

Definitionen på små och medelstora företag som slutgiltigen antogs 1996 av kommissionen lyder i stora drag enligt följande:

Små och medelstora företag är företag som:

- 1a) har färre än 250 anställda, och
- antingen**
- 1b) en årlig omsättning som inte överstiger 40 miljoner euro⁷⁸ (ca 4 miljarder SEK), eller en årlig balansomslutning som inte överstiger 27 miljoner euro (ca 2,7 miljarder SEK)

⁷⁷ 96/280/EG: Kommissionens rekommendation av den 3 april 1996 om definitionen på små och medelstora företag.

⁷⁸ I kommissionens rekommendation används beteckningen ecu. Vi valde dock att använda euro i stället eftersom den har ersatt ecu. Kursen har vi beräknat till förhållandet 1:10, EURO:SEK

Om det är nödvändigt att skilja mellan små och medelstora företag definieras det lilla företaget som ett företag som:

- antingen**
- 2a) har färre än 50 anställda, och
 - 2b) en årlig omsättning som inte överstiger 7 miljoner euro (ca 70 MSEK),
- eller**
- en årlig balansomslutning som inte överstiger 5 miljoner euro (ca 50 MSEK)
- och** som uppfyller kriteriet om oberoende

Med ett oberoende företag avses ett företag, i vilket ett enskilt företag eller flera företag gemensamt, som inte uppfyller definitionen på små och medelstora företag efter det lilla företaget, beroende på vad som är relevant, inte innehar 25 procent eller mer av kapitalet eller rösträtten. Denna tröskel får överstigas i följande två fall:

- a) om aktiekapitalet är fördelat så att det inte är möjligt att fastställa vem som innehar det, och om företaget förklarar att det med rätta kan anta att det inte innehas till 25 procent eller mer av ett annat företag, eller flera företag gemensamt, som inte uppfyller definitionen på små och medelstora företag eller det lilla företaget, beroende på vad som är relevant.
- b) Kommissionen förbinder sig att vidta lämpliga åtgärder för anpassa den statistik som den producerar i överensstämmelse med följande storleksklasser.
 - inga anställda
 - 1 till 9 anställda,
 - 10-49 anställda,
 - 50-249 anställda
 - 250-499 anställda
 - fler än 500 anställda

4.3 Skillnaden mellan BFNs definition av SME och EU-kommissionens

Den största skillnaden mellan BFNs definition av SME och den rådande definition som EU-kommissionen utfärdat är att kommissionen har betydligt generösare gränser inom de fyra kriterier som ligger till grund för definitionen. En anledning som faller sig ganska naturlig är att det finns en bredare spännvidd beträffande storleken på de företag som verkar i EUs medlemsländer. En stor skillnad är också att den av BFN utarbetade rådande definition är begränsad att endast gälla onoterade företag. Denna hänsyn tar inte kommissionen, om företaget är marknadsnoterat eller inte har ingen betydelse. Det mer betydelsefulla avgörandet för om företaget är ett SME eller inte kommer an på oberoendekriteriet. Oberoendet är ett kriterium som inte diskuteras i BFNs allmänna råd.

Eventuella paralleller skulle kunna dras med diskussionen som förs i punkt tre och fyra angående små, medelstora och stora moderföretags koncernredovisning. Där tar man hänsyn till koncernens antal anställda och nettovärde på tillgångar.

Mer betonat är oberoendet i kommissionens uttalande där avgörandet ligger i den procentuella ägarfördelningen företagen emellan. Avslutningsvis kan vi bara konstatera att utifrån dessa två definitioner är CellaVision i Sverige ett medelstort företag medan det utifrån europeiska standarder är ett litet företag. Vilka effekter det får för vårt fallföretag är svårt att uttala då det delvis avgörs beroende på vilken situation det befinner sig i och varför en kategorisering är nödvändig.

5 Lättnadsreglering för SME i lagar, normer & rekommendationer

Detta kapitel inleds med en beskrivning av svensk lagstiftning för extern rapportering, vilken följs av en beskrivning av redovisningsrådet, bokföringsnämnden samt noteringskravet. Vidare visar vi på lättnadsreglering i lag och norm för SME och icke börsnoterade bolag. Avslutningsvis diskuterar vi svensk lagstiftning i förhållande till EGs bolagsdirektiv.

5.1 Övergripande lagstiftning

Redovisning delas ofta upp i intern och extern redovisning. Den interna redovisningen berör kontroll och styrning av företagets verksamhet. Intern redovisning hänger bara delvis ihop med den externa redovisningen och uppvisar stora skillnader mellan företag och mellan olika länder. Detta beror till stor del på att den interna redovisningen inte är lagreglerad i den omfattning som den externa redovisningen är. Extern redovisning kan beskrivas som "en sammanfattande bild av en organisations affärer med omgivningen".⁷⁹ Eftersom den här uppsatsen har sitt fokus på redovisningsregler, vilket tillhör den externa redovisningen, är det dessa regler som är relevanta.

Ett av redovisningens huvudsyfte är att förse externa mottagare - främst externa ägare, långivare och skattemyndigheter - med information om verksamheten. Denna information kan vara om den förflutna räkenskapsperiodens resultat och om den ekonomiska ställningen vid räkenskapsperiodens slut. Kapitalmarknaden kräver extern information för att kunna fatta placeringsbeslut. Detta gäller framför allt de noterade bolagen. Extern redovisning behövs även för att de olika intressenterna i organisationens omgivning skall kunna bedöma dess existensminimum.⁸⁰ I Sverige regleras den externa/offentliga redovisningen både genom lagstiftning och genom rekommendationer. Regleringen styr både den information som företaget skall redovisa samt hur den informationen skall tas fram. Externa intressenters krav på information är en viktig anledning till att lagstiftningen ställer vissa minimikrav när företag skall lämna offentliga redovisningsrapporter och hur de skall vara utformade.

De viktigaste lagarna inom redovisningsrådet – Bokföringslagen och Årsredovisningslagen – är vad man kallar ramlagar som innehåller generella bestämmelser om företags bokföring och redovisning. Bokföringsnämnden och Redovisningsrådet är två statliga myndigheter som ansvarar för utvecklandet av god redovisningssed i företagets bokföring och offentliga redovisning. Det sker bl.a. genom att de meddelar allmänna råd om tillämpningen av framför allt bokföringslagen och årsredovisningslagen. Utöver dessa lagar och rekommendationer styrs noterade bolag även av börsens noteringskrav. Bolagens utformning av extern rapportering kan variera beroende bl.a. på om bolaget är ett SME och om det berörs av lagar för börsnoterade bolag eller inte.

⁷⁹ Gröjer (1997) *Grundläggande redovisningsteori*, s.22

⁸⁰ Thomasson et al. (2000) *Den nya affärsredovisningen*, s. 22

För att visa på alternativa tillvägagångssätt för extern rapportering görs en sammanställning, senare i kapitlet, av lättnadsreglering för SME och icke börsnoterade där vi tar upp de delar som är av intresse för uppsatsens syfte. Sammanställningen av redovisningslagar, normer rekommendationer samt noteringskravet kommer att ha betoning på materiella anläggningstillgångar, varulager, inkomstskatt, leasing, delårsrapporter och informationsgivning

5.2 Lagstiftning

Den nya bokföringslagen (1999:1078) trädde i kraft den 1 januari 2000 i Sverige och ersatte den tidigare från 1976, vilken blivit föråldrad beroende på bl.a. den tekniska utvecklingen i samhället. Den nya bokföringslagen fokuserar bokföringsskyldigheten och den löpande bokföringen.⁸¹ Årsredovisningslagen (1995:1554) innehåller bestämmelser om hur upprättande och offentliggörande av årsredovisning, koncernredovisning och delårsrapporter skall göras.

5.2.1 Bokföringslagen (1999:1078)

Bokföringsskyldiga är enligt BFL 2 kap fysiska personer och dödsbon som bedriver näringsverksamhet, samt – med några få undantag – alla juridiska personer oavsett om de bedriver näringsverksamhet eller inte. Enligt BFL är juridiska personer bokföringsskyldiga med de undantag som tas upp i BFL 2 kap 2-5§ (2 kap 1§). Uttrycket ”bokslutsföretag” används i Bokföringslagen för en fysisk eller juridisk person som är bokföringsskyldig enligt denna lag (1kap 2§).

”Bokslutsföretag” är företag som tillhör en eller flera av kategorierna (1kap 2§):

- Aktiebolag
- Ekonomisk förening
- Handelsbolag, där en eller flera juridiska personer är delägare
- Företag som berörs av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag
- Stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt BFL
- Moderföretag i koncern
- Företag med årlig nettoomsättning på normalt mer än tjugo prisbasbelopp⁸² enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring

Bokföringsskyldigheten innebär att företag löpande skall bokföra affärshändelser och se till att det finns verifikationer för alla bokföringsposter, dvs. alla enskilda noteringar i bokföringen. Bokföringsskyldigheten innefattar också att företag skall se till att det finns systemdokumentation⁸³ samt information om behandlingshistoriken⁸⁴.

⁸¹ Thomasson et al. (2000) *Den nya affärsredovisningen*, s. 111

⁸² Prisbasbeloppet för år 2001 är 36 900 kr.

⁸³ En beskrivning över bokföringssystemets organisation och uppbyggnad som ger en överblick över systemet.

⁸⁴ En beskrivning över genomförda bearbetningar inom systemet, som gör det möjligt att utan svårighet följa och förstå de enskilda bokföringsposternas behandling.

Vidare skall företag bevara all ”räkenskapsinformation” – verifikationer, handlingar som verifikationer hänvisar till, löpande bokföring, bokslut, noter till balansräkningar och resultaträkningar, sidornas bokföring såsom lönereskontra mm i tio år. Detsamma gäller teknisk utrustning och system som redovisningsprogram om räkenskapsinformation bevarats i maskinläsbar form. Som femte uppgift skall företag avsluta den löpande bokföringen med ett årsbokslut eller en årsredovisning. Allmänt gäller även att bokföringsskyldigheten skall fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed (4 kap 2§).

5.2.2 Årsredovisningslagen (1995:1554)

Årsredovisningslagen (ÅRL) berör de s.k. bokslutsföretag som anges i BFL (se föregående avsnitt). I årsredovisningens allmänna bestämmelser om årsredovisning hänvisar man inledningsvis till BFL när det gäller skyldigheten att göra årsbokslut. Därefter följer två paragrafer om överskådlighet, god redovisningssed och rättvisande bild. Övriga allmänna bestämmelser handlar om att man vid uppställandet av årsredovisningen skall beakta ett antal redovisningsprinciper, att årsredovisningen skall vara i läsbar form och beloppen anges i svenska kronor, samt anger vem som skall underteckna årsredovisningen.

ÅRL är inte tillämplig på de företag som berörs av lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (1995:1559) eller lagen om årsredovisning i försäkringsbolag (1995:1560), om inte annat föreskrivs i dessa lagar (1 kap 2§). I övrigt är ÅRL tillämplig för de företag som avses i BFL 6 kap 1§, se ovan under avsnittet om bokföringslagen.

Årsredovisningen skall bestå av balansräkning, resultaträkning, noter, förvaltningsberättelse samt finansieringsanalys. Finansieringsanalysen behöver bara finnas med för de bolag som befinner sig i följande sats (2 kap 1§):

1. Företaget bedriver näringsverksamhet och nettovärdet av tillgångarna i företaget enligt balansräkningarna för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränsvärde som motsvarar 1000 gånger det prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde under den sista månaden av respektive räkenskapsår,
2. antalet anställda hos företaget har under de två senaste räkenskapsåren i medeltal överstigit 200, eller
3. företagets aktier eller skuldebrev är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats.

Resultaträkningen skall enligt ÅRL ställas upp utifrån antingen en kostnadsslagsindelad uppställning eller en funktionsindelad uppställning. Det enskilda företaget får själv välja vilken uppställningsform man vill använda. Den stora skillnaden mellan de två uppställningsformerna är hur man behandlar rörelsens kostnader. Resultaträkningen skall i sammandrag redovisa företagets samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret (3 kap 2§).

Balansräkningen finns endast i en uppställningsform och den skall i sammandrag redovisa företagets samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på balansdagen. Ställda panter och ansvarsförbindelser skall tas upp inom linjen (3 kap 2§).

Enligt FARs samlingsvolym finns ett helhetskrav på företagets redovisning som innebär att information som behövs för att förstå balansräkningen eller resultaträkningen, men inte lämnas där, måste lämnas i noter. Företaget kan alltså inte välja att lämna informationen i någon annan handling, exempelvis förvaltningsberättelsen. Förvaltningsberättelsen är den sista obligatoriska delen av årsredovisningen. Den skall utformas så att den kompletterar den information som ges i balans- och resultaträkning, finansieringsanalys samt noter. Den skall enligt ÅRL innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av bolagets verksamhet, ställning och resultat. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla information om händelser av väsentlig betydelse för bolaget som inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut, information om bolagets förväntade framtida utveckling, verksamhet inom forskning och utveckling, filialer i utlandet samt uppgifter om förvärv, överlåtelse och innehav av egna aktier⁸⁵. Dessa kriterier finns som lättnadsreglering för mindre bolag vilket belyses senare i kapitlet. Aktiebolag och ekonomiska föreningar skall i förvaltningsberättelsen även ge förslag till deposition av vinst eller förlust (6 kap 2§). Finansieringsanalysen som måste upprättas i vissa fall, vilka nämnts tidigare, skall innehålla redovisning av företagets finansiering och kapitalinvesteringar under det senaste räkenskapsåret (6 kap 5§).

5.3 Självreglering via organisationer

Bokföringslagen och årsredovisningslagen är utformade som ramlagar. De innehåller allmänna principer för rapportering och dokumentation av räkenskapsinformation och måste kompletteras med normer som mera i detalj anger hur redovisningen skall ske. Dessa kompletterande normer inryms i redovisningslagstiftningens term god redovisningssed. De kvalificerade normgivande organen på redovisningsområdet är idag Bokföringsnämnden (BFN) och Redovisningsrådet (RR).

5.3.1 Redovisningsrådet

Staten har huvudansvaret för utvecklandet av god redovisningssed. Det har emellertid ansetts innebära fördelar att överlåta en del av den normgivande verksamheten på ett privat organ. Redovisningsrådet bildades 1989 genom tillkomsten av en stiftelse med BFN, *Föreningen Auktoriserade revisorer* (FAR) och *Sveriges Industriförbund* (SI) som stiftare. 1998 bildades nuvarande *Föreningen för utvecklande av god redovisningssed*, som verkar genom Rådet och Redovisningsrådets Akutgrupp (Akutgruppen). Detta organ utarbetar uttalanden avseende företagets årsredovisningar och tar alltså i sikte på i första hand frågor om värdering, periodisering och klassificering med anknytande tilläggsupplysningar.

⁸⁵ FARs samlingsvolym 2001, s. 885

Redovisningsrådets rekommendationer liksom uttalanden från Rådets Akutgrupp tar sikte på företag vars aktier är föremål för offentlig handel, dvs. noterade företag, eller som genom sin storlek har ett stort allmänt intresse. Normerna tar sin utgångspunkt i internationell normgivning, i International Accounting Standards (IAS). Avvikelser skall förekomma endast om svensk lag lägger hinder för en redovisning enligt IAS eller om det finns andra starka skäl.

Redovisningsrådet vill med sina rekommendationer bidra till att göra redovisningen i det noterade företagen jämförbar i förhållande till andra såväl svenska som utländska noterade bolag. Dessutom vill rådet att redovisningsinformation skall vara så omfattande att den ger ett bra underlag för intressenter i Sverige och utomlands som har att fatta beslut på basis av företagens finansiella rapporter. Vidare vill man att redovisningsinformationen skall ha en utformning som tillgodoser den internationella kapitalmarknadens krav⁸⁶.

Redovisningsrådet har gett ut 20 rekommendationer⁸⁷. Rekommendationer har getts ut om bl.a. materiella anläggningstillgångar (RR 12), varulager (RR 2), inkomstskatter (RR 9) och leasingavtal (RR 6:99). Det är främst dessa fyra rekommendationer vi kommer att se närmare på i kommande kapitel då dessa finns som lättnadsreglering i BFNs rekommendationer.

5.3.2 Bokföringsnämnden

Bokföringsnämnden är en statlig myndighet som ansvarar för utvecklandet av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning. Deras uttalanden har från och med 1987 till och med augusti 1999 benämnts rekommendationer och uttalanden. Rekommendationerna har behandlat mera övergripande redovisningsfrågor medan uttalandena tagit sikte på redovisningsproblem i mera avgränsade frågor.

Från och med september 1999 uttalar BFN sig genom *allmänna råd* och tillhörande *vägledningar* i frågor som behandlas i Redovisningsrådets rekommendationer beträffande års- och koncernredovisning i små, medelstora och stora icke noterade företag (se kap.4 ang. definition). BFN utgår därvid från att rådets rekommendationer är lämpliga också för icke noterade företag, men att det kan vara motiverat med vissa lättnader beroende på företagets storlek. BFNs arbete riktas mot frågor om löpande bokföring och arkivering samt redovisningsfrågor beträffande bokföringsskyldiga som inte ingår i redovisningsrådets målgrupp, och främst då de mindre och medelstora företagen samt stiftelser och föreningar⁸⁸.

BFNs allmänna råd ges ut i en särskild serie som heter "Bokföringsnämndens allmänna råd". BFN förkortar dem med BFNAR där de allmänna råden publiceras fristående från sitt sammanhang. För att ge en samlad och strukturerad framställning av hur redovisningen bör vara utformad på ett visst område ger BFN ut en serie som benämns "Bokföringsnämndens vägledningar".

⁸⁶ BFN, *Tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer och uttalanden*.

⁸⁷ FAR:s samlingsvolym 2001 s. 550-854

⁸⁸ FAR:s samlingsvolym 2001 s. 550-854

I nämndens allmänna råd anges de punkter i Redovisningsrådets normer som skall tillämpas även i icke noterade företag och vilka punkter som har uteslutits eller ersatts. BFN uttalar i sin ”Vägledning om tillämpning av redovisningsrådets rekommendationer” (BFNAR 2000:2) att företag i avvaktan på normer från Bokföringsnämnden skall följa god redovisningssed och att vägledning kan hämtas från Redovisningsrådets normer.⁸⁹

Svenskt näringsliv är i hög grad internationellt. Det gäller även för icke noterade bolag. Det finns därför anledning att även dessa företags redovisning utformas på så sätt att en koppling till internationell normgivning upprätthålls. Eftersom BFNs tillämpningsområde utformas med utgångspunkt från Redovisningsrådets normer, utformas deras normer indirekt även utifrån International Accounting Standards (IAS) som ges ut av International Accounting Standards Board (IASB).

BFN har idag utarbetat fyra rekommendationer vilka är omarbetade i form av allmänna råd, BFNAR.

- Redovisning av varulager
- Redovisning av leasingavtal
- Redovisning av materiella anläggningstillgångar
- Redovisning av inkomstskatter

Det är främst dessa *fyra rekommendationer* vi kommer att se närmare på i kapitel 5.5 då dessa skiljer sig från vad Redovisningsrådet rekommenderar.

5.3.3 Noteringsavtalet

Noteringsavtalet gäller för de bolag som är noterade på, och som har skrivit avtal med Stockholms Fondbörs. Avtalet bygger på åtta inledande punkter samt två bilagor. I noteringsavtalet anges det krav som ställs på ett företag som befinner sig på börsen. En viktig del i detta avtal är den så kallade informationsskyldigheten som hanterar i vilken omfattning ett företag ska redogöra för sin verksamhet. Reglerna i noteringsavtalet är endast minimiregler, vilket innebär att företag bör ge ut ytterligare information till aktieägare samt övriga intressenter för att de skall erhålla så bra information som möjligt och för att på detta sätt få en jämnare börskurs⁹⁰.

O-listan

För CellaVision är det, vid eventuell notering, aktuellt att gå in på O-listan. För notering på O-listan ställs inte krav på historik eller vinstintjäningsförmåga, men bolaget skall senast första noteringsdagen ha tillräckliga finansiella resurser för att - utan ytterligare nyemissioner - ha säkerställt en överblickbar framtid och minst den närmaste tolv månadersperioden.

Skillnaden gentemot A-listan är att det inte fullt ut behöver visas att organisationen redan från början uppfyller börsmässiga krav. Bolaget kan exempelvis vara relativt nybildat och tidigare ha arbetat med en liten organisation.

⁸⁹ FAR:s samlingsvolym 2001 s. 388

⁹⁰ OM Stockholmsbörsen (2001) *Börsregler: handledning till noteringsavtal och listningskrav*

En börsnotering ställer ökade krav vilket ofta innebär att förstärkning av styrelse och ekonomifunktion behöver ske. Om denna förstärkning sker i nära anslutning till börsnoteringen finns ingen dokumentation av hur organisationen fungerar och därmed är en notering på A-listan utesluten.

Bolaget skall ha minst 10 procent av aktierna och 10 procent av rösterna i allmän ägo. Med allmän ägo avses någon som direkt eller indirekt äger mindre än 10 procent av aktiekapitalet eller rösterna.

Bolaget skall ha minst 300 aktieägare som vardera äger aktier motsvarande minst en handelspost. En handelspost är det antal aktier som motsvarar ett kvarts basbelopp.⁹¹

5.4 Lättnadsreglering

Som nämnts tidigare varierar bolagens utformning av externa rapporter, delvis beroende på bolaget storlek, omsättning, balansomslutning antal anställda samt om det är noterat eller icke-börsnoterat. För att kunna applicera CellaVisions tillvägagångssätt vid extern rapportering visar vi nedan på en sammanställning av lättnadsreglering för SME och icke börsnoterade där vi tar upp de delar som är av intresse för uppsatsens syfte. Sammanställningen av redovisningslagar, nämnders rekommendationer samt noteringskravet kommer att ha betoning på extern redovisning av materiella anläggningstillgångar, varulager, inkomstskatt, leasingavtal, delårsrapportering samt informationsskyldigheten.

5.4.1 Allmänt

Den lättnadsregel som tidigare behandlats anger huruvida bolag i årsredovisningen skall innehålla en finansieringsanalys eller ej. Finansieringsanalys skall upprättas om företaget passerat åtminstone ett av de tre gränsvärdena (se kap. 5.2.2). Då företaget ligger under gränsvärdena undantas det från kravet att upprätta en finansieringsanalys. Företag som är s.k. 10:24-bolag undantas från att i BR specificera större belopp, som ingår i posterna förutbetalda kostnader och upplupna intäkter, i balansräkningen eller i not (3 kap 8§). Motsvarande lättnad gäller dessa företag vid information om större avsättningar som i balansräkningen tagits upp under övriga avsättningar (3kap 10§) samt information om extra ordinära intäkter och extraordinära kostnader i resultaträkningen (3kap 13§). Lättnadsreglering för dessa företag handlar även om förvaltningsberättelsens innehåll vilket har beskrivits i kap.5.2.2. Företag som är s.k. 10:24-bolag undantags från att i förvaltningsberättelsen lämna information om bolagets förväntade framtida utveckling, verksamhet inom forskning och utveckling samt filialer i utlandet.⁹² Gränsen tio anställda och 24 miljoner kronor i tillgångar gäller även undantag från kravet att i not ange beloppets skillnad mellan varulagrets beräknade anskaffningsvärde och verkliga värdet på balansdagen (4kap 11§).

⁹¹ www.stockholmsborsen.se

⁹² FAR:s samlingsvolym 2001, s. 885

Lättnadsreglering finns även vad gäller bolagens rätt att redovisa resultaträkningen i förkortad form. Samma tre gränsvärden som innan används, dvs. tillgångarnas nettovärde på maximum 1000 prisbasbelopp, högst 200 anställda samt icke börsnoterade. Vidare får bolaget ett undantag, att upprätta resultaträkning i förkortad form, om det finns konkurrensskäl (3kap 11§). Detta innebär att posterna 1-6 i den kostnadslagsindelade resultaträkningen och posterna 1-3 samt 6 i den funktionsindelade resultaträkningen får slås samman till en post som kallas bruttovinst eller bruttoförlust. Detta gäller dock inte om företaget är ett sådant att det överskrider de gränsvärdena som nämndes i samband med kravet på finansieringsanalys.

Utifrån detta resonemang kan slutsatsen dras att avgörandet, om lättnadsreglering får tillämpas eller ej, utgörs av om företaget har ett nettovärde på tillgångarna för de två senaste räkenskapsåren på 1000 gånger prisbasbeloppet, som gällde under respektive räkenskapsårs sista månad, 200 anställda i genomsnitt under de två senaste räkenskapsåren samt har aktier som är noterade vid en börs eller marknadsplats. Dessa företag får använda lättnadsreglering vid finansieringsanalys om de uppfyller kraven. De får även upprätta förkortad resultaträkning. Vidare är den andra gränsen för lättnadsreglering i ÅRL att om bolaget haft högst tio anställda i medeltal under de senaste två åren samt haft ett nettovärde av tillgångarna på högst 24 miljoner kronor i balansräkningen det senaste året. Dessa gränser används för bl.a. lättnadsreglering vid vissa tilläggsupplysningar samt undantag från viss information i förvaltningsberättelsen. De fyra, nedan kommande, lättnadsregleringar får användas av bolag som omfattas av SME enligt BFNs definition.

5.4.2 Materiella anläggningstillgångar

Bokföringsnämnden anger i sina allmänna råd om redovisning av materiella anläggningstillgångar (BFNAR 2001:3) hur Redovisningsrådets rekommendation Redovisning av Materiella anläggningstillgångar (RR 12) skall tillämpas i näringsdrivande icke noterade företag som inte väljer att tillämpa RR 12. Dessa allmänna råd skall tillämpas på bokslut som upprättas för räkenskapsår som påbörjas den 1 januari 2002 eller senare och får tillämpas på bokslut avseende räkenskapsår som påbörjats tidigare. För de företag som väljer att tillämpa BFNs allmänna råd innebär det byte av redovisningsprincip. Det innebär att dessa företag vid upprättande av årsredovisning måste räkna om jämförelseuppgifter för samtliga jämförelseår. I kommande kapitel belyses de skillnader BFN rekommenderar jämfört med RR 12.

Skillnader mellan BFNAR 2001:3 och RR 12

BFNAR 2001:3 allmänna råd motsvarar RR 12 med de undantag som anges nedan. Någon skillnad i sak utöver detta är inte avsedd.

- Beräknade utgifter för nedmontering och bortforsling av tillgångar och återställande av plats eller område där tillgången varit installerad respektive uppför behöver inte inkluderas i anskaffningsvärdet utifrån BFNs allmänna råd.
- Uppskrivningar behöver enligt BFNs allmänna råd inte begränsas till de undantagsfall då uppskrivning av en viss kategori av tillgångar kan ske enligt en systematisk metod enligt BFNs allmänna råd. Enstaka väl motiverade uppskrivningar är förenliga med ÅRL.

- Uppskrivning av anläggningstillgångar regleras i 4 kap 6§ årsredovisningslagen (1995:1554; ÅRL).
- Tilläggsupplysningar kan lämnas i mindre omfattning än vad som krävs enligt RR 12. BFNAR 2001:3 kräver endast upplysningar i enlighet med ÅRL och BFL (1999:1078; BFL).

BFN har dessutom i vägledningen till BFNAR 2001:3 närmare utvecklat sin syn på redovisning av följande delområden:

- Korttidsinventarier och inventarier av mindre värde. När inventariernas ekonomiska livslängd kan antas uppgå till högst tre år, får företaget om inventarierna kostnadsförts i redovisningen, enligt skattelagstiftningen avdrag för utgifterna i sin helhet redan under anskaffningsåret. Av förenklingsskäl kan man i många fall acceptera att anskaffningsutgiften för dessa korttidsinventarier kostnadsförs omedelbart i redovisningen. När det är fråga om väsentliga belopp måste dock anskaffningsvärdet tas upp som tillgång och skrivas av systematiskt.
- Tilläggsupplysningar i koncernredovisningen om anläggningstillgångarnas anskaffningsvärde. Dotterföretagens tillgångar får tas upp på ett delvis förenklat sätt.

BFN tillåter lättnadsreglering genom att det förvärvande företaget kan överta anskaffningsvärden, ackumulerade avskrivningar, avskrivningsplan från det överlåtande företaget. RRs rekommendationer kräver istället att de anläggningstillgångar som fanns i dotterföretaget då detta förvärvades endast skall ingå med sitt dåvarande redovisade värde i koncernens sammanställning över anskaffningsvärden.⁹³

5.4.3 Varulager

Bokföringsnämnden anger i sina allmänna råd om redovisning av varulager (BFNAR 2000:3) hur Redovisningsrådets rekommendation Redovisning av varulager (RR 2) skall tillämpas i näringsdrivande icke noterade företag som inte väljer att tillämpa RR 2. Dessa allmänna råd skall tillämpas på bokslut som upprättas för räkenskapsår som påbörjas den 1 januari 2001 eller senare och får tillämpas på bokslut avseende räkenskapsår som påbörjats tidigare.

De två grundläggande frågorna vid redovisning av varulager är för det första om varulagret skall värderas till anskaffningsvärde eller verkligt värde. Den andra är hur dessa värden skall beräknas. I kommande kapitel belyses de skillnader BFN rekommenderar jämfört med RR12.

Skillnader mellan BFNAR 2001:3 och RR 2

BFNAR 2000:3 allmänna råd motsvarar RR 2 med de undantag som anges nedan. Någon skillnad i sak utöver detta är inte avsedd. Vi kommer i nedanstående skillnader enbart att kommentera de lättnadsregleringar BFN har med utgångspunkt för *medelstora företag/koncerner respektive stora företag/koncerner*.

⁹³ BFN *Materiella anläggningstillgångar, Allmänna råd*

Vi ämnar därmed inte behandla lättnadsreglering för små/stora företag och koncerner då vårt fallföretag CellaVision, enligt BFNs allmänna råd kategoriseras som medelstort företag.

- Anskaffningsvärde inköpta varor. Bestämmande av detta värde skall ske så som RR 2 anger med två avvikelser. För det första anges inte i BFNAR 2000:3 att avdrag skall göras för den del av inköpspriset som är att betrakta som kompensation för onormalt lång erhållen räntefri eller lågförräntad kredit. För det andra anges att vid terminssäkring får alltid terminskursen användas vid värdering.
- Anskaffningsvärde för egentillverkade varor. Bestämmande av detta värde skall ske så som RR 2 anger med två avvikelser. För det första anger BFNAR 2000:3 att medelstora och stora företag får när företagets resultat och ställning inte nämnvärt påverkas av hur värderingen sker av egentillverkade varor – halv – och helfabrikat tillämpa samma lättnadsregler vid beräkning av pålägg för indirekta kostnader som de små företagen. Denna lättnadsreglering innebär att vid beräkning av pålägget för indirekta kostnader görs detta med utgångspunkt i normalt kapacitetsutnyttjande. När sysselsättningen varit högre än vad som motsvarar normalt kapacitetsutnyttjande skall pålägget i regel inte reduceras till faktisk kostnad. En reduktion skall bara ske om redovisningen kan befaras bli missvisande för företagets ställning och resultat. För det andra behöver inte heller ränta under lagringstid eller andra lagerhållningskostnader under produktionsprocessen inräknas i anskaffningsvärdet.
- Nettoförsäljningsvärdet skall bestämmas så som RR 2 anger med två avvikelser. För det första följer det av BFNAR 2000:3 att försäljningskostnaden inte inkluderar avdrag för skälig andel av indirekta försäljningskostnader och allmänna administrationskostnader. Dessutom behöver inte avdrag för lagringskostnader och ränta under lagringstid och kredittid ske. BFNAR 2000:3 anger istället att vid bestämmande av nettoförsäljningsvärdet skall endast den med försäljningen förbundna försäljningskostnaden (särkostnaden) reducera försäljningsvärdet.

BFN har dessutom i vägledningen till BFNAR 2000:3 närmare utvecklat sin syn på redovisning av följande delområden:

- Medelstora och stora företag får när företagets resultat och ställning inte nämnvärt påverkas av hur värderingen sker av egentillverkade varor – halv – helfabrikat tillämpa samma förenklade metod som små företag när det gäller att fastställa anskaffningsvärdet utifrån upprättad kalkyl. Den förenklade metoden innebär att när anskaffningsvärdet för egentillverkade färdiga produkter och halvfabrikat skall fastställas och tillförlitliga efterkalkyler saknas kan ett alternativt tillvägagångssätt vara att företaget använder färdigt upprättade förkalkyler. En förutsättning för att en förkalkyl skall kunna godtas som underlag för en bestämning av anskaffningsvärdet är att kalkylen är realistisk.
- Vid fastställande av nettoförsäljningsvärdet för färdiga varor kan det vara aktuellt att beakta inkurans till följd av övertalighet. Vid övertalighetsinkurans är det ofta svårt att beräkna ett verkligt värde. BFN anser att generellt måste underlaget för värdering av denna inkurans vara tillförlitlig. Underlaget kan exempelvis bestå av försäljnings- och lagerstatistik och uppgjorda försäljningsplaner.

Trots detta kan företaget i undantagsfall efter en bedömning i det enskilda fallet använda väl underbyggda schablonmässiga kollektiva inkuransbedömningar grundade på försäljningsvärden.

5.4.4 Inkomstskatt

Bokföringsnämnden (BFN) har i sina allmänna råd om redovisning av inkomstskatter (BFNAR 2001:1) angett hur Redovisningsrådets rekommendation om inkomstskatter (RR 9) skall tillämpas i näringsdrivande icke-noterade företag som inte valt att tillämpa RR 9. Det allmänna rådet skall dessutom tillämpas när ett sådant företag upprättar koncernredovisning.⁹⁴

Det finns två grundläggande frågor vid redovisning av inkomstskatt. Det ena är hur skatt som skall betalas eller erhållas avseende det skattepliktiga resultatet för aktuellt år - *aktuell skatt* - skall redovisas. Det andra är hur framtida skattekonsekvenser av händelser som har beaktats i företagets redovisning eller deklaration - *uppskjuten skatt* - skall redovisas. Nämndens allmänna råd behandlar dessa och andra frågor som är viktiga för en enhetlig praxis.⁹⁵

Skillnader mellan BFNAR 2001:1 och RR 9

Juridisk person som är skattesubjekt;

- Små företag som är skattesubjekt redovisar som huvudregel inte uppskjuten skatt i balans- eller resultaträkningen och lämnar i normalfallet inte heller några tilläggsupplysningar. Balansräkningen, resultaträkningen och noterna skall dock enligt 2 kap 3 § ÅRL upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av bolagets ställning och resultat. I särskilda fall kan således kravet på rättvisande bild ändå medföra att företaget måste lämna uppgifter om uppskjuten skatt. Företaget skall i så fall lämna upplysning om såväl uppskjutna skattefodringar som uppskjutna skatteskulder. Uppgifterna skall lämnas brutto.
- Medelstora och stora företag som är skattesubjekt skall redovisa uppskjuten skatt i balans- och resultaträkningen. Redovisning i balans- och resultaträkningen sker helt i överensstämmelse med RR 9 men inga andra tilläggsupplysningar än vad som följer av 5 kap 17 § ÅRL behöver lämnas.

⁹⁴ Av BFNAR 2000:2 framgår vad som utgör SME, stora företag samt koncerner, se även kap. 4

⁹⁵ BFNAR 2001:1, *Allmänna råd om redovisning av inkomstskatter*.

5.4.5 Leasingavtal

Bokföringsnämnden (BFN) har i sina allmänna råd om redovisning av leasingavtal (BFNAR 2000:4) angett hur Redovisningsrådet (RR 6:99) skall tillämpas i näringsdrivande, icke-noterade företag som inte har valt att tillämpa RR 6:99. De allmänna råden skall dessutom följas när ett sådant företag upprättar koncernredovisning.⁹⁶

Leasingavtal kan utformas på många olika sätt. Att klarlägga och redovisa den ekonomiska innebörden av ett avtal kan vara komplicerat och resurskrävande. Starka skäl talar därför för att företag som inte har så stora resurser och som har en begränsad intressentkrets redovisar alla leasingavtal, såväl finansiella som operationella på ett och samma sätt. Till grund för de allmänna råden ligger tanken att det är viktigt att leasingavtal skall kunna redovisas på ett rättvisande sätt utan alltför omfattande arbetsinsatser. Råden innehåller därför ett antal lättnadsregler i förhållande till RR 6:99.

Skillnader mellan BFNAR 2000:4 och RR 6:99

- Alla leasingavtal skall redovisas som nyttjanderättsavtal. Den åtskillnad som enligt RR 6:99 skall göras mellan finansiella och operationella leasingavtal skall således inte ske.
- I de flesta fall kan både leasetagare och leasegivare lämna mindre omfattande upplysningar om leasingavtalen än enligt RR 6:99. Leasetagaren skall enligt BFNs allmänna råd lämna tilläggsupplysningar i årsredovisningen om periodens leasingkostnader exklusive hyra för lokaler. Leasegivaren och leasetagaren behöver enligt BFNs allmänna råd inte lämna särskilda upplysningar om framtida minimileasingavgifter, variabla avgifter samt leasingintäkter. Den allmänna beskrivning av väsentliga avtal som krävs enligt RR 6:99 behöver inte lämnas annat än om det behövs föra att uppfylla kraven i 6 kap 1 § ÅRL på upplysningar i förvaltningsberättelsen.

5.4.6 Skillnader vad gäller kraven på delarsrapportering

När kurspåverkande information från ett bolag skall delges bör børsen informeras i förväg för att eventuellt stoppa handeln med den aktuella aktien. Anledning till detta är att alla aktörer skall ha samma möjlighet att ta del av nyheterna. När styrelsen godkänt årsbokslutet skall bolaget omedelbart offentliggöra en bokslutskommuniké som skall innehålla det väsentliga från den kommande årsredovisningen. Då årsredovisningen offentliggörs är det svårt att nå alla intressenter samtidigt, därför bör det inte finnas någon kurspåverkande information i varken årsredovisningen, förvaltningsberättelsen eller i VDs kommentar.⁹⁷

⁹⁶ Av BFNAR 2000:2 framgår vad som utgör SME, stora företag samt koncerner, se även uppsatsens kap. 4

⁹⁷ OM Stockholmsbörsen (2001) *Börsregler: handledning till noteringsavtal och listningskrav*

I ÅRL finns reglerat att företag, som uppfyller tidigare nämnda krav för upprättandet av finansieringsanalys (se kap. 5.2.2), minst en gång under ett räkenskapsår (som omfattar mer än tio månader) lämnar en delårsrapport (9 kap 1 §). Denna delårsrapport skall hållas tillgänglig hos företaget för var och en som vill ta del av den samt en kopia skall sändas till aktieägare, bolagsman eller medlem som begär det (9 kap 2 §).

Innehållet i bokslutskommunikén och delårsrapporterna är nästan identiskt och skall omfatta;

- Resultaträkning
- Balansräkning
- Kassaflödesanalys
- Förändring eget kapital
- Nettoresultat/aktie
- Antalet utestående aktier i bolaget
- Antalet egna aktier i bolaget
- Förklaring till bolagets utveckling
- Eventuell framtidsinriktad information
- Tid för nästa rapporttillfälle
- Vinstutdelningsförslag (endast bokslutskommunikén)
- Dag för bolagsstämma (endast bokslutskommunikén)
- Publiceringsdag för årsredovisningen (endast bokslutskommunikén)

Bokslutskommunikén och delårsrapporterna skall offentliggöras senast två månader från utgången av rapportperioden, vilket är ett minimikrav. Delårsrapport skall lämnas kvartalsvis. I denna skall det framgå om revisorerna genomfört en översiktlig granskning eller inte. I BFN anges inga riktlinjer för delårsrapporter. Små och medelstora bolag har inget krav enligt ÅRL att ge ut en delårsrapport. Bolag som redovisar enligt BFN och som omfattas av ÅRLs krav på delårsrapport följer därför idag ÅRLs krav på innehåll.

5.4.7 Informationsskyldigheten

Den mest väsentliga delen i noteringsavtalet, är som tidigare nämnts, börsbolagets informationsskyldighet gentemot aktieägare, börsen samt övriga intressenter. Om dessa regler av någon anledning inte följs kan bolaget få en varning eller förläggas med vite. Möjligheten finns även att bolagets fondpapper avnoteras med omedelbar verkan. Trots informationsskyldigheten har börsen i enstaka fall tystnadsplikt gentemot intressenterna som gäller fram till dess att bolaget offentliggjort den aktuella informationen. Finansinspektionen har dock alltid fri tillgång till all information. Det är främst företagets sätt att arbeta med *informationsskyldigheten* som vi kommer att se närmare på.

All information som kan ha påverkan på bolagets aktiekurs skall offentliggöras. Nedan anges de krav som ställs på ett börsnoterat företag vad gäller informationsskyldigheten.

- Offentliggörande skall göras i direkt anslutning till när beslutet fattas, valet ägt rum eller händelsen blivit känd för bolaget.

- Bolaget skall ha en egen hemsida där all offentliggjord information från bolaget till aktiemarknaden skall finnas tillgänglig. Informationen bör omfatta ett historiskt perspektiv på fem år samt ge upplysning om när kommande rapporter publiceras.
- Informationen anses offentlig då den lämnats till minst två etablerade nyhetsbyråer samt minst tre rikstäckande dagstidningar. Informationen skall även lämnas till börserna samt så snart som möjligt läggas ut på bolagets hemsida.
- Informationen skall vara korrekt, relevant samt tillförlitlig, skriven på svenska eller i särskilda fall engelska, norska eller danska.
- Årsredovisning, emissionsprospekt samt annan information som hålls tillgänglig för aktieägarna skall samtidigt skickas till börserna (ej via e-post).⁹⁸

Undantaget det omedelbara offentliggörandet av information är;

- Information till stora aktieägare inför nyemission
- Information till rådgivare inför emission eller annan större affär
- Information till tilltänkta affärspartner i samband med uppköpserbjudande
- Information vid kreditvärdering
- Information till kreditgivare i samband med investeringar
- Information från dotterbolag till moderbolag i samband med delårsrapport och årsredovisning

Mottages information om bolaget av någon måste denne upplysas om att han/hon omfattas av insiderreglerna och inte får utnyttja informationen för eget bruk. Bolaget bör därför föra lista över vilka som tillkännagivits insiderinformation.

Styrelsen skall i ett särskilt avsnitt i förvaltningsberättelsen lämna en redogörelse för styrelsearbetet under året. Det skall även framgå i årsredovisningen hur länge varje styrelseledamot suttit i bolagets styrelse, huvudsysselsättning och övriga väsentliga styrelseuppdrag. Bolag noterade på Stockholmsbörsen skall dessutom uppge samtliga löner, ersättningar och förmåner som styrelse samt VD uppbär från bolaget.⁹⁹

5.5 Svensk lagstiftning i förhållande till EGs bolagsdirektiv

5.5.1 Svensk lags anpassning till EG-rätten

EG-rätten har fått ett allt större inflytande över den svenska lagstiftningen och enligt Sveriges regering måste anpassning till EUs direktiv göras utan ytterligare dröjsmål¹⁰⁰. Direktiven riktar sig till medlemsstaterna och anger ett visst resultat som skall uppnås inom en bestämd tid men överläter åt staterna själva att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet. Det bör dock påpekas att EG-direktiven i vissa fall kan ha *direkt effekt* på ett svenskt rättsförhållande. En direktivbestämmelse kan således

⁹⁸ OM Stockholmsbörsen (2001) *Noteringsavtal*

⁹⁹ OM Stockholmsbörsen (2001) *Börsregler: handledning till noteringsavtal och listningskrav*

¹⁰⁰ LU4 (1995/96) s. 9

vara tillämpbar i Sverige även om den inte har implementerats i svensk rätt, eller om den har implementerats på ett felaktigt sätt.¹⁰¹

Inom bolagsrätten har EG utfärdat tre direktiv, det fjärde, sjunde samt elfte, som behandlar redovisningsfrågor. Det grundläggande direktivet är det fjärde som innehåller regler om årsbokslut och förvaltningsberättelse samt obligatorisk revision. Det sjunde kan beskrivas som en påbyggnad på det fjärde. Det elfte rör handlingar i filialer och berör inte ÅRL.

Dessa direktiv har till syfte att i medlemsstaterna skapa en minsta gemensam skyddsnivå för delägare, borgenärer och andra som träder i förbindelse med ett företag.¹⁰² När den nya allmänna årsredovisningslagen (1995:1554) utformades utgjorde det fjärde och sjunde bolagsdirektivet grund för den nya lagen.¹⁰³

I propositionen till nya ÅRL tog lagstiftarna ställning till att samma regler i huvudsak bör gälla för större och mindre företag. Flera orsaker angavs för att inte differentiera regelverket för SME från stora bolag.¹⁰⁴

- Företagens intressenter, framför allt i form av aktieägare och borgenärer, har ett behov av kontinuerlig information om företagets förhållanden. Då företagsformer med delägare som har ett begränsat personligt ansvar för bolagets förpliktelser, har näringslivet ett stort intresse av informativa årsredovisningar. Lagstiftarna menar att de positiva effekterna även omfattar mindre företag.
- En uttömmande årsredovisning är även positiv för statistikbearbetning, skattekontroll och brottsbekämpning.
- Lagstiftarna menar att merkostnaden för upprättandet av en årsredovisning är lägre för små företag eftersom antalet uppgifter som redovisas är färre, men måste ändå finnas i bokföringen.
- Jämförbarheten försämras mellan företag om upplysningskraven differentieras.
- Utnyttjandet av samtliga undantagsmöjligheter i 4:e direktivet skulle försämra svensk redovisningsstandard.

Sverige har med andra ord i begränsad utsträckning använt sig av möjligheterna att undanta mindre bolag från tillämpningen av vissa regler. I några fall har det dock utnyttjats. I förarbetena uttalas då regelmässigt att lättnadsregeln inte får tillämpas om *uppgiften* ändå skulle vara av betydelse för att visa en rättvisande bild. Det betyder således att kravet på rättvisande bild "tar över" lättnadsregeln. Det strider dock inte bara mot lagtexten, utan kan också utifrån ändamålssynpunkt. Själva värdet av en lättnadsregel för mindre bolag ligger ju i att regeln är generellt tillämbbar. Om bolaget i varje enskilt fall måste ta ställning till postens betydelse blir regeln mer eller mindre verkningslös. Det viktiga är att användaren av årsredovisningen får vetskap om att en lättnadsregel tillämpas.¹⁰⁵ Saknas gör också en tolkning av innebörden av begreppet rättvisande bild.¹⁰⁶

¹⁰¹ Thorell P. (1996) *Kommentarer till ÅRL* s. 65

¹⁰² Proposition (1995/96:10) del 1 allmänna utgångspunkter s. 170

¹⁰³ Thorell P. (1996) *Kommentarer till ÅRL* s. 60

¹⁰⁴ Proposition (1995/96:10) del 1 allmänna utgångspunkter s. 189 f

¹⁰⁵ Thorell (1996) *Kommentarer till ÅRL* s. 69

¹⁰⁶ Lagrådets uttalande LU4 1995/96 s. 12

Skillnaderna mellan svensk lagstiftning och det fjärde direktivet behandlas nedan. Däremot har vi valt att inte kommentera det sjunde då det endast reglerar bestämmelser för koncerner och CellaVision ej ingår i en koncern.

5.5.2 Skillnad mellan svensk lagstiftning och 4:e EG direktivet

Direktiven ger exempelvis utrymme för småföretag möjligheten att upprätta resultat- och balansräkning och noter i förkortad form samt göra undantag från lämnandet av vissa tilläggsupplysningar. Samtliga av dessa möjligheter har dock inte införts i svensk lagstiftning. Som motiv framhålls att det i praktiken inte innebär någon förenkling då behovet av förenkling redan är tillgodosett i och med möjligheten att slå samman poster av obetydligt värde. En notering finns också om att de flesta företag har ett internt behov av mer specificerad redovisning. Det huvudsakliga motivet att tillåta vissa poster slås samman i resultaträkningen torde vara att förhindra insyn från konkurrenterna.¹⁰⁷

Ett införande av exempelvis förkortad balansräkning anses i propositionen riskera sänka den svenska redovisningsstandarden.¹⁰⁸ Enligt artikel 11 i fjärde direktivet får en sammandragen balansräkning upprättas. Endast poster som föregås av bokstäver och romerska siffror behöver anges. Denna lättnad gäller för små företag enligt EU-kommissionens definition. CellaVision skulle därmed, vid användning av kommissionens definition av SME och det fjärde direktivet, omfattas av denna lättnadsregel. Ingen lättnadsregel finns dock för detta undantag för små företag (svensk definition) i svensk rätt. Det finns inget generellt undantag från skyldigheten att följa den specifikation som föreskrivs i 19 § BFL för balansräkningen, med de tillägg som framgår av reglerna i 11 kap i ABL.¹⁰⁹ Direktivets balansschema avviker dock inte i någon större utsträckning från den svenska, eventuella fördelar som svenska SME går miste om kan kanske därför anses som ringa.

Motsvarande resonemang berör också resultaträkningen och dess uppställning. För denna har Sverige däremot valt att utnyttja möjligheten att införa lättnad till att avlämna förkortad resultaträkning för SME, men dock inte i den utsträckning som direktivet tillåter. Om EUs gränsvärden för SME används skulle det medföra att 99 procent av Sveriges företag skulle omfattas. Ett generellt utelämnande av vissa uppgifter i resultaträkningen för SME anses innebära ett steg tillbaka i Sverige. Därför intas en mer restriktiv hållning vilket innebär bl.a. att aktiebolagslagens (ABL) gränser (200 anställda och 1000 gånger nettotillgångar) används som gränsdragning för vilken typ av bolag som omfattas, istället för EU-kommissionens.¹¹⁰

Tilläggsupplysningar

Lättnadsreglering från tilläggsupplysningar enligt fjärde direktivet har Sveriges regering även här en mer restriktiv inställning än EU. Medlemsstaterna får enligt direktivet medge undantag när det gäller vissa mindre företags skyldighet att lämna tilläggsupplysningar. Flera av undantagen gäller sådana upplysningar som enligt gällande rätt måste lämnas av samtliga aktiebolag. I sådana avseenden finns det enligt regeringen inte någon anledning att medge undantag. Enligt förslaget från regeringen

¹⁰⁷ Thorell (1993) *EG:s Redovisningsrätt, Kommentar till fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiven* s. 60

¹⁰⁸ Proposition (1995/96:10) del 1, s. 23 f

¹⁰⁹ Thorell (1993) *EG:s Redovisningsrätt, Kommentar till fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiven* s. 76

¹¹⁰ Proposition (1995/96:10) del 1, s. 30 f

skall mindre bolag endast undantas från skyldigheten att lämna sådana tilläggsupplysningar som inte erfordras enligt gällande rätt. Förslaget innebär att lättnadsregeln omfattar bolag med högst tio anställda och med en balansomslutning om högst 24 miljoner kronor, dvs. 10:24 bolagen.

Lättnadsregeln omfattar en majoritet av bolagen i Sverige. Det är enligt regeringens lagutskott tillfredställande att möjligheterna till lättnader för de mindre bolagen tas till vara i den utsträckning det kan ske utan avkall på svensk redovisningsstandard. I svensk rätt saknas dock en uttrycklig regel som ger små företag rätt att lämna färre notupplysningar. Det föreligger däremot en skillnad vad gäller kraven på företag som enbart tillämpar BFL från de som skall tillämpa reglerna i ABL. Upplysningsreglerna i ABL är betydligt mer omfattande än de som återfinns i BFL. Vad beträffar specifikationer i not av exempelvis förändringar i anläggningstillgångarnas värden, vad som ingår i redovisade extraordinära poster och skattens fördelning på ordinärt respektive extraordinärt resultat har Sverige genom direktivet rätt att begränsa uppgiftsplikten även i dessa avseenden för små företag.¹¹¹

¹¹¹ Thorell (1993) *EG:s Redovisningsrätt, Kommentar till fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiven* s. 122

6 Empiri

Detta kapitel inleds med en presentation av CellaVision. Vidare framställs det empiriska materialet från våra intervjuer med respondenter från CellaVision och revisionsbyråerna KPMG samt Deloitte & Touche med hjälp av den analysmodell vi har använt.

6.1 CellaVision

CellaVision är ett ungt tillväxtföretag som grundades 1994 av Christer Fåhraeus, tidigare doktorand i neurofysiologi vid Lunds Universitet, med spetskompetens inom digital bildanalys. CellaVision har sedan start varit ett aktiebolag med ett aktiekapital på 50 Tkr med 500 aktier som till idag ökat till ett aktiekapital på 763 Tkr fördelat över 5 089 536 aktier. Fåhraeus har även grundat C Technologies AB samt Precise Biometrics. CellaVisions affärsidé är att utveckla systemlösningar för medicinsk mikroskoperingsanalys inom sjukvården. Systemen bygger på celldatabaser, mjukvara för digital bildbehandling, automatiserad mikroskopi samt internetbaserad kommunikation. Företagets verksamhet bedrivs på Ideon i Lund och är idag fokuserad på två produkter, DiffMaster och CellAtlas. DiffMaster är ett system för automatiserad differentialräkning av vita blodkroppar. Den andra produkten, CellAtlas, är ett webbaserat verktyg som förenklar cellanalys och klassificering.¹¹²

Under 1997/98 växte företaget och fick en större ägarspridning vilket medförde ökade krav på bolaget. En företagsledning rekryterades och i juli 1998 lämnade Christer Fåhraeus över VD-posten till Yvonne Mårtensson som tidigare har arbetat med internationell marknadsföring och försäljning. Yvonne Mårtensson rekryterade därefter Peter Åkerlund och gav honom fria händer att bygga upp ett grundläggande system för intern kontroll vilket bl.a. resulterade i en ekonomihandbok – Administrative Guidelines – Finance & Administration. Under 1999/00 genomfördes en nyemission där Riskkapitalbolaget Health & Brands Capital LP gick in och blev den största ägaren i CellaVision. Att få in nytt riskkapital i CellaVision var den enda vägen för att kunna fortsätta utveckla produkten.¹¹³ I slutet av 2001 gick ett nytt prospekt ut med inbjudan till teckning av aktier i företaget. Prospektet riktades till CellaVisions befintliga ägare samt vissa institutionella investerare i Sverige och utlandet¹¹⁴. Nyemissionen resulterade i att fyra av de nuvarande ägarna, H&B Capital, Christer Fåhraeus, 3i/Företagskapital Kompanjonfond och Förvaltnings AB Metallica, investerade 48 miljoner kronor. Samtidigt gick en ny ägare in, Skandia Liv och satsade 25 miljoner kronor i CellaVision. Kapitalet skall räcka i upp till ett och ett halvt år¹¹⁵.

¹¹² CellaVisions Årsredovisning 2000

¹¹³ Intervju med J. Levmo, CellaVision, 2001-11-09

¹¹⁴ Inbjudan till teckning av aktier i CellaVision AB 2001

¹¹⁵ Andersson (2001) Sydsvenskan 20/12

Företaget har idag ca 50 anställda. Majoriteten av personalen arbetar inom produktutveckling av mjukvara. CellaVision, som är ett kunskap- och högteknologiföretag, har till dags datum arbetat fram totalt 25 patentsökta uppfinningar varav sex har lett till beviljade patent. Under 2001 förvärvades en av de få konkurrenterna på marknaden, ett amerikanskt bolag som arbetade med en liknande produkt – Micro 21. CellaVision planerar att i framtiden arbeta via distributörer i hela världen förutom Norden som de ser som sin hemmamarknad.

Vid start av CellaVisions verksamhet anlätades en mindre revisionsbyrå. Bokföringen sköttes av en mindre bokföringsbyrå. Med tiden var inte byråns resurser tillräckliga vilket medförde att man gick över till Andersen, en internationell revisionsbyrå. Det var nödvändigt att gå över till en större byrå då det fanns planer på en internationalisering och ägarspridning. Relationen mellan bolaget och revisionsbyrån har utvecklats under de senaste åren.

CellaVisions styrelse har för avsikt att, om förutsättningar finns, ansöka om notering på OM Stockholmsbörsens O-lista. Planerat var att detta skulle ske under 2001 men man har valt att avvakta och det blir ingen notering 2001 utan endast en nyemission, en så kallad privat placement, endast riktad mot nuvarande ägare samt institutionella ägare. Exakt ny utsatt tid för börsintroduktion finns inte utan det beror till stor del på marknadsutvecklingen. Företaget arbetar därför idag med att finslipa företagets börsfärdighet.¹¹⁶

6.1.1 Sammanställning av intervju med Peter Åkerlund

Vi genomförde en intervju med Peter Åkerlund, ekonomichef på CellaVision. Han kommer från storbolagsvärlden och har lång erfarenhet med arbete i multinationella företag, senast i Gambrokoncernen, före det i Frigoscandia-koncernen och innan dess inom Andersen. Med stöd av intervjufrågorna (se bilaga) och vår framtagna analysmodell valde vi att utgå från de fyra huvuddrag som uppsatsen behandlar. Återgivning av intervjun kommer därmed att ske med utgångspunkt från de fyra huvudaspekter som återges nedan. Samma aspekter kommer användas vid återgivning av våra intervjuer med revisorer från KPMG och Deloitte & Touche. Intressentavsnittet har vi gjort till ett eget kapitel i empiriavsnittet om CellaVision, då vi anser det utgör en central roll i uppsatsen.

SME

Syfte är att belysa hur respondenterna på revisionsbyråerna definierar SME samt hur CellaVision definierar företaget.

Lättnadsreglering

Syftet är att söka utröna i vilken utsträckning revisorerna anser att SME använder sig av RR eller lättnadsreglering genom tillämpning av BFN eller andra lättnadsregleringar i BFL eller ÅRL, vid extern redovisning, samt vad som är avgörande för valet. Vidare ser vi på hur CellaVision valt att använda tillämplig lättnadsreglering.

¹¹⁶ Intervju med Jonas Levmo, CellaVision, 2001-11-09

Informationsskyldighet

Syftet är att få fram revisorernas uppfattning om de eventuella svårigheter som kan uppstå med de ökade informationsgivningskrav som tillkommer för företag vid en börsnotering. Vidare ser vi på CellaVisions utveckling av hantering med intern och extern informationsgivning.

Intressenter

Syftet är att utröna vilka intressenter revisorerna anser att företag har före en börsnotering och vilka som tillkommer efter notering samt i vilken utsträckning de har något inflytande på bolaget. Vidare ser vi på CellaVisions olika intressenter, från bolagets start fram till idag, samt dess inflytande på valet av den externa redovisningen i CellaVision.

6.1.2 SME

Peter Åkerlund anser att CellaVision är ett litet företag då de endast har en låg omsättning och ett litet antal kunder. Han anser dock att företaget är relativt stort personellt samt att det brukar mycket kapital, CellaVisions balansomsättning ligger runt 51 miljoner kronor. Den har varit betydligt större, precis när nyemission gjorts har den varit uppåt 100 miljoner kronor vilket den kommer att bli även 2001 eftersom företaget kommer göra en nyemission under fjärde kvartalet.

För tre år sedan hade företaget mellan fem och femton anställda och företaget var projektorienterat. Med tiden har nya rutiner byggts upp och CellaVision har sedan en tid tillbaka antagit formen av ett företag. De har idag runt 50 anställda. Många företag som ligger runt femton anställda betraktar sig kanske som medelstora företag med en stabil kundkrets och försäljning. CellaVision som har femtio anställda kan tyckas vara relativa stora men i relation till företag med tusentals anställda, är femtio anställda väldigt litet.

6.1.3 Lättnadsreglering

Som tidigare nämnts anställdes P. Åkerlund 1998 som ekonomichef där han ensam ansvarade för ekonomin i företaget. Innan 1998 fanns ingen ekonomifunktion överhuvudtaget utan årsredovisningen upprättades av bolagets revisor som följde årsredovisningslagens anvisningar med stöd av BFN i sin redovisning. Åkerlund fick vid tillträde fria händer och valde från början att använda RR i sin redovisning.

CellaVision har därmed alltid använt nästan alla RRs rekommendationer som är tillämpbara på deras verksamhet med undantag beträffande redovisning av leasing. CellaVision saknade i sin årsredovisning 2000 hänvisning till not om framtida minimum leasingavgifter. Redovisningen följde här BFNs allmänna råd med den anledningen att beloppen inte var materiella. Avsaknaden av not motiverade P. Åkerlund då med att posten inte var av så stor karaktär, något som de inför 2001 årsredovisning däremot måste ändra på.

Under 1998 utvecklades årsredovisningen och det upprättades för första gången en finansieringsanalys. Förvaltningsberättelsen blev mer informativ genom att man beskrev verksamhet och finansiering mer utförligt än tidigare.

Bolaget har alltid haft en kostnadsslagsindelad resultaträkning men funderar på att ändra den till en funktionsindelad resultaträkning med anledning av att det är mer allmänt använt hos företag idag.

P. Åkerlund har skolad i att man bör anstränga sig lite extra vid arbetet att implementera ett nytt affärssystem och att man bör se ett steg längre både vid intern- och extern redovisning. Hans mål var redan från början att sätta upp ett internt regelverk samt en rapportering till styrelsen och ledning som skulle ha karaktären av redovisning i ett börsnoterat bolag. Tanken med börsnotering fanns i inte från början utan P. Åkerlunds målsättning var att ha kvalitet i CellaVisions rapportering.

Under 1998 började bolaget arbeta med att ge ut en 10-månaders rapport med anledning av att det fanns ett önskemål att distribuera information till företagets aktieägare. Den första delårsrapporten var inte en fullständig rapport enligt RR utan syftet var att informera sina intressenter, främst aktieägare, om bolaget. Från och med 2000 upprättades delårsrapporter som uppfyllde RR:s krav. Det var även då tankarna kring börsnotering aktualiserades.

Peter Åkerlund anser personligen att behovet av både RR och BFN inte finns. Han ser inte att informationen om lätttnadsreglering vid redovisningsrapportering framgår hos de som arbetar med ekonomi på SME. Allmänt vedertaget i praktiken är att RR gäller vilket framförallt visar sig i ekonomiska tidskrifter. Går man mot en internationalisering skall RR följas vilket gör att företag kan dra stora fördelar av en enhetlig standard.

6.1.4 Informationsskyldighet

CellaVisions personal har upplevt att det mest krävande för företaget, till följd av den kommande börsnoteringen, är att ändra sitt beteende och sin hantering av information internt. För ett par år sedan hade CellaVision en öppen informationsgivning till samtliga medarbetare, de informerades vid varje månadmöte om företagets finansiella ställning. Numera har CellaVision inskränkt sig till att informera om ekonomin lika mycket internt som externt, dvs. bara via delårsrapporter. Idag får inte personalen mer formell ekonomisk information än vad de får i ett börsnoterat bolag. Bolaget agerar så när som att det var ett börsnoterat bolag. De går ännu inte ut med pressreleaser som de borde göra om de var börsnoterade. De är dock medvetna om börsens krav och resonerar därför ofta hur de borde gjort om de varit börsnoterade.

Under 2000 när CellaVision började förbereda sig för notering fanns under en tid en professionell informatör som arbetade med företagets interna informationsflöde. I nuläget arbetar en konsult med den externa informationen men möjligen finns längre fram ett behov att någon ansvarar för den interna informationen om företaget börsnoteras. Svårigheten med hantering av informationsskyldighet ökar som följd av att CellaVision har cirka femtio anställda och trettio av dem arbetar med forskning och utveckling. FoU avdelningen har med sitt arbete drivit företaget framåt och fokus har legat på dem. Plötsligt förskjuts centrering och uppmärksamhet från utvecklings- till

marknadsavdelningen som så småningom skall sälja den färdiga produkten till marknaden och därför behöver all väsentlig information om produkten. Marknadsavdelningen är m.a.o. tillfreds med informationsflödet från forskning och utveckling.

Utvecklingsavdelningen som fortfarande utgör den större delen av företaget får däremot inte veta hur det går för säljsidan, vilket kan medföra en viss frustration hos medarbetarna på FoU. Sedan tidigare har CellaVision ett intranät som tidigare var helt öppen men som under det senaste året stramats upp. Patentfrågor diskuteras inte öppet i samma utsträckning som tidigare. De stora förändringarna har medfört viss personalomsättning inom företaget. De som har haft svårast för förändringen är de som varit med sedan bolaget startade.

6.2 CellaVisions intressenter

Intressentmodellen (se kap. 3) har utsatts för kritik som att den är statisk och endast visar intressenterna vid given tidpunkt. Modellen ger även företagsledningen en alltför smickrande roll.¹¹⁷ Med anledning av nämnd kritik ämnar vi göra intressentmodellen dynamisk. Vi låter dock ledningen behålla sin centrala roll då CellaVisions ledning utgjort en viktig part i företagets utveckling. I fokus för vår analys står CellaVisions utveckling sedan starten samt förberedelseprocessen inför börsnotering. CellaVisions intressenters roll och påverkan har under företagets uppbyggnad förändrats. För att kunna påvisa denna förändring anser vi det otillräckligt med en statisk modell. Det krävs istället flera modeller som blir dynamiska genom CellaVisions olika uppbyggnadsfaser. CellaVisions intressenter påverkar direkt och indirekt företagets externa rapportering i olika utsträckning.

Enligt IASB (se kap.3) är det främst placerarna som är betydelsefulla. Inom redovisningsteorin anser man istället att intressenternas roll kan ses utifrån olika perspektiv. Rapporteringen sker antingen helt ekonomiskt objektivt eller att man riktar sig till mottagaren eller att fokus ligger på den som levererar informationen. Vi frågar oss vilka intressenter som är centrala för CellaVision och vilken effekt de har på företagets externa rapportering. För att kunna tydliggöra och applicera CellaVisions intressenter och deras roll i företagets utveckling väljer vi lyfta fram, vad vi anser vara, tre betydelsefulla faser i CellaVision utifrån gällande normer och regler och utifrån verksamheten som helhet som de genomgått fram till idag. Med hänsyn till CellaVisions idag planerade börsintroduktion har vi även valt att översiktligt belysa förändringar som börsnotering medför för företaget som vi, efter studier och intervjuer, anser vara väsentliga. De belysta faserna överlappar varandra med ett par år med hänseende av att det inte finns några markerande gränser dem emellan.

1. Företaget bildas.
2. Omstrukturering sker och man blir ett 10:24 bolag.
3. Förberedelser för notering
4. Börsnotering.

¹¹⁷ Bruzelius & Skärvad (2000) *Integrerad Organisationslära* s. 78

1) Företaget bildas

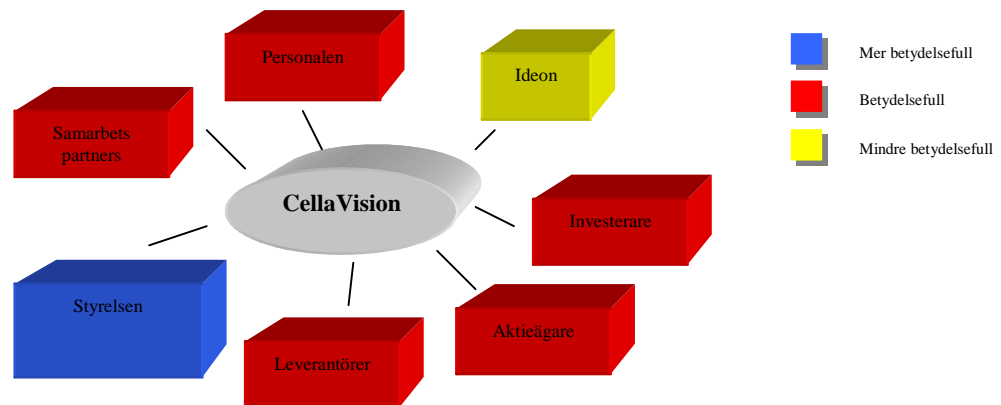

Fig. 6.1 CellaVision 1994-1998

Då CellaVision bildades 1994 rådde lite av kompisanda. Företaget fungerade som ett akademiskt projekt. De största intressenterna var *styrelse* och *aktieägare*. Dessa utgjordes främst av familjemedlemmar till Christer Fähræus och trots att CellaVision var ett aktiebolag hade det karaktären av ett familjeföretag. Styrelsens målsättning för företaget har alltid varit att prioritera kvalitet före kostnadsbesparing.

Under 1996 genomfördes två nyemissioner och det totala antalet aktier ökade från 500 till 760 stycken. Året efter splittrades aktien två gånger och två nyemissioner genomfördes. Det totala antalet aktier uppgick då till 1 717 000.¹¹⁸ Till sin hjälp under de första åren hade CellaVision en redovisningsbyrå som hade hand om den ekonomiska redovisningen. De större intressenterna hade störst påverkan på den interna och externa rapporteringen. Då mottagarna utgjordes av ett fåtal intressenter fanns inte anledning att utforma en mer informativ extern rapportering än vad som gjordes utan den externa rapporteringen var mer leverantörsorienterad (se kap 3). Årsredovisningen var endast ett par sidor och utformades utifrån BFN och ÅRL och upprättades av revisionsbyrån.¹¹⁹

De mindre intressenterna utgjordes av; samarbetspartners, leverantörer, Ideon, personal och investerare. *Samarbetspartnern* var till en början bland annat Universitetssjukhuset MAS och Sahlgrenska Universitetssjukhus. Samarbetet syftade till att sjukhuset, med dess kunskap och kapacitet, skulle bistå CellaVision med erfarenhet, rådgivning och studier för att utveckla den påbörjade produkten samt utbyte av synpunkter.

Ideon ser vi som en intressent då Ideon utgör ett strategiskt läge för ett kunskaps- och högteknologiskt företag som CellaVision. Möjlighet att rekrytera kompetent personal direkt från LTH till rimliga kostnader, genom att låta studenter göra sitt examensarbete på företaget, gör att CellaVision hade och fortfarande har ett behov av att vara placerade i kunskapsbyn.

¹¹⁸ CellaVisions årsredovisning 2000

¹¹⁹ CellaVisions årsredovisningar 1994-97

CellaVision hade ett fåtal mindre *investerare* under 1996/97 där man fick lån från Landstingsförbundet genom en fond. Man fick även bidrag från SAF & LO:s Trygghetsfond och från NUTEK.

CellaVision arbetade från start med Sony och Olympus som *underleverantörer*. I samband med utvecklingen av DiffMastern kontraherades Sony. Sony är världsledande leverantör av bild, ljud och kommunikationsprodukter. Sonykameran är en högteknologiskt, analog standardkamera. Olympus är en av världens största mikroskoptillverkare. De mikroskop som ingår i CellaVisions hårdvara är en standardprodukt från Olympus. Olympus, som är distributör på den svenska marknaden, gör en mindre justering av produkten för CellaVisions räkning¹²⁰.

Till en början hade företaget inga *anställda* utan Christer Fåhraeus arbetade till stor del på egen hand. Under 1996 började företaget anställa personal och året efter fanns fem anställda.¹²¹

2) Omstrukturering sker och CellaVision blir ett 10:24 bolag.

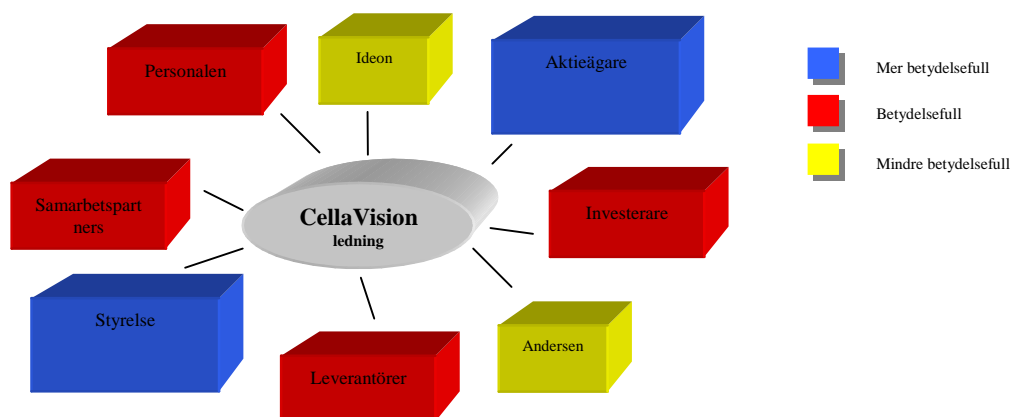

Fig. 6.2 CellaVision 1998-00

Under 1997/98 växte CellaVision, en omstrukturering skedde och företaget fick en större ägarspridning. Ytterligare aktieägare och investerare tillkom och företaget uppnådde 10:24 bolagsgränsen.

En av *aktieägarna*, Centre Court AB, hade en stor betydelse för CellaVision under denna period. De påverkade tillsammans med Christer Fåhraeus via en ny styrelse dem bl.a. att tillsätta ytterligare kompetent personal, anlita en ny revisionsbyrå (Andersen) samt en ny advokatbyrå. I början utgjorde *Andersen* en relativt stor intressent då de hade en större rådgivande och påverkan på den externa rapporteringen bl.a. på grund av tidsbrist och kostnadsskäl.

1998 tillträdde Yvonne Mårtensson som VD. Senare under året tillkom även P. Åkerlund som ekonomi- och finanschef. Vid utgången av 1998 hade bolaget tjugo anställda och en organiserad ledningsgrupp.

¹²⁰ Inbjudan till teckning av aktier i CellaVision AB 2001

¹²¹ Intervju med P. Åkerlund 2001-11-26

Som ett led i att sprida ägandet i CellaVision till alla anställda genomfördes 1998 det första optionsprogrammet. Personalen utgjorde en av de större intressenterna genom att ha stor inverkan på verksamheten under denna tid och därmed en indirekt påverkan på den externa redovisningen.

Styrelsens mål var att tillsätta en kompetent ledning med tidigare arbetslivserfarenheter från större bolag. P. Åkerlund satte redovisningsstandarden högt och utnyttjade inte befintliga lättnadsregleringar inom BFN och ÅRL utan valde att tillämpa RRs rekommendationer. Åkerlund hade som avsikt att sätta intressenten i fokus och prioriterade att publicera information i årsredovisningen som ansågs vara av intresse för läsaren. Vi anser att en konsekvens av detta är att CellaVision därmed övergår till att få ett mer användarorienterat synsätt på sin redovisning, med mer fokus på mottagaren.

Hösten 1998 hade CellaVision svårigheter med att erhålla riskkapital från *investerare*. Börsen gick i upp under året medan företags aktier inom bioteknik i allmänhet gick ner. Detta drabbade branschen under den tid då CellaVision skulle genomföra en nyemission vilket gjorde det svårt att attrahera nya investerare. Två stora faktorer som var orsak till svårigheterna var att investerarna ansåg att CellaVision hade en för stor kostnads massa i förhållande till sin verksamhet samt att produkten ansågs vara långt ifrån färdig för lansering.

Följden blev att man tvingades göra en kostnadsreducering vilket medförde omprioriteringar och en ökad satsning på analysdelen. Därmed påskyndades utvecklingen mot en färdig produkt. Hädanefter blev den externa rapporteringen mer fokuserad på likviditetsprognoser och kostnadsuppföljningar på projekt.

En annan faktor som påverkat CellaVision är att man på ett amerikanskt sätt ser *ledningen* som oerhört betydelsefull och det är en av de faktorer som investerare och aktieägare granskar noga innan de tillför kapital till ett bolag. Genom CellaVisions satsning på kompetent personal och ledning från början, effekter som också medförde att investerare kände större trygghet med bolaget.¹²²

¹²² Intervju med P. Åkerlund & J. Levmo 2001-12-11

3) Förberedelser för notering

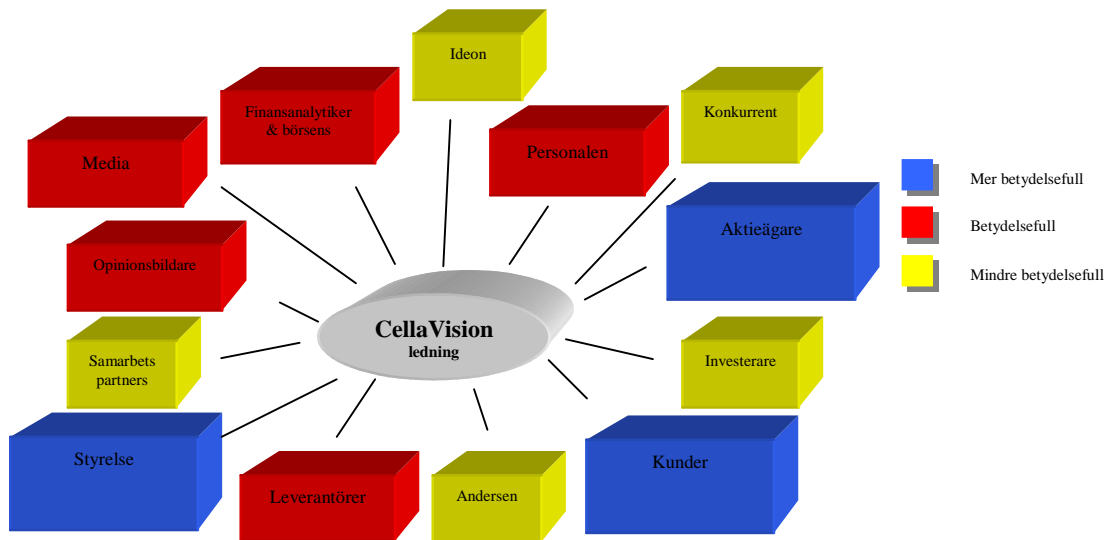

Fig.6.3 CellaVision 1999 -01

I tredje fasen, 1999/01 lanseras den första produkten DiffMaster Octavia och börsnotering aktualiserades. Lanseringen av DiffMaster gjorde att ytterligare intressenter tillkom. Dessa var *kund*, *konkurrent*, *finansanalytiker* och *börsens revisorer*, *media*, *samarbetspartners*, *leverantörer* och *opinionsbildare*. Målet var träda in på börsen 2001. Christer Fåhraeus övriga bolag C Technologies och Precise Biometrics gick in på O-listan under sommaren 2000. Det blev en enorm börsuppgång för dessa bolag vilket fick effekt på CellaVision där det externa intresset för bolaget stärktes och *media* trädde in som intressent. Därmed ökade också kraven på att hantera information i CellaVision. Som tidigare nämnts anställdes temporärt en informationsansvarig. Antalet aktieägare steg under 2000 från knappt 200 till 500 vilket indirekt gjorde att kraven på ekonomiavdelningen växte till att utforma vederhäftiga externa rapporter i form av delårsrapporter enligt RR. CellaVision var ett hett ämne och media lyfte ofta företaget fram till den allmänna börsnedgången. En följd av nedgången blev att planerna på notering senarelades.

Från 1999 och framåt är *styrelsens* sammansättning i stort sätt intakt. Det har endast tillkommit två personer, en från H&B Capital och en oberoende styrelseledamot som tillsatts med tanke på stundande börsnotering. Idag finns tre oberoende ledamöter i styrelsen. Personer i styrelsen representerar cirka 60 procent av aktieinnehavet. H&B Capital är idag en av de största ägarna i bolaget och innehar cirka 18 procent av rösterna och kapitalet.

CellaVision har idag omkring 50 *anställda*, varav 30 inom FoU. Flertalet av bolagets anställda är civilingenjörer och arbetar med programmering. Dessutom finns inom marknadsorganisationen en läkare och två analytiker inom biomedicin. Utöver de egna medarbetarna har CellaVision ett medicinskt nätverk bestående av 15 läkare och biomedicinska analytiker knutet till bolaget. Personalen utgör fortfarande en viktig intressent men deras inflytande har minskat genom börsens noteringskrav rörande intern information i företaget. CellaVision arbetar i dag successivt med att föra en mer sluten informationsgivning till personalen. De erhåller idag inte mer formell ekonomisk information än vad de skulle få ta del av om det vore ett börsnoterat bolag.

Ytterligare tre *underleverantörer* tillkom under denna period med vilka CellaVision inlett långtgående samarbete med. Dessa står för merparten av produktens delkomponenter.

Även *samarbetspartners* som intressent tillkom under denna period då CellaVisions strategi är att etablera och utveckla samarbete med industriella partners, högskolor och universitet för att få tillgång till försäljnings- och distributionskanaler, framstående teknologi samt strategisk produktion och logistik. Dessutom vill CellaVision samarbeta med sjukhus för att dessa skall stå som referens och därmed bidra till bättre produktutveckling. CellaVision samarbetar idag med följande; Sysmex Corporation, ett japanskt bolag som är världens näst största aktör på hematologimarknaden. CellaVision har ett distributionsavtal genom dess dotterbolag som omfattar exklusiv distribution av DiffMastern i Tyskland. CellaVision har även inlett ett samarbete med högskolan i Stockholm, Göteborg och Malmö. Samarbetet syftar till att generera ett ökat medvetande och acceptans för företagets produkter. Ytterligare samarbete sker med Equalis, en organisation där man arbetar med att utvärdera ett kvalitetssäkringsprogram som bygger på digitala bilder från CellaVisions produkter.¹²³

Sjukhusens roll som intressenter har förändrats genom att produkten nyligen är lanserad. Från att enbart vara samarbetspartners blir man även företagets kunder, vilket vi anser leder till att deras betydelse och påverkan på CellaVision har blivit starkare.

I och med att försäljningen av produkten är på gång tillkommer även *konkurrenter* som intressent. Vi anser dock inte att de har en väsentlig roll och påverkan. Konkurrenterna utgörs av ett företag i Japan och ett i Israel. Svårigheten med ett fåtal konkurrenter på marknaden är att förmågan att övertala kunderna och väcka intresse för produkten ökar.

Kunden som intressent har blivit allt viktigare och utgör numera, vid lansering av produkten, den största intressenten som leder till att CellaVisions anpassning främst sker mot kunden. I och med att kunden är den största intressenten har företaget fått bygga upp en marknadsorganisation för att erhålla ett kundtänkande som måste genomsyra hela organisationen. Kundens uppfattning kommer att vara avgörande för företagets framtid. Därför ser vi det vara av vikt att företagets externa information alltid riktas mot kunden.

CellaVision redovisar som tidigare nämnts enligt RRs rekommendationer. På inrådan av deras *finansiella rådgivare* från Alfred Bergs Fondkommission redovisar de enligt RR 15 om immateriella tillgångar, vilken egentligen träder i kraft först 1/1 2002. CellaVision kommer 2001 även att använda RRs rekommendation nr.11, intäktsredovisning och nr.6, leasing. Anledningen till att RR11 börjar tillämpas är att försäljningen lite smått kom igång under 2001.¹²⁴

CellaVision trodde att hotet från *opinionsbildare* skulle vara större än vad som senare visade sig. Bolaget har enbart noterat positiva effekter av opinionsbildare, dvs. biomedicinska analytiker och laboratoriechefer på MAS.

¹²³ Inbjudan till teckning av aktier i CellaVision AB 2001

¹²⁴ Intervju med P. Åkerlund & J. Levmo 2001-12-11

4) Börsnotering

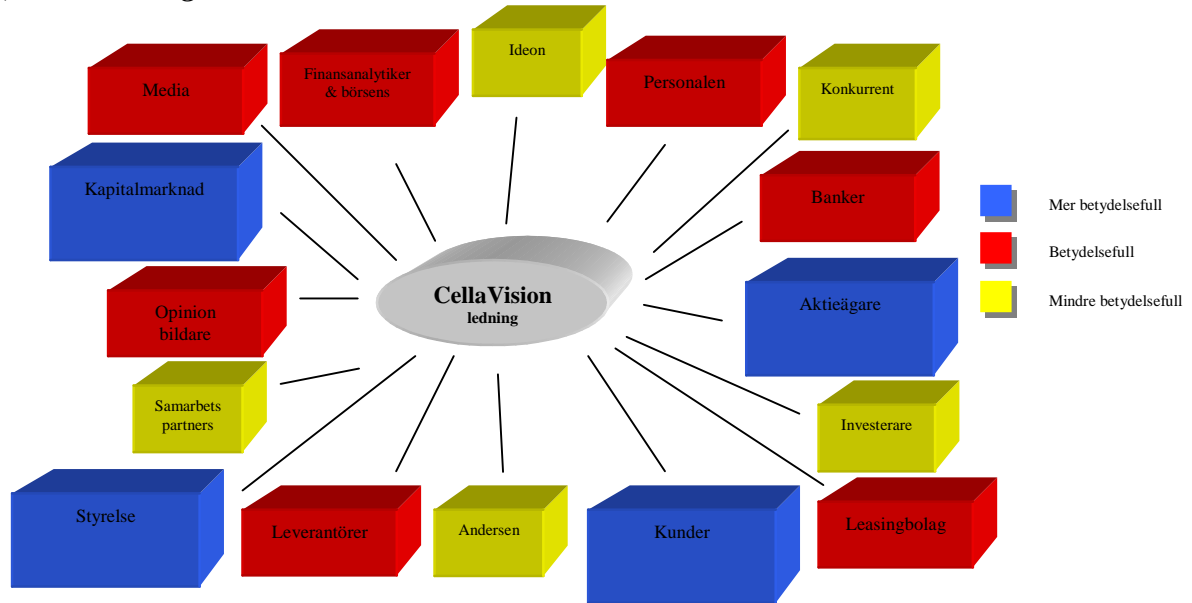

Fig. 6.4 CellaVision 2002-

Den stora skillnaden vid börsnotering är att *kapitalmarknaden* kommer in som ny intressent vilket leder till att CellaVision utsätts för ett allt större tryck utifrån, på sin externa redovisning. Som tidigare nämnts är reglerna i noteringsavtalet endast minimiregler. Företaget kan utsättas för högre krav från sina intressenter vilket medför att man därför bör ge ut ytterligare information till aktieägare och övriga intressenter.

CellaVision har i nuläget inte möjlighet att låna kapital på bank, bland annat p.g.a. det restriktiva regelverk banker har, beträffande lån till företag som CellaVision med begränsade tillgångar. I och med att produkten lanseras och därmed säkras på marknaden samt att övriga intressenter börjar handla med bolagets aktier på börsen öppnas möjligheten för CellaVision att låna kapital. Därmed tillkommer *banken* som en intressent.

Leasingbolag utgör en stor intressent när företaget går in i en kommersiell fas från att ha varit i en utvecklingsfas. CellaVision ämnar i framtiden arbeta med leasingbolag. Det finns även möjlighet att finansbolaget gör affärer med CellaVisions kund vilket medför att även den relationen är betydelsefull för bolaget.¹²⁵

Vi finner svårigheter i att ytterligare behandla denna fas då CellaVision inte befinner sig i här ännu. De förväntas börsnotera företaget inom en 12-månaders period.

¹²⁵ Intervju med P. Åkerlund & J. Levmo 2001-12-11

6.3 KPMG och Deloitte & Touche

Vi har intervjuat representanter från revisionsbyråerna KPMG och Deloitte & Touche. På Deloitte & Touche talade vi med Johan Giléus och Peter Wallén båda auktoriserade revisorer. På KPMG intervjuade vi Helena Carlsson och Anders Marklund, revisorer på Transaction Services. Deras huvudsakliga arbetsuppgifter består av att på uppdrag av Stockholmsbörsen granska de på börsen nytillkomna företagens externa rapportering.

Resultaten från de båda intervjuerna kommer att presenteras på samma sätt som resultaten av intervjuerna på CellaVision. Med stöd av intervjufrågorna (se bilaga) och vår analysmodell valde vi att utgå från de huvuddrag som uppsatsen behandlar. Återgivning av intervjuerna kommer ske med utgångspunkt i våra huvudaspekter (se kap 6.1.2) och avslutas med sammanfattande kommentarer för att fånga några intressanta aspekter och kommentarer från respondenterna.

6.3.1 SME

Den definition av små och medelstora företag som är vedertaget av revisionsbyråerna är definitionen som är utgiven av BFN. Begreppet SME användes inte av någon av respondenterna. KPMG väljer dock i sitt arbete att skilja mellan ägarledda företag som drivs av sin ägare och stora företag som normalt är äldre företag hemmahörande på börsen. Begreppet ägarledda företag används istället som huvuddefinition av små företag.

6.3.2 Lättnadsreglering

Samtliga respondenter är överens om att företag i möjligaste mån använder sig av BFNs allmänna råd och rekommendationer. Motivet till detta är att majoriteten av mindre företag drivs av sina ägare vilka ofta är entreprenörer vars största intresse är produkten och inte det administrativa arbetet. En naturlig följd av detta är att man använder så enkla redovisningsmetoder som möjligt. De är även överens om att man som revisor råder mindre företag att tillämpa BFN framför RR om de ej har en uttalad önskan om att exempelvis bli börsnoterade inom snar framtid. RRs rekommendationer anses vara mer teoretiska och svåra att förstå och praktiskt använda. Följden blir att dess användare måste besitta mer specialistkunskap för att på så sätt hålla tids- och kostnadsmässiga aspekter inom rimliga gränser.

En anledning till att vissa SME ändå väljer att tillämpa RR före BFN bottnar ofta i företagens uppsatta mål att inom en överskådlig framtid exempelvis bli noterade eller gå in på den amerikanska marknaden. En naturlig följd blir att företag därför använder sig av RRs rekommendationer från början. Fördelen med att följa RR i ett tidigt skede är att övergången från att tillämpa lättnadsregler till att använda RR underlättas. Arbetet med att redigera samtliga historiska uppgifter i den externa rapporteringen, vilket måste göras fem år tillbaka i tiden, kräver mer tid och medför högre kostnader om man skall byta från lättnadsreglering exempelvis BFN till RR. En annan aspekt är om företaget önskar bli uppköpta eller själva förvärva exempelvis ett amerikanskt bolag, vilka

använder US GAAP. Det är underlättat för ett amerikanskt företag att förvärva ett svenskt företag som redan använder RRs rekommendationer.

Ytterligare anledning att tillämpa RR är om företaget behöver kapital, antingen genom att vända sig till börser eller till någon annan form av riskkapitalmarknad. Då förväntar sig marknaden/investerare att man följer/tillämpar RR. Om syftet är att få tag på riskkapital bör bolaget välja att följa RRs rekommendationer i sin externa rapportering redan på ett tidigt stadium. Ett annat skäl för företag att följa RR är att BFN inte har krav på utförandet av delårsrapport. Mindre företag väljer ofta att göra en enklare delårsrapport än vad RR kräver, därmed menar respondenterna att det finns en efterfrågan på rekommendation från BFN om delårsrapport.

6.3.3 Informationsskyldighet

Vid börsnotering sker stora förändringar som är tids- och kostnadskrävande för företagen att genomföra. De två största förändringarna anser respondenterna är byte av redovisningsprinciper samt ökad informationsskyldighet. Publicering av kvartals- och delårsrapporter samt årsredovisning måste för börsnoterade bolag ske på förutbestämda tider och information måste gå ut till företagets samtliga intressenter samtidigt. Informationsskyldigheten kan vara svår för företag att uppfylla både såväl externt som internt. Tidigare kunde man sitta och prata om vad som hänt med företagets verksamhet vid fikabordet, vid börsnotering försvinner familjekänslan vilket innebär att bolagsresultat inte kan delges internt.

Revisorerna anser att många av företagen inte är förberedda på de förändringar som uppstår i samband med börsnotering. Företagen utsätts ständigt för bevakning efter notering av olika intressenter som exempelvis massmedia och finansanalytiker. Många av de frågor som ställs till företaget får inte besvaras enligt Insiderlagen. Som medarbetare är det dock lätt att indirekt ge någon form av information om man tidigare varit van vid att fritt diskutera information, händelser och resultat. Den som utsätts för störst påtryckningar externt är VD:n som får hantera fler frågor än tidigare. Det krävs ofta att man har en informationsavdelning som tar hand om dessa frågor. Bolag måste efter notering alltid avge/följa upp sina prognoser vilket medför svårigheter vid exempelvis vinstvarning.

En av respondenterna betonar att det inte är redovisningen i sig som utgör den största svårigheten att anpassa efter nya regler utan att det är den ökade informationsgivningen. Svårigheten består i framförallt notsystemet, kommentarer till resultat- och balansräkning samt värderingsprinciper. Problem uppstår även för företag vid redogörelse för finansiella mål, dess historik och framtid, dvs. förmåga att finna den röda tråden mellan de finansiella målen. Noteringskravet kräver en historik på minst fem år och har stora krav på konkretisering och precisering. Intressant är att i 2000 års tävling där bolags årsredovisningar studeras premierades det vinnande bolaget av att de på ett tydligt sätt informerade om dess affärsidé och verksamhet. Svårigheter finns hos exempelvis biotekniska företag i att mer precist kunna informera om när nästa produkt ska lanseras eller om nästa framsteg i företaget.

6.3.4 Intressenter

Några av de intressenter som har betydelse för företag innan notering är kund, bank och leverantör. Intressenter som tillkommer efter notering är framförallt aktieägare, kapitalmarknad och massmedia. Behov av finansiering för företag är alltid nödvändig, men intressenterna beträffande det finansiella området skiljer sig före och efter notering. Före notering är det framförallt bank och andra långgivare som är aktuella medan efter notering tillkommer även aktiemarknaden. En fördel av den förbättrade kvaliteten på årsredovisningen är att bankernas intresse och förtroende för företaget ökar vilket kan medföra att företag föredrar använda RR.

Årsredovisningen anpassas till viss del indirekt efter företags intressenter. Många bolag ser positivt på att ge mer information än vad som behövs om de exempelvis vill attrahera bank, långgivare, personal, aktieägare samt generellt nå en bättre standard. Det beror till viss del på vilka intressenter man riktar sig mot. Bolags årsredovisningar kan även ses som marknadsföring då det informeras om mer än vad som behövs. Det kan även ge ett mer seriöst och professionellt intryck och om man exempelvis tillsätter en styrelse som inger respekt i ett tidigt skede.

Styrelsen utgör en annan viktig intressent. Om företaget tidigare varit litet med en ägare och sedan växer sig större där ledning istället skall ta de strategiska besluten medför det att styrelsens sammansättning och roll får en ökad betydelse.

6.3.5 Sammanfattning

Det revisorerna anser som positivt med den ökade informationsskyldigheten är att bolag tvingas mer formellt fatta beslut samt besitta genomarbetade underlag och dokument. Yngre företag som är börsnoterade och som tidigare haft något sämre kontroll på sin verksamhet tvingas genom en börsnotering upprätthålla en bättre standard på sin redovisning, något som indirekt ger bättre förutsättningar att lyckas. Negativt med notering anser respondenterna vara de höga kostnaderna för bolaget samt att personalen kan drabbas hårdare.

Sammanfattningsvis fick vi uppfattningen efter intervjuer med revisorerna att följande faktorer är svårast för företagen att förändra vid börsnotering;

- *Styrelsens sammansättning och dess kompetens* är av stor betydelse då de avger företagets årsredovisning och delårsrapport. En styrelse bestående av framgångs- och inflytelserika personer kan dessutom underlätta i arbetet med att anskaffa riskkapital.
- Börsens krav på företag att avge *proformaredovisning* vilket innebär att man formar om årsredovisningen så att den blir jämförbar med tidigare år. Syftet är att man skall kunna se in i framtiden genom att studera historiken.
- Bolagen saknar, vid notering, erfarenhet från *extern informationsgivning*.
- Många yngre företag saknar dokumentation om hur företagets ekonomi skall och bör skötas, dvs. att ha all information i en *ekonomihandbok*.
- Företagen har ingen större erfarenhet av att upprätta *delårsrapporter*.

- Många företag har för *svaga finansiella rådgivare*.
- Det är vanligt att företag avsätter för *kort tid* för förberedelser till notering, två år innan bör man börja med förberedelser och planeringsprocessen.

7 Analys

I detta kapitel görs en analys utifrån de frågeställningar som ställts i vår problematisering. Vi analyserar definitionen av SME, sedan användning av lättnadsreglering och informationsgivning. Avslutningsvis görs en analys av företagets intressenter.

7.1 SME

Vi anser att det i vissa avseenden råder stora skillnader i definitionen av SME mellan BFNs rekommendationer och hur EU-kommissionen valt att hantera begreppet. Av naturliga skäl krävs att gemenskapens definition är mer utförlig och detaljerad för att kunna förhindra länder att utnyttja eventuella brister i lagstiftningen. Många medlemsstater har ingen allmän definition och arbetar med ad-hoc-bestämmelser, som grundas på lokal praxis eller som kan tillämpas på särskilda sektorer, medan andra medlemsstater strikt följer den definition som finns i gemenskapens riktlinjer för stöd till små och medelstora företag.¹²⁶

Problem som kan uppstå vid förekomst av olika definitioner på både unions- som på nationell nivå är att konkurrensen mellan företag snedvrids. Om inte en tydlig definition finns för vilka företag som omfattas kan inte uttalade mål för SME inom gemenskapen förverkligas. Gemensamt för den svenska- och EU-kommissionens lagstiftning är att den bottnar i att någon form kunna erbjuda SME lättnader som på ett eller annat sätt stärker företagets möjlighet till att växa sig starka och så småningom kunna stå på egna ben. Den svenska lagstiftningen fokuserar mer på SME och deras operativa del av verksamheten vilket ökar deras överlevnadsförmåga och förmåga att växa sig större. Syftet med lättnadsregleringens ändamål framkommer dock inte i lagstiftning eller i BFNs rekommendationer och uttalanden.

En frågeställning som uppkommer är om nystartade SME vill växa eller om de vill fortsätta vara SME? Statens industriverk genomförde 1991 en studie av ett antal företag som startats 1988. Efter en treårsperiod översteg omsättningen en miljon kronor i bara en fjärdedel av företagen och en tredjedel av dem hade ingen heltidsanställd ens när ägaren medräknats. I studien identifierades bl.a. följande skäl varför benägenheten att expandera var så låg: *en expansion ansågs kräva alltför stora insatser av beskattat eget kapital ett annat löd många ägare uppfattade det som att en expansion skulle öka riskerna till följd av ökat personalbehov och mer tungrodd administration.*¹²⁷

En annan aspekt som observerats är att handelsföretag och tillverkande företag skiljer sig åt i omsättnings- och balansomslutningshänseende och båda dessa kriterier är med i både den svenska och gemenskapens lagstiftning. De tar sig dock något olika uttryck.

¹²⁶ 96/280/EG: Kommissionens rekommendationer av den 3 april 1996 om definitionen på små och medelstora företag.

¹²⁷ Henrekson (1996) *Företagandets villkor, Spelregler för sysselsättning och tillväxt*

Förutom de ekonomiska kriterierna är också oberoendet viktigt att ta hänsyn till. Styrkan för ett SME som ägs av en stor koncern är ovärderlig, då det därmed får tillgång till finansiering och stöd, något som dess konkurrenter av samma storlek inte har. Därmed finns också ett behov att utesluta juridiska enheter som består av SME, som bildar en gruppering, vars ekonomiska makt i realiteten är större än ett litet eller medelstort företags. Denna situation ställer ytterligare definitionens betydelse på sin spets. Skall dessa företag klassificeras som SME när de har dessa resurser bakom sig? Denna obalans i oberoendet är ytterligare faktorer som kan snedvrída konkurrensen på marknaden vilket kan medföra konsekvenser som bristande motivation och möjlighet hos SME att växa och bli större. Följaktligen måste tämligen strikta kriterier fastställas för att definiera SME, om de åtgärder som är avsedda för dem verkligen skall komma de företag för vilka storleken utgör ett handikapp till godo.

Att diskussion och problematik runt definitionen av SME fortfarande inte uppnått en komplett och tillämpbar lösning påvisar den nya rekommendationen från EU-kommissionen om ändring av definitionen på SME från april 1996. Vissa tolkningssvårigheter har uppkommit i samband med användandet i vissa länder. Därför har ett antal punkter modifierats och förtydligats i den nuvarande rekommendationen och nya definitioner tillkommit. Exempel på förtydliganden är att *mikroföretag* skall definieras tydligare då de anses utgöra en särskilt viktig företagskategori för att utveckla företagarna och skapa sysselsättning. Vidare återfinns ett förtydligande som berör att SME, som har anknytning till företag vars ekonomiska styrka överstiger gränsen för SME, skall uteslutas från denna kategori. I strävan att förenkla för medlemsstaterna och företagen är det nödvändigt att tillämpa en definition på anknutna företag liknande den som exempelvis ges i rådets fjärde bolagsdirektiv, om årsbokslut i vissa typer av bolag.

Det kan konstateras att två av intervjuade respondenter och BFNs definition stämmer överens och uppfyller flera kriterier för att skapa ett gränsvärde, som grundar sig på anställda och nettovärdet på tillgångarna. De övriga två respondenterna använder inte definitionen SME utan delar in företag efter ägarledda och stora bolag. De använder den mer traditionella indelningen på företag, dvs. att småföretag är de ägarledda företagen. Verksamheten bedrivs ofta i en begränsad skala och under en tidsperiod med given inriktning och kundkrets. Ägaren ser verksamheten som ett medel att skaffa sig en skälig levnadsnivå och som ett sätt att förverkliga sin önskan och självständighet men har i allmänhet inga mer utarbetade planer på att utveckla och omarbeta bolaget. Samma förhållande återfinns i det något större företaget med upp till 50 anställda och det är inom denna kategori det klassiska verkstadsföretaget finns. De produkter som produceras har ofta hög kvalitet och produktionsapparaten är väl anpassad till verksamhetens krav. De svårigheter som bolag oftast arbetar med är att få till stånd en fungerande ekonomistyrning och planering samt problem med att nå ut på marknaden och finna tillfredställande finansiering. Det medför att dessa företag ofta visar en begränsad tillväxt, om de inte väljer att skaffa sig ytterligare tillväxtresurser genom att låta sig bli uppköpta eller fusioneras till större företagsgrupperingar.¹²⁸

Vi anser, med bakgrund av CellaVisions uppfattning om sin storlek och som tillväxtföretag, att alla definitioner som görs i lagar, normer och teori har bristfälliga motiveringar till rådande småföretags gränser.

¹²⁸ Stensson (1986) *Småföretagen – Tendenser inför 90-talet* s. 13 f

Allt fler gränsvärden ger dock ett krångligare regelverk i den mening att det blir allt svårare att förstå vad som är tillämpligt. Vi ser en möjlig indelning av SME, för den typ av företag som CellaVision utgörs av, där själva verksamhetens utveckling snarare än ägandet bör stå i förgrunden. Vi anser istället att en indelning av företag bör ske utifrån företagets verksamhet, organisation, vision och strategi.

CellaVision kännetecknas av att vara ett företag som arbetar inom en tekniskt intensiv bransch där företagsledaren inte själv äger hela företaget. Verksamheten bedrivs med professionella styrnings- och ledningsmetoder samt med ett välutvecklat ekonomistyrningssystem. Ledningen besitter hög kompetens och erfarenhet från större organisationer.

Redovisningsrådet har däremot en helt annan syn på småföretagsdefinition där man istället utgår från intressentsynsättet. Rådet anser inte att man skall dela in företag i stora och små efter något traditionellt storleksmått, som exempelvis tillgångarnas värde. Istället tycker de, som även vi påvisat att det är viktigare att titta på företagens olika intressenter och dra en gräns mellan de exempelvis publika och privata bolagens intressenters krav på extern redovisning. Som vår studie av CellaVision visar ställs allt högre krav från intressenterna på det publika bolagets externa rapportering. Gränsdragningen för SME skulle därmed kunna sättas mellan publika bolag och alla andra bolag.¹²⁹ Efter våra studier av CellaVision ser vi denna uppdelning som en möjlighet. Som vi tidigare påpekat anser vi även att bolag, som har en uttalad önskan om att bli börsnoterat inom en överskådlig framtid, innefattas av definitionen som ett publikt företag och därmed följa RRs rekommendationer.

7.2 Lättnadsreglering och informationsskyldighet

Lättnadsreglering

Revisorerna är överens om att företag i möjligaste mån använder sig av lättnadsreglering i form av BFN. Detta motsäger CellaVisions beteende i och med att de redan i ett tidigt skede inte använde och utnyttjade alla idag rådande lättnadsregleringar i lag och norm. Revisorerna råder mindre företag att tillämpa BFN framför RR. NUTEK förespråkar också en användning av BFN och ser nackdelar för små företag att överdriva den externa redovisningen. Däremot råder de ägare vid förberedelser vid start att tänka stort och vara beredda att förändra i tid. Vidare råder de bolag att lägga upp ekonomistyrningssystemet på ett bra sätt, att lagra extern redovisning efter läge, där det är viktigt att ha en utarbetad affärsplan och att hela tiden arbeta med den. Sammanfattningsvis hjälper de företag att finna en linje i sin verksamhet.¹³⁰

I ÅRL finns, som tidigare nämnts, reglerat att företag som uppfyller tidigare nämnda krav för upprättandet av finansieringsanalys minst en gång under ett räkenskapsår ska lämna en delårsrapport. Enligt ÅRL omfattas små och medelstora bolag inte av kravet att ge ut en delårsrapport. Bolag som redovisar enligt BFN och som omfattas av ÅRLs krav på delårsrapport följer därför idag ÅRLs krav på innehåll. CellaVision valde år 2000 att redovisa sin första kompletta delårsrapport men har tidigare redovisat en ofullständig rapport.

¹²⁹ Johansson et al (2001) *Förenkling av redovisningsregler för småföretag* s. 65

¹³⁰ Intervju med Birgitta Österberg, NUTEK. 2001-11-07

Det stämmer överens med respondenternas erfarenhet och syn på extern rapportering i form av delårsrapporter. Utifrån genomförda intervjuer har vi upplevt en generell efterfrågan av en rekommendation från BFN som berör delårsrapportering. Orsaken till att CellaVision använde delårsrapporter i ett tidigt stadie anser vi vara ett sätt att ytterligare marknadsföra sin verksamhet i samband med tillförskaffandet av riskkapital. Delårsrapporten får därmed även indirekta effekter på arbetet internt mellan avdelningar i företaget. I och med utgivningen av en delårsrapport får styrelse och ledning en mer konkret och korrekt kostnadsbild av den interna verksamheten.

Den lättnadsreglering som CellaVision utnyttjat regleras i ÅRL och tar upp bolagens skyldighet att upprätta en finansieringsanalys. Vid CellaVisions start 1994 och några år framåt uppfyllde de inte de tre gränserna för upprättandet av finansieringsanalys. Företaget bedrev inte en näringsverksamhet där nettovärdet av tillgångarna i företaget enligt balansräkningarna för de två senaste räkenskapsåren översteg ett gränobelopp som motsvarade 1000 gånger prisbasbelopp. De hade varken anställda hos företaget som i medeltal översteg 200 eller företagsaktier som var noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats. Under 1999 utvecklades årsredovisningen och det upprättades för första gången en finansieringsanalys. Upprättandet av en finansieringsanalys är en förhållandevis enkel process för ett företag och dess externa rapportering. Vi liksom revisorerna ser detta som anledning till att CellaVision valt att senarelägga upprättandet av finansieringsanalys. Vilket kan vara uppseendeväckande med bakgrund av deras i övrigt höga kvalitet och standard på extern redovisning.

Förvaltningsberättelsen har funnits sedan start men blev mer informativ 1999 genom att man beskrev verksamhet och finansiering mer utförligt än innan. Avgörandet för om ett företag måste upprätta förvaltningsberättelse eller ej, utgörs av om företaget är bokslutsföretag eller inte. Avgörande för om de är bokslutsföretag är bl.a. bolagets juridiska form där aktiebolag och ekonomisk förening alltid är bokslutsföretag. Eftersom CellaVision är och alltid varit ett aktiebolag, ser vi det som ett motiv till att de inte valt att utnyttja alla de lättnadsregleringar som finns i lag och norm.

Vi ställer oss, efter gjorda studier av vårt fallföretag, frågan om det finns ett behov av lättnadsreglering av rekommendation och lagstiftning för SME efter den definition som finns idag?

Här återser vi tidigare nämnda problem med gränsdragning, tröskeeffekter och jämförbarhet. En studie av vårt fallföretag som SME, utifrån gränsdragningsproblemtiken, ser vi inte att det finns något behov av lättnadsreglering idag. Hade definitionen av SME varit den som vi tidigare förespråkade dvs. där små företag utgörs av familjföretag hade anser vi att det troligtvis funnits ett större behov av lättnadsreglering. Detta skulle kunna fungera som ett incitament till att ta fram fler lättnadsregleringar som i sin tur kan öka företagsamheten.

Tröskeeffekterna är det pris man får betala för förenklingar. Företag måste göra avväganden mellan skadan av tröskeeffekter och nyttan av förenklingar. CellaVision valde vid start att inte följa några lättnadsregler och därmed fick de aldrig några problem med tröskeeffekter. Eftersom definitionen är vag medför det svårigheter att göra jämförelser mellan olika företag inom samma bransch. Största problematiken anser vi dock inte vara jämförelse företag emellan utan jämförelse för företag över tiden.

Jämförelseproblematiken uppstår för företag som lämnar användningen av lätttnadsreglering för att exempelvis övergå till RRs rekommendationer, eftersom de i årsredovisningar måste göra jämförelser fem år tillbaka i tiden.

Avslutningsvis ser vi ett annat skäl till att företag väljer RRs rekommendationer. Nämligen att BFN inte har färdiga uttalanden på alla områden. Idag har BFN bara fyra allmänna råd som är anpassade efter RRs tjugo rekommendationer. Som vi tidigare påvisat finns en efterfrågan av BFN utarbetad rekommendation om delårsrapporter. Avsaknaden grundar sig delvis på BFNs korta historik. Tidigare var deras uppgift att göra uttalanden med inriktning på bl.a. forskning och utveckling. De hade även en akutgruppsfunktion där de svarade på frågor. På 90-talet tillämpade ett flertal företag IAS men problemet med IAS var att de rekommenderade fler val att redovisa efter vilket inte var till någon större hjälp för SME. IAS beslutade då att gå igenom alla rekommendationer där man bestämde sig för några som skulle bli gällande, vilket tog dem 5-6 år. De utarbetade inte råd utifrån företags storlek utan de skulle tillämpas av alla företag. IAS drivkraft var att ändra revidering av revision med konsekvensen att företag inte skulle behöva förändra onödigt mycket i redovisningen om de ville etablera sig på den amerikanska marknaden. Därmed behövde företag inte ändra sina bokslut i någon större utsträckning om man anpassat redovisningen efter US GAAP sedan tidigare. Om företag blandar användning av lätttnadsreglering och RRs rekommendationer kan det medföra att missförstånd uppstår för företagets intressenter, som inte besitter specifik kännedom om skillnaderna mellan RR och BFN. En annan aspekt är att förutsättning för en någorlunda rättvis benchmarking för intressenterna ökar.

Informationsskyldighet

Den svåraste förändringen för ett företag som är på väg in på börsen är enligt revisorerna informationsskyldigheten. I noteringskravet påpekas att företag behöver minst två år för att förbereda en börsnotering vilket även respondenterna betonade. Företag är oftast inte tillräckligt förberedda på arbetet med informationsskyldigheten då beslut fattas om börsnotering. Vi tror att CellaVision varit mer förberedda för notering år 2001 om de börjat arbeta med den interna informationsgivningen tidigare. Företaget har, som tidigare nämnts, alltid satt kvalitet i fokus och vi frågar oss varför inte den interna informationsgivningen hanterades bättre från början. Styrelsen skall i ett särskilt avsnitt i förvaltningsberättelsen lämna en redogörelse för styrelsearbetet under året. Det skall även framgå i årsredovisningen hur länge varje styrelseledamot suttit i bolagets styrelse, huvudsysselsättning och övriga väsentliga styrelseuppdrag. Denna information fanns inte med förrän 2000 årsredovisning och dessutom saknades information om hur länge varje styrelseledamot suttit i bolagets styrelse samt information om samtliga löner, ersättningar och förmåner som styrelse samt VD uppbär från bolaget. CellaVision hade i övrigt stora ambitioner då man på ett tidigt stadie valde bort användning av lätttnadsreglering och redovisade delårsrapporter enligt RRs rekommendationer.

7.3 Intressenter

IASB menar att alla intressenters totala informationsbehov inte kan tillgodoses genom finansiella rapporter. Då placerarna tillför riskkapital till företaget anses den information de behöver också vara av vikt för övriga intressenter. Vi har konstaterat att informationen bör anpassas efter fler intressenter än kapitalmarknaden eftersom den inte är befintlig från början. CellaVisions externa rapportering riktades i början främst mot aktieägare, investerare och personal. Om inte CellaVision varit ett aktiebolag från början hade inte heller aktieägarna funnits som intressent. Vi tror därför att den externa rapporteringen sett helt annorlunda ut om bolaget antagit en annan juridisk form genom att de då haft en annan kategori av intressenter att ta hänsyn till. Detta visar bolagets upprättande av delårsrapportering på vars syfte var att tillgodose aktieägarna med information. I nuläget är kunden en av de största intressenterna och vi ser därmed en tendens till att man behöver vara flexibel under företagets olika utvecklingsfaser. Den information som placerarna efterfrågar behöver inte vara densamma som kunden vill ha.

När CellaVision startade skulle man kunna tala om ett agentförhållande. VDn, i detta fall Christer Fåhraeus var agent och aktieägarna var företagets principaler. Fokus ligger på den som levererar informationen och aktieägarna, som till största del utgjordes av personer inom företaget. De hade stor påverkan på hur den externa rapporteringen skulle utformas. Att det råder någon form av agentförhållande mellan olika parter inom ett företag finner vi vara sannolikt. Problemet är att tankegångarna inom agentteorin är svåra att applicera på företag då t.ex. informationen rörande förhållandet mellan VD och aktieägare samt storleken på "kontraktskostnader" är svåra att erhålla.

FASBs syn på intressenterna att istället rikta sig till läsaren, anser vi fick genomslag då ledningen tillsatte en ekonomiansvarig inom företaget, vilket inte funnits innan. Därmed gick man, i denna fas, över till att ha ett *användarorienterat synsätt* och fokuserade istället främst på mottagaren av informationen.

Vi har tidigare noterat Peter Åkerlunds betydelse för utvecklingen av den ekonomiska rapporteringen inom CellaVision. Sett ur ett teoretiskt perspektiv med utgångspunkt i positive theory skulle P. Åkerlund vara en nyttomaximerare som valt att redovisa enligt RR och ha hög kvalitet på den externa rapporteringen inte bara för företagets bästa utan för egen vinnings skull. Precis som med agentförhållandet är detta inget som går att påvisa. Vi anser att nyttomaxiering mycket väl kan ske medvetet eller omedvetet men att val som är bra för företaget kan komma en själv till nytta och tvärtom.

Respondenterna menar att många företag ser positivt på att ge ut mer information än vad som krävs om de vill attrahera sina intressenter samt komma upp i en bättre standard. CellaVisions årsredovisning kan därmed ses mer som marknadsföring då man informerar om mer än vad som behövs. Utifrån våra studier ser vi att företag indirekt höjer standarden på sin externa redovisning utöver lättnadsreglering och IASB syn. Vi frågar oss om inte även rekommendationerna bör anpassas och rikta sig mer mot intressenterna, inte bara placerarna.

För CellaVisions del anser vi att det skulle vara en idé om redovisningen tog mer hänsyn till samhällsliga aspekter. Företaget producerar en allmännyttig produkt riktad till sjukvården och behöver därför i sin ekonomiska rapportering trycka på rollen som en socioekonomisk institution. Vi tror att detta är något som blir allt viktigare då företag inte är autonoma utan påverkar och påverkas av samhället.

Vi har i vår studie funnit det betydelsefullt att göra intressentmodellen dynamisk utifrån företagets verksamhet och utvecklingsfas. I CellaVision har exempelvis sjukhusens roll som intressenter förändrats från att vara samarbetspartners till att bli en oerhört viktig intressent som kund då produkten är lanserad. Detta påvisar ytterligare betydelsen av att rikta sin redovisning till fler än placerarna samt att företag måste vara flexibla i sin externa rapportering genom att identifiera, för dem, betydelsefulla intressenter.

I början av vårt arbete med CellaVision och deras val av redovisningsprinciper hade vi en föreställning om att revisorerna utgjorde en *viktig* intressent och att de påverkade företagets olika val av redovisningsprinciper. Detta har vi dock under studiens gång inte kunnat påvisa då varken respondenterna eller de intervjuade på CellaVision betonat motsatsen. Andersen som intressent kommer först in i andra fasen och fungerar främst som ett stöd för CellaVision.

8 Slutsats

Efter att ha analyserat insamlat material kommer nu våra slutsatser att presenteras.

Utgångspunkten är att besvara de frågor som ställdes i problematiseringen.

Kapitlet avslutas med förslag till fortsatta studier.

8.1 Varför utnyttjas inte lättnadsreglering?

Vi inledde vår uppsats med att fråga oss ”Varför ett mindre, noterat företag använder en utökad extern rapportering utifrån de lättnadsregler och rådande normer som råder”? I följande framställning presenteras de drivkrafter som vi tror kan varit avgörande för CellaVisions val att inte använda lättnadsreglering i form av exempelvis BFNs rekommendationer vad gäller extern redovisning.

Sammanfattningsvis har vi funnit följande drivkrafter som påverkat CellaVisions val av redovisningsprinciper; *Peter Åkerlunds bakgrund och erfarenhet, kvalitet, internationalisering, tillväxtbolag, aktiebolag och ledning och styrelse.*

P. Åkerlund fick när han tillsattes fritt utforma CellaVisions interna regelverk och externa rapportering till styrelse och ledning som dessutom skulle anta karaktär som ett börsnoterat bolag har. P. Åkerlund kom från ett publikt företag och hade befunnit sig i en miljö där man enbart jobbat med RRs rekommendationer. Han har blivit skolad till att anstränga sig lite extra och ställa högre krav än vad som sägs i lag och norm. Vi anser att Christer Fåhraeus val av att anställa en person med denna bakgrund grundade sig i att han från begynnelsen ville ha ett högkvalitativt företag.

Inledningsvis fanns inget uttalat mål om börsnotering utan det var kvalitet i rapportering som var det väsentliga. Under våra studier har vi uttrönt andra faktorer inom företaget som vi anser påverkat dess externa redovisning. CellaVision hade från början ett uttalat mål om att internationaliseras, utveckla företaget och dess produkter. Under 2001 förvärvades ett amerikanskt bolag med en liknande produkt. Förvärvet genomfördes relativt problemfritt då det inte uppstod några större problemen när intern och extern rapportering mellan de två bolagens skulle sättas samman. CellaVisions vision är att sprida produkten på den internationella marknaden då den nordiska inte är tillräckligt stor. Detta mål kräver att man i ett tidigt stadie har en hög kvalitet på sin externa rapportering. Därmed finner vi, utifrån vår fallstudie, att angivna skäl för en enhetlig redovisningsnormering kan anföras även i fråga för andra företag än noterade. CellaVision visar på att det finns behov av att icke noterade företag behöver ha en redovisning som även tillgodoser exempelvis den internationella kapitalmarknadens efterfrågan av information i fråga om värderingen av poster i balansräkningen. Redovisningen enligt de lättnadsregleringar vi tidigare beskrivit för de icke noterade företagen riktar sig främst till nationella intressenter.

Revisorerna rekommenderar, utifrån en mer allmän bild av mindre företag, att använda BFN och annan lättnadsreglering. Vi har sett en tendens av olika användning av definition på SME. Med detta i åtanke anser vi inte att man kan ha en alltför generell syn på vad som definierar ett SME och vilka redovisningsprinciper som tillämpas.

Vi anser denna problematik botten i att företag alltför ofta ses som statiska istället för dynamiska. Vår avsikt med denna uppsats var att studera CellaVision utifrån ett dynamiskt perspektiv. Vi har konstaterat att det inte spelar någon större roll vid val av redovisningsprinciper att CellaVision är ett SME. De avgörande faktorerna härstammar från de drivkrafter vi nämnt ovan samt företagets intressenter. Av stor betydelse är även att CellaVision är och har alltid varit ett *tillväxtföretag* och ett *aktiebolag* med stark ledning och styrelse där Christer Fåhraeus andra bolag legat före CellaVision i utvecklingen och noterats redan i ett tidigt stadie. Om inte CellaVision varit ett aktiebolag från början med stort behov av kapital hade inga krav från aktieägare som intressenter funnits och bolaget hade med all säkerhet haft en helt annan utformning och utveckling av sin interna och externa rapportering. Andra små och medelstora företag med verksamhet som exempelvis ägarledda privattandläkare har inte samma behov att utveckla den externa rapporteringen. I deras fall är det möjligt att lättnadsreglering används i en helt annan utsträckning än som i CellaVision.

CellaVision påverkades från början av styrelse och ledning som alltid haft som målsättning för företaget att förespråka en hög standard. Hade inte en stark ledning och styrelse funnits tror vi att den externa rapporteringens utveckling och standard inte varit av samma karaktär och utformning som den är i dag. Om situationen varit annorlunda hade företaget möjligen valt att använda sig av lättnadsreglering.

Inledningsvis nämndes att en cost/benefit analys påvisar att för minsta möjliga kostnader maximera förmånerna. Utifrån den mer allmänna syn gällande val av redovisningsprinciper som vi erhöll av revisorerna skulle den överensstämman med en cost/benefit analys. Detta resonemang överensstämmer med BFNs som instämmer i att behov och nytta av redovisningsinformation måste ställas mot kostnaderna för den redovisningsskyldige att själv ta fram och presentera uppgifterna. Det anser vi skulle kunna bevisa företagets behov av BFN som ett självständigt organ samt av den lättnadsreglering som behandlas i ÅRL och BFL. Vår studie av CellaVision talar mot detta då de valt att inte hålla kostnaderna nere beträffande sin redovisning utan istället lyft fram betydelsen av en kvalitetsmedveten redovisning. Ledningen hade 1998, med tanke på bolagets storlek, kunnat välja att anställa en gymnasieekonom, som inte arbetat i något börsnoterat bolag tidigare, istället för P. Åkerlund.

Vi ställer oss även frågan om det på lång sikt lönar sig att undvika tillämpning av lättnadsreglering och istället använda RRs rekommendationer från början. Därmed undviks de omstruktureringskostnader som tillkommer genom att övergå från BFN till RR i ett senare skede. Beträffande CellaVision anser vi, med bakgrund av den korta tidsperiod samt deras utsatta mål med snabb tillväxt och att tidigt komma ut på den internationella marknaden, att företagets kostnader vid val av extern redovisningsmetod på lång sikt inte överstigit den erhållna nyttan.

Hur den framtida tillämpningen av lättnadsreglering hos SME kommer att bli går endast att spekulera i. Vad som troligtvis kommer att öka dess tillämpning är om det

informerar om och visas med fler exempel på hur enkel redovisningen kan bli vid dess tillämpning. Vidare måste BFNs, RRs och våra svenska lagars framtid beaktas.

Kommer deras betydelse att öka eller kommer de allt mer att ersättas av internationella lagar som SME föredrar att använda? Vidare tror vi att det finns en efterfrågan från företag av en mer enhetlig definition av vad SME är och vilka som får tillämpa den lättnadsreglering som idag är utarbetad. När det gäller att tillämpa lättnadsreglering i praktiken är det upp till det enskilda företaget att utforma den externa redovisningen efter vad de uppfattar som tillräckligt för intressenten. Det som försvårar för läsaren som vill jämföra olika företags årsredovisningar är avsaknad av en mer enhetlig redovisning.

Trots den idag befintliga informationen till företag om lättnadsreglering från bl.a. BFN har redovisningen förändrats snabbt för framför allt nystartade tillväxtföretag på väg mot börser. Mycket av detta tror vi bottnar i ökad massmedial uppmärksamhet kring nystartade tillväxtföretag inom främst bioteknik. Företag, inriktade på medicin- och bioteknik, har generellt sett utvecklats starkare än Stockholmsbörsen som helhet under den bistra period som kännetecknade börser från våren 2000 fram till slutet av september i fjol¹³¹. CellaVision, bland andra bioteknikföretag, har satts i fokus och massmedia som en aktiv, inflytelse- och betydelsefull intressent har ökat betydligt sen det blev tal om planer för börsnotering. Eftersom massmedia är en idag stor intressent till CellaVision är det extra viktigt att arbeta med informationsgivning i företaget. Uppståndelsen som blivit efter rapportläckan i Ericsson är stor genom att de i förtid tvingats publicera sin rapport för tredje kvartalet. Orsaken var att mycket detaljerade uppgifter om rapporten läckt ut i förväg. Uppgifter som bara några få personer kunde känna till¹³².

8.2 Förslag till vidare studier

Det skulle vara intressant att göra en mer generell studie av företagens utnyttjande av de lättnadsregleringar som finns reglerade i lag och norm. Olika företagsbranscher har i hög utsträckning olika behov av lättnadsreglering beroende på bl.a. mål, vision, produkt, ledning osv. Utifrån våra intervjuer med respondenterna fick vi uppfattningen att deras svar baserades på mer generella antaganden medan CellaVisions svar enbart baserades från företagets synvinkel.

Vidare studier kan även inriktas mot att undersöka i vilken utsträckning revisorerna är en intressent till företag samt hur de påverkar bolags externa rapportering. Det finns ytterligare möjliga inriktningar inom ämnet, exempelvis går det att mer ingående studera de olika typer av intressenter vi funnit efter våra studier.

Om några år, när BFNs rekommendationer blivit fler och etablerats, går det att genomföra en undersökning om vilken genomslagskraft de fått hos SME. En jämförelse kan då göras med hur det var för årsredovisningar 2000, eftersom vi tror att problematiken bottnar i att de inte utnyttjas fullt ut idag bl.a. ligger i deras korta historik.

¹³¹ www.svd.se/naringsliv 2002-01-10

¹³² www.svd.se/naringsliv 2002-01-10

- Slutsats -

När BFNs rekommendationer varit i gällande några år går det även att undersöka om BFNs syfte verkligen har uppnåtts i och med införandet av fler rekommendationer.

9 Källförteckning

Publicerade källor

- Andersen, Ib (1998) *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund, Studentlitteratur
- Andersson, Klas (2001) ”Trots godartad kursutveckling är hållningen mot bioteknik sval” i *Sydsvenskan* 20/12
- Barnard, Chester (1938) *The functions of the Executive* Cambridge Massachusetts: Harvard University Press
- Bruzelius, Lars, H & Skärvad, Per-Hugo (2000) *Integrerad Organisationslära* Lund: Studentlitteratur
- Davidsson, Per Lindmark, Leif Olofsson, Christer (1994) *Dynamiken i svenskt näringsliv*
- Eneroth, Bo (1989) *Hur mäter man ”vackert”? Grundbok i kvalitativ metod* Stockholm: Natur och kultur
- Fama, Eugene (1997) "Agency problems and the theory of the firm" i Putterman, Louis. Kroszner, Randall S (red) *The Economic nature of the firm* Cambridge: University Press
- Gröjer, Jan-Erik (1997) *Grundläggande redovisningsteori* Lund: Studentlitteratur
- Guide till Börsregler 2001
- Henrekson, Davis, Steven J. (1996) *Företagandets villkor- Spelregler för sysselsättning och tillväxt* Stockholm: SNS
- Håkansson, Jacob (1998) ”Alla måste inte vara på börsen” i *Veckans Affärer* 23/11
- Jensen, Michael. Meckling, William (1997) "Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure" i Putterman, Louis. Kroszner, Randall S (red) *The Economic nature of the firm* Cambridge: University Press
- Johannisson, Bengt & Lindmark, Leif (1996) *Företag, företagare, företagsamhet* Lund: Studentlitteratur
- Kelly-Newton, L (1980) *Accounting Policy formulation. The Role of Corporate Management* Addison-Wesley Publishing Company
- Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur

- Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* Lund: Studentlitteratur
- Lundström, Anders (1998) *Svensk småföretagspolitik, struktur, resultat och internationell jämförelser* Örebro Stiftelsen Forum för småföretagsforskning
- Mangos, Nicholas C. Lewis, Neil R (1995) "A socio-economic paradigm for analysing managers accounting choice behaviour" in *Accounting, Auditing & Accountability*
- Merriam, Sheridan B (1994) *Fallstudien som forskningsmetod* Lund: Studentlitteratur
- OM Stockholmsbörsen (2001) *Börsregler: handledning till noteringsavtal och listningskrav*
- Parkin, Michael. Powell, Melanie. Matthews, Kent (1997) *Economics*. Addison Wesley
- Patel, Runa & Davidson, Bo (1994) *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* Lund: Studentlitteratur
- Pettersson, L-O (1986) "Småföretagen i ett fackligt perspektiv" i Stensson, Stina. (red) *Småföretagen – Tendenser inför 90-talet: en analogi* Stockholm: LiberFörlag
- Redovisningsrådet (1995) *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter*
- Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans, Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*, Studentlitteratur
- Schroeder, Richard. Clark, Myrtle W. Cathey, Jack M. (2001) *Accounting theory & analysis text cases & readings* 7. ed. New York Wiley cop.
- Silverman, David (1993) *Interpreting Qualitative Data, Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*, SAGE Publications Ltd, London
- Simon, Herbert S (1971) *Administrativt beteende* Stockholm: Bokförlaget Prisma
- Sundbom, Per-Arne (1999) "Vad händer med alla förslag om småföretag" i *Konkurrens*.
- Thomasson, Jan (2000) *Extern redovisning och finansiell analys* Malmö: Liber-Hermods
- Thomasson, Jan. Arvidsson, Per. Lindquist, Hans. Larson, Olov. Rohlin, Lennart (2000) *Den nya affärsredovisningen* Malmö: Liber Ekonomi
- Thorell Per (1993) *EG:s Redovisningsrätt, Kommentar till fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiven* Uppsala: Almqvist & Wiksell

Thorell Per (1996) *Kommentarer till ÅRL* Uppsala: Almqvist & Wiksell

Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer*

Törnqvist, A. (2000) "Fortsatt stor utveckling efterfrågan på börsens kapital" i *Finanstidningen* 25/9

van Breda, Michael F. Hendriksen, Eldon S (1992) *Accounting Theory* 5 ed. Homewood, Ill. Irwin cop.

Watts, Ross L. Zimmerman, Jerold L. (1990) "Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective" i *The Accounting Review* Vol. 65 No. 1

Wiedersheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten (1991) *Att utreda forskall och rapportera*. Malmö: Liber

Regelverk

BFN, Materiella anläggningstillgångar, Allmänna råd

BFNAR 2001:1, Allmänna råd om redovisning av inkomstskatter.

BFN Allmänna råd om redovisning av leasingavtal

BFN vägledning om tillämpning av Redovisningsrådets rekommendationer och uttalanden,

FAR:s samlingsvolym,

Lagrådets uttalande LU4 1995/96

OM Stockholmsbörsen (2001) Noteringsavtal

Proposition (1995/96:10) del 1 allmänna utgångspunkter

SOU 1997:186

Elektroniska källor

www.stockholmsborsen.se

www.svd.se/naringsliv 2002-01-10

Muntliga källor

- Källförteckning -

Intervju med Birgitta Österberg. NUTEK. 2001-11-07

Intervju med Anders Bengtsson. BFN. 2001-11-09

Intervju med Jonas Levmo. CellaVision. 2001-11-09

Intervju med Peter Åkerlund, CellaVision. 2001-11-26

Intervju med Johan Giléus & P. Wallén. Deloitte & Touche, Stockholm. 2001-11-27

Intervju med Helena Carlsson och Anders Marklund. Stockholm. 2001-11-27

Intervju med Peter Åkerlund & Jonas Levmo. 2001-12-11

Företagsinterna källor

CellaVisions Årsredovisning 1994-2000

Inbjudan till teckning av aktier i CellaVision AB 20001

Informationsmaterial KPMG 2001